

Frågor om s.k. sms-lån och överskuldsättning

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet drygt tjugo motioner från den allmänna motionstiden år 2007 som rör frågor om s.k. sms-lån och överskuldsättning. I motionerna föreslås bl.a. särskild lagstiftning för sms-lån samt olika åtgärder för att förhindra överskuldsättning.

Enligt utskottets mening är motionsfrågorna angelägna. Med hänvisningar till pågående arbete inom Justitiedepartementet och Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande anser utskottet att någon åtgärd från riksdagen inte är påkallad. Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden.

I betänkandet finns fyra reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning	4
Utskottets överväganden	5
Sms-lån	5
Överskuldsättning	13
Reservationer	19
1. Sms-lån, punkt 1 (s)	19
2. Sms-lån, punkt 1 (v)	20
3. Överskuldsättning, punkt 2 (s)	21
4. Överskuldsättning, punkt 2 (v)	22
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	24
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	24
<i>Bilaga 2</i>	
Offentlig utfrågning	27
Bilder från den offentliga utfrågningen	78

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Sms-lån

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Fi240 yrkande 4, 2007/08:C208 yrkande 1, 2007/08:C219, 2007/08:C243, 2007/08:C245, 2007/08:C253, 2007/08:C259, 2007/08:C266, 2007/08:C274, 2007/08:C332, 2007/08:C370, 2007/08:C420 och 2007/08:Ub498 yrkande 22.

Reservation 1 (s)

Reservation 2 (v)

2. Överskultsättning

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:C208 yrkandena 2–4 och 7, 2007/08:C224, 2007/08:C231, 2007/08:C241, 2007/08:C312, 2007/08:C337, 2007/08:C350, 2007/08:C383 yrkande 1 och 2007/08:So558 yrkande 18.

Reservation 3 (s)

Reservation 4 (v)

Stockholm den 13 mars 2008

På civilutskottets vägnar

Carina Moberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Carina Moberg (s), Inger René (m), Johan Löfstrand (s), Andreas Norlén (m), Lennart Pettersson (c), Christina Oskarsson (s), Jan Ertsborn (fp), Hillevi Larsson (s), Christine Jönsson (m), Yvonne Andersson (kd), Anti Avsan (m), Egon Frid (v), Ameer Sachet (s), Lars Tysklind (fp), Jan Lindholm (mp), Katarina Brännström (m) och Eva Sonidsson (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet drygt tjugo motioner från den allmänna motionstiden år 2007 som rör frågor om s.k. sms-lån och överskudsättning. I motionerna föreslås bl.a. särskild lagstiftning för sms-lån samt olika åtgärder för att förhindra överskudsättning. Förslagen i motionerna finns i *bilaga 1*.

Som ett led i beredningen av motionerna anordnade utskottet den 31 januari 2008 en offentlig utfrågning. Vid utfrågningen deltog företrädare för Konsumentverket, Kronofogdemyndigheten, Socialstyrelsen, Sveriges Kommuner och Landsting, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst, Riksföreningen Insolvens, Mobillån i Sverige AB, Folkia AB, Svensk Inkasso, Svenska Bankföreningen, Justitiedepartementet, Integrations- och jämställdhetsdepartementet samt Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande. Deltagarna och vad som framfördes vid utfrågningen framgår av *bilaga 2* i betänkandet.

Utskottets överväganden

Sms-lån

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner som rör sms-lån. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom Justitiedepartementet.

Jämför reservationerna 1 (s) och 2 (v).

Bakgrund

År 2006 introducerades korttidskrediter på den svenska marknaden. I början av oktober 2006 fanns det 6 företag som tillhandahöll allmänheten sådana krediter. I december 2007 uppskattade Konsumentverket att antalet företag uppgick till 20–25 stycken. Flertalet av de företag som marknadsför korttidskrediter till konsumenter ägnar sig uteslutande åt att låna ut små belopp och med en löptid kortare än 3 månader. Ansökan om en korttidskredit sker på olika sätt hos olika kreditgivare. Det vanligaste är låneansökningar via mobiltelefon (sms) eller via Internet, men även ansökningar per telefon förekommer.

Det mest utmärkande för korttidskrediter är snabbheten i ansöknings-, beviljnings- och utbetalningsprocessen. Av denna anledning kallas de ofta för ”snabbkrediter” eller ”snabblån”. Om lånet beviljas sker enligt vissa aktörers marknadsföring utbetalning efter 10–15 minuter till ett av sökanden uppgett kontonummer. Enligt företagen utgår ingen ränta på lånen, men för att få låna får kredittagaren betala en avgift. Denna avgift varierar ofta med storleken på krediten och är olika stor hos olika kreditgivare. Ofta utgår en extra avgift på 10–30 kr om lån söks via sms, men vanligtvis utgår ingen sådan extra avgift om lån söks via Internet. Om lånet inte återbetalas i rätt tid utgår dröjsmålsränta från förfallodagen.

Motionerna

Mona Sahlin m.fl. (s) anför i motion Ub498 att många ungdomar kommer att hamna i skuldfällor om inte villkoren för utlåning via sms skärps eller kontrollen förbättras. I motionen yrkas ett tillkännagivande om en översyn av behovet av särskild lagstiftning för sms-lån (yrkande 22). Krav på en översyn av lagstiftningen framställs också i motion C219 av Eva Flyborg (fp), C243 av Christin Hagberg (s), C245 av Ann-Christin Ahlberg (s), C253 av Maria Kornevik Jakobsson (c), C259 av Karin Nilsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda c), C266 av Catharina Bråkenhielm (s), C274 av Bo Bernhardsson (s), C332 av Berit Högman och Marina Pettersson (båda s), C370 av Emma Henriksson och Peter Althin (båda kd) och C420 av Johan Pehrson (fp).

Egon Frid m.fl. (v) framhåller i motion C208 att sms-lånen främst riktar sig till grupper av människor som redan är ekonomiskt utsatta. Lånen används t.ex. till att betala mat, alkohol eller annan konsumtion. Mot denna bakgrund begär motionärerna att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att sms-lån och andra snabblån förbjuds (yrkande 1).

I motion Fi240 anför Solveig Hellquist och Maria Lundqvist-Brömster (båda fp) att det är anmärkningsvärt att personer som har skulder och betalningsanmärkningar ändå kan ta sms-lån. För att förhindra att personer lånar pengar i nödsituationer föreslår motionärerna att det bör införas en betänketid vid sms-lån. I motionen yrkas ett tillkännagivande med detta innehåll (yrkande 4).

Gällande bestämmelser m.m.

Finansiella institut som ägnar sig åt kreditgivning, men inte finansierar sig genom upplåning från allmänheten – t.ex. sms-låneföretag – behöver inte tillstånd från Finansinspektionen för att driva sin verksamhet och står därför inte heller under Finansinspektionens tillsyn.

Ett finansiellt institut som lämnar eller förmedlar krediter, t.ex. i form av konsumentkrediter, ska anmäla sin verksamhet till Finansinspektionen enligt lagen (1996:1006) om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet. Finansinspektionen för ett register över anmälda institut.

I lagen om anmälningsplikt avseende viss finansiell verksamhet uppställs vissa krav på ägare och ledning. Den som i väsentlig utsträckning har åsidosatt skyldigheter i näringsverksamhet eller i andra ekonomiska angelägenheter eller som har gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet får inte ägna sig åt verksamhet som är anmälningspliktig. För juridiska personer gäller detta krav den som har ett kvalificerat innehav i institutet eller ingår i dess ledning.

När en anmälan kommer in till Finansinspektionen gör inspektionen en kontroll av att kraven på ägare och ledning är uppfyllda. Någon annan prövning görs inte. En kontroll av ägare och ledning gör Finansinspektionen löpande minst en gång per år.

Ett finansiellt institut som har anmält sin verksamhet till Finansinspektionen ska på begäran lämna inspektionen de upplysningar om verksamheten som behövs för att inspektionen ska kunna kontrollera att lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt och lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall m.m. följs.

Om en fysisk eller juridisk person ägnar sig åt verksamhet som är anmälningspliktig utan att ha gjort anmälan ska Finansinspektionen förelägga personen att göra anmälan. Om personen inte rättar sig efter föreläggandet ska inspektionen förelägga den att upphöra med verksamheten. Är det osäkert om anmälningsskyldighet föreligger beträffande viss verksamhet får Finansinspektionen förelägga personen att lämna de upplysningar om verksamheten som behövs för att bedöma att så är fallet.

Om kravet på ägare och ledning inte är uppfyllt får inspektionen, om verksamheten drivs av en fysisk person, förelägga denne att upphöra med verksamheten. Om verksamheten drivs av en juridisk person får inspektionen förelägga denne att göra rättelse. Om rättelse inte görs får inspektionen förelägga personen att upphöra med verksamheten.

Kreditgivning till konsumenter regleras i huvudsak i konsumentkreditlagen (1992:830). I marknadsföringslagen (1995:450) finns regler för marknadsföring och lagen gäller för all marknadsföring. Marknadsföringslagen kompletteras av regler i speciallagar för t.ex. vissa branscher, produkter eller tjänster. För krediter som är avsedda huvudsakligen för enskilt bruk och som lämnas eller erbjuds en konsument av en näringsidkare i dennes yrkesmässiga verksamhet finns regler om marknadsföring i konsumentkreditlagen.

Enligt 5 § konsumentkreditlagen ska näringsidkaren i sitt förhållande till konsumenten iakttä god kreditgivningssed och därvid ta till vara konsumentens intressen med tillbörlig omsorg. I 5 a § stadgas att näringsidkaren, innan kredit beviljas, ska pröva om konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra vad han eller hon har åtagit sig enligt kreditavtalet (kreditprövning). Kreditprövning behöver inte göras om näringsidkaren på grund av sin kännedom om konsumenten eller andra omständigheter har grundad anledning att utgå från att konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra vad han eller hon åtagit sig. Kravet på kreditprövning gäller inte heller för engångskrediter när kredittiden är högst tre månader och kreditbeloppet ska betalas på en gång eller för krediter som avser mindre belopp.

I 6 § konsumentkreditlagen finns regler om marknadsföring och information. Enligt bestämmelsen ska en näringsidkare vid annonsering, skyltning och liknande marknadsföring beträffande kredit lämna information om den effektiva räntan för krediten och, om det är fråga om kredit för förvärv av särskild vara, tjänst eller annan nytting, även ange kreditkostnaden och kontantpriset. Sådan information behöver dock inte lämnas om krediten avser ett belopp som uppgår till högst 1 500 kr eller om krediten ska återbetalas inom tre månader. I 8 § konsumentkreditlagen anges att marknadsföringslagen gäller i fråga om underlåtelse att lämna information som anges i bl.a. 6 § eller som annars är av särskild betydelse från konsument-synpunkt. I 9 § konsumentkreditlagen ställs krav på att ett avtal om kredit ska ingås skriftligen. Kravet på skriftlighet gäller dock inte för engångskrediter när kredittiden är högst 45 dagar och hela kreditbeloppet ska betalas på en gång eller för krediter som avser ett belopp som uppgår till högst 1 500 kr.

Enligt 12 § konsumentkreditlagen är kredittagaren skyldig att, utöver eller i stället för ränta, betala särskild ersättning för krediten (avgift) endast om sådan ersättning avser kostnader som kreditgivaren har för krediten och om avgiften har angetts särskilt i avtalet. Om kostnader kan särskiljas, får avgift tas ut särskilt för varje sådan kostnad.

Lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden gäller enligt 1 § avtalsvillkor som näringsidkare använder när de erbjuder varor, tjänster eller andra nyttigheter till konsumenter. I 3 § stadgas att är ett avtalsvillkor som avses i 1 § med hänsyn till pris och övriga omständigheter oskäligt mot konsumenten, får Marknadsdomstolen förbjuda näringsidkaren att i framtiden i liknande fall använda samma eller väsentligen samma villkor, om förbudet är påkallat från allmän synpunkt eller annars ligger i konsumenternas eller konkurrenternas intresse.

Under våren 2006 väckte Konsumentombudsmannen (KO) talan vid Marknadsdomstolen mot ett sms-låneföretag och yrkade att domstolen vid vite skulle ålägga företaget att vid marknadsföring av sms-lån via radio och tv på ett tydligt sätt informera om löptid och kostnader för marknadsförda krediter. Vidare yrkade KO att Marknadsdomstolen skulle förbjuda sms-låneföretaget att via radio och tv samt på sin webbplats marknadsföra sms-lån genom att framhålla krediten som en snabb och bekväm möjlighet att lösa ekonomiska problem.

I dom den 25 juli 2007 lämnade Marknadsdomstolen yrkandet om information i marknadsföringen utan bifall och anförde bl.a. följande. Krediter av den typ som sms-låneföretaget marknadsför är en förhållandevis ny företeelse på den svenska marknaden. Att det kan finnas behov av att framdeles utvidga informationskravet enligt konsumentkreditlagen vad avser denna nya typ av krediter kan inte uteslutas, särskilt med beaktande av den teknikutveckling som förkommer på området. En sådan utvidgning bör dock, enligt domstolen, ske i ett sammanhang och i första hand ankomma på lagstiftaren. Mot den nu angivna bakgrunden synes det i dagsläget saknas utrymme för Marknadsdomstolen att med stöd av konsumentkreditlagen ålägga sms-låneföretaget att lämna den information som KO ansett erforderlig. Vad gäller det andra yrkandet förbjöd Marknadsdomstolen sms-låneföretaget vid vite av 500 000 kr att använda sig av argument i marknadsföringen som anspelar på hur snabbt och lätt det är att få lån (MD 2007:17).

I oktober 2006 väckte KO vid Marknadsdomstolen talan mot samma sms-låneföretag och yrkade att domstolen vid vite skulle förbjuda företaget att i kreditavtal använda avtalsvillkor som innebär att konsumenten ska utge avgift för kredit i den del avgiften inte motsvaras av en kostnad som sms-låneföretaget har för krediten. Enligt KO saknade sms-låneföretaget grund för att ta ut avgifterna eftersom dessa inte motsvarar sms-låneföretagets kostnader för de enskilda krediterna. Att ta ut avgifterna var, enligt KO, inte förenligt med 12 § konsumentkreditlagen. KO påstod att avtalsvillkoret om särskild avgift var ett oskäligt avtalsvillkor i enlighet med 3 § avtalsvillkorlagen eftersom det vilade på grunder som direkt strider mot 12 § konsumentkreditlagen.

I dom den 30 januari 2008 förbjöd Marknadsdomstolen företaget vid vite av 750 000 kr att ta ut avgifter som inte motsvarar kostnaderna för lånet till den enskilde konsumenten (MD 2008:3). Den 15 februari 2008 väckte KO talan mot sms-låneföretaget vid Stockholms tingsrätt om utdömande av vitet och anförde att företaget inte följt Marknadsdomstolens dom.

Myndighetsrapporter m.m.

I september 2006 gjorde Kronofogdemyndigheten en första sammanställning av ansökningar om betalningsföreläggande på grund av obetalda sms-lån. Då hade 390 ansökningar kommit in och av dessa avsåg 44 % unga vuxna, dvs. personer mellan 18 och 25 år. Enligt statistik för hela år 2006 var totala antalet ansökningar 1 407 stycken, varav drygt 39 % avsåg gruppen 18–25 år. Enligt statistik för första halvåret 2007 uppgick antalet ansökningar till 4 579 stycken, varav 40 % avsåg gruppen 18–25 år. Under hela år 2007 kom det in 20 418 ansökningar, varav 35,9 % avsåg gruppen 18–25 år. Alla sms-låneföretag är dock inte medräknade eftersom vissa företag överlåter sina fordringsanspråk till inkassoblag som i sina ansökningar om betalningsföreläggande inte uppger att fordran avser sms-lån. Sådana ansökningar kommer inte med i Kronofogdemyndighetens statistik.

Konsumentverket överlämnade i augusti 2007 en begäran till regeringen om en översyn av lagstiftningen som rör s.k. snabb lån.

Under hösten 2007 presenterade Konsumentverket och Kronofogdemyndigheten rapporten (2007:17) Sms-lån – En kartläggning av unga vuxnas erfarenheter. I rapporten presenteras en av myndigheterna under hösten 2007 genomförd enkätundersökning om sms-lån på communitysajten Play-ahead.

I december 2007 presenterade Konsumentverket rapporten Marknaden för korttidskrediter – En studie ur unga vuxnas perspektiv. Studien syftar till att analysera marknaden för korttidskrediter genom en sammanställning av befintliga rapporter och gjorda utredningar avseende unga vuxnas privatekonomi och konsumtion av korttidskrediter.

Finansinspektionen har undersökt sms-låneföretagens rutiner för att identifiera sina kunder enligt bl.a. lagen (1993:768) om åtgärder mot penningtvätt. Resultatet av arbetet presenterades i januari 2008 i en rapport, 2008:1. I rapporten anfördes att Finansinspektionen genom sin undersökning medverkat till att företagen förbättrat rutinerna för att identifiera sina kunder enligt lagen om åtgärder mot penningtvätt. Vidare har Finansinspektionen uppmärksammat sms-låneföretagen på att de i sin verksamhet kan bli utnyttjade för penningtvätt. Företagen har också informerats om att mistankor om penningtvätt ska rapporteras till Finansinspektionen. Enligt Finansinspektionen föranledde undersökningen då inga ytterligare åtgärder från inspektionen.

Vid utskottsutfrågningen den 31 januari 2008 framkom att Konsumentverket och Kronofogdemyndigheten bedriver ett arbete i samarbete med skolorna som syftar till att förebygga att ungdomar hamnar i skuldfällan. Myndigheterna har tagit fram ett utbildningspaket som innehåller information om vad ungdomar behöver tänka på för att inte få betalningsproblem, hur snabbt en skuld växer om den inte betalas i tid m.m. Tillsammans med Finansinspektionen och Kronofogdemyndigheten har Konsumentverket myndighetssamverkan kring utbildning i privatekonomi. Under år 2008 kommer Konsumentverket att tillsammans med Konsumenternas Bank- och Finansbyrå att ge ut en gratistidning om ungdomars privatekonomi.

Interpellationsdebatt och frågesvar

Sms-lånen har varit föremål för flera interpellationsdebatter och frågor till ansvariga statsråd.

I en interpellationsdebatt den 11 december 2007 har justitieministern bl.a. anförts att det inom Justitiedepartementet pågår ett arbete med ändringar i regelverket om konsumentkrediter. Utformningen av den nya regleringen är beroende av de bakomliggande EG-reglerna. Justitieministern hoppades att ett nytt EG-direktiv om konsumentkrediter kommer att kunna antas av Europaparlamentet och rådet under våren 2008. Frågor om sms-lån beaktas särskilt i arbetet på departementet. Justitieministern kunde inte säga vilka förslag på det området som arbetet kommer att resultera i, men krav på kreditprövning vid sms-lån och liknande låneformer är en åtgärd som övervägs (svar på ip. 2007/08:193).

I ett frågesvar från den 16 januari 2008 har justitieministern bl.a. anförts att i det arbete som inletts inom Justitiedepartementet med att se över konsumentkreditlagen är problemen omkring sms-lånen en central del. Det är naturligt att i det sammanhanget behandla olika förslag till lagändringar som kan bidra till att förhindra att ungdomar och andra hamnar i skuldfällor. Skärpta krav på information om effektiv ränta är ett förslag som kommer att övervägas (svar på fr. 2007/08:577).

Det nya konsumentkreditdirektivet

Den 16 januari 2008 godtog Europaparlamentet i allt väsentligt det förslag till ett nytt konsumentkreditdirektiv som rådet enats om under 2007. Rådet förväntas att inom kort formellt anta det nya konsumentkreditdirektivet. Direktivet ska vara genomfört i Sverige inom två år från det att det träder i kraft.

Enligt direktivförslaget ska all reklam för kreditavtal där det anges en räntesats eller andra sifferuppgifter som rör kreditkostnader för konsumenten innehålla standardinformation som anges i direktivet. För reklam som inte anger någon sådan räntesats eller sifferuppgift har en medlemsstat möjlighet att ändå uppställa krav på att kreditens effektiva ränta ska anges. Direktivförslaget ställer vidare upp krav bl.a. på att kreditgivaren eller kreditförmedlaren ska se till att konsumenten får del av information i god tid

innan kreditavtalet ingås. Detta ska ske genom att konsumenten får del av en blankett benämnd Standardiserad europeisk konsumentkreditinformation. Om avtalet tecknas på konsumentens begäran genom distanskommunikation, exempelvis via sms, ska denna förhandsinformation i stället lämnas så snart kreditavtalet har ingåtts.

Vidare ska kreditgivaren innan kreditavtalet tecknas göra en bedömning av konsumentens kreditvärdighet, dvs. en kreditprövning ska alltid komma till stånd. Prövningen ska ske på grundval av tillräckliga uppgifter, som i förekommande fall erhållits från konsumenten, och, när det är nödvändigt, på grundval av sökning i relevant databas. I förslaget finns även en bestämmelse om ångerrätt. Konsumenten ska ha rätt att inom viss tid frånträda kreditavtalet utan att behöva ange några skäl. En konsument som utnyttjar sin ångerrätt inom viss angiven tid måste betala tillbaka lånebeloppet inklusive upplupen ränta till kreditgivaren.

Direktivförslaget är inte tillämpligt på kreditavtal som avser ett sammanlagt kreditbelopp under 200 euro. Det är inte heller tillämpligt på kreditavtal enligt vilka krediten ska betalas tillbaka inom tre månader och för vilka endast obetydliga avgifter ska betalas.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet peka på att de s.k. sms-lånen är en förhållandevis ny företeelse på den svenska marknaden. Som Marknadsdomstolen konstaterat i en av de ovan redovisade domarna är det de senaste årens tekniska utveckling som har skapat förutsättningar för den här typen av korttidskrediter. I motionerna och vid utskottets offentliga utfrågning har framförts kritik mot den här typen av krediter. Sms-lånen har också kritiserats i den allmänna debatten, och olika myndigheter har också vidtagit ett antal åtgärder.

Trots den i många fall berättigade kritiken mot sms-lånen vill utskottet dock framhålla att den aktuella typen av korttidskrediter med en marknadsföring i överensstämmelse med marknadsföringslagen och avtalsvillkor i enlighet med avtalsvillkorslagen kan fylla en funktion på marknaden som en konkurrerande finansiell tjänst eller som komplement till bankernas traditionella låneprodukter. Vidare vill utskottet peka på att det redan i dag enligt gällande lagstiftning finns möjligheter att ingripa mot korttidskrediter vad gäller oskäliga avtalsvillkor, otillbörlig marknadsföring och förfaranden som innebär ocker.

Den ökande förekomsten av sms-lån och den stora andel av ansökningarna om betalningsföreläggande på grund av obetalda sms-lån som avser unga vuxna och som redovisats i olika myndighetsrapporter väcker emellertid, enligt utskottets mening, frågor om behov av myndighetsåtgärder i syfte att förhindra att ungdomar hamnar i skuldfällor samt ändrad lagstiftning.

Vad gäller behovet av myndighetsåtgärder i syfte att förhindra att unga vuxna hamnar i skuldfällor vill utskottet lyfta fram det förtjänstfulla arbete som olika myndigheter hittills bedrivit och som redovisades vid utskottets offentliga utfrågning.

Utskottet kan konstatera att olika myndigheter bedriver ett omfattande arbete i syfte att förhindra att unga vuxna hamnar i skuldfällor, och utskottet förutsätter att detta arbete fortsätter att bedrivas i samma omfattning som hittills samt att överträdelser av marknadsföringslagen och avtalsvillkorslagen fortsättningsvis beivras.

Vad därefter gäller frågan om det finns behov av ändrad lagstiftning vill utskottet anföra följande. Beträffande den aktuella typen av korttidskrediter gäller inte, som tidigare redovisats, konsumentkreditlagens krav på kreditprövning, på att lämna information i marknadsföringen samt på skriftliga kreditavtal. De aktuella bestämmelserna infördes i lagen i början av 1990-talet. Det var då inte möjligt att förutse den tekniska utveckling som skapat förutsättningar för sms-lånen. Därtill kommer de konsumentproblem för främst unga som är förenade med sms-lånen och som bl.a. Konsumentverket pekat på. Mot denna bakgrund anser utskottet, liksom flertalet motionärer, att det finns skäl att överväga om undantagen i konsumentkreditlagen bör tas bort.

Av betydelse för frågan om behovet av lagändringar är också vilka ändringar som kan bli nödvändiga med anledning av förslaget till ett nytt konsumentkreditdirektiv som förväntas antas under innevarande vår. Direktivförslaget är ett s.k. fullharmoniseringsdirektiv, vilket innebär att varje medlemsstat har rätt att ha sina egna nationella regler på områden som inte alls är harmoniserade genom direktivet samt för sådana krediter som är undantagna från direktivets tillämpningsområde.

Enligt vad som redovisats ovan och vad som framgått vid utskottets utfrågning pågår sedan en tid tillbaka ett arbete inom Justitiedepartementet med en översyn av konsumentkreditlagen, där utformningen av ett regelverk rörande sms-lånen är av central betydelse. Översynen kommer att resultera i en departementspromemoria. Enligt vad som upplystes vid utskottets offentliga utfrågning är målsättningen att promemorian ska kunna remitteras före årsskiftet.

Utskottet välkomnar detta regeringens initiativ till en översyn av lagstiftningen och kan samtidigt konstatera att det inte torde föreligga några större meningsmotsättningar mellan motionärerna och regeringen i frågan om behovet av en översyn av lagstiftningen. Enligt utskottets mening bör resultatet av det pågående beredningsarbetet nu inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet förutsätter att beredningsarbetet bedrivs skyndsamt.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna C208 yrkande 1, C219, C243, C245, C253, C259, C266, C274, C332, C370, C420, Fi240 yrkande 4 och Ub498 yrkande 22.

Överskultsättning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motioner med olika förslag på åtgärder mot överskultsättning. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete.

Jämför reservationerna 3 (s) och 4 (v).

Bakgrund

Genom skultsaneringslagen (1994:334), som trädde i kraft den 1 juli 1994, infördes en möjlighet för fysiska personer att under vissa förutsättningar helt eller delvis befrias från en övermäktig skultsbörda. Lagen kom till mot bakgrund av den överskultsättning som drabbade många enskilda under 1980- och 1990-talen. Från och med den 1 januari 2007 har en ny skultsaneringslag ersatt 1994 års lag (prop. 2005/06:124, bet. LU35, rskr. 286, SFS 2006:548).

Skultsanering enligt skultsaneringslagen går ut på att gäldenären helt eller delvis befrias från ansvar för betalningen av de skultder som omfattas av skultsaneringen. Skultsanering får enligt 4 § beviljas en gäldenär med hemvist i Sverige som är fysisk person om gäldenären är på obestånd och så skultsatt att han eller hon inte kan antas ha förmåga att betala sina skultder inom överskådlig tid, och det är skäligt med hänsyn till gäldenärens personliga och ekonomiska förhållanden att skultsanering beviljas honom eller henne. Vid tillämpningen av skälighetsrekvisitet ska särskilt beaktas skultderns ålder, omständigheterna vid deras tillkomst, de ansträngningar gäldenären har gjort för att fullgöra sina förpliktelse och det sätt på vilket gäldenären har medverkat under handläggningen av ärendet om skultsanering.

I princip är skultsaneringslagen avsedd enbart för privatpersoner, även om näringsidkare undantagsvis kan beviljas skultsanering. Beträffande näringsidkare gäller, enligt 5 §, utöver villkoren i 4 § att skultsanering får beviljas endast om det finns särskilda skäl med hänsyn till näringsverksamhetens ringa omfattning och enkla beskaffenhet. Vid skultsanering får gäldenären, enligt 9 §, för dennes och dennes familjs försörjning förbehållas ett belopp, som för varje år bestäms av Kronofogdemyndigheten. Detta består av ett normalbelopp beroende på familjesituation och tillägg av olika slag för t.ex. bostad.

Bestämmelser om preskription av fordringar finns i preskriptionslagen (1981:130). Enligt 8 § innebär preskription att borgenären förlorar rätten att kräva ut sin fordran. Preskription av en huvudfordran omfattar även fordran på ränta och annan tilläggsförpliktelse samt fordran på grund av borgen. En fordran preskriberas, enligt 2 §, tio år efter tillkomsten, om inte preskriptionen dessförinnan avbryts. Preskriptionstiden är dock tre år för fordran mot en konsument, om fordringen avser en vara, tjänst eller

annan nyttighet som en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet har tillhandahållit konsumenten för huvudsakligen enskilt bruk. Detsamma gäller fordran mot den som har gått i borgen för betalningen av en sådan fordran. Den treåriga preskriptionstiden gäller dock inte fordringar som grundar sig på löpande skuldebrev. Preskription kan enligt 5 § avbrytas genom att gäldenären utfäster betalning, erlägger ränta eller amortering eller erkänner fordringen på annat sätt gentemot borgenären (1), gäldenären får ett skriftligt krav eller en skriftlig erinran om fordringen från borgenären (2) eller borgenären väcker talan mot gäldenären eller annars åberopar fordringen gentemot gäldenären vid domstol, hos Kronofogdemyndigheten eller i skiljeförfarande, konkursförfarande eller förhandling om offentligt ackord (3). I 6 § stadgas att om preskription har avbrutits genom erkännande, krav eller erinran, löper en ny preskriptionstid enligt 2 § från dagen för avbrottet.

Bestämmelser om verkställighet av domstols dom eller annan exekutionstitel finns i utsökningsbalken. I 3 kap. 1 § regleras på grund av vilka exekutionstitlar som verkställighet får äga rum. Invändningar mot verkställighet regleras i 3 kap. 21 §. Enligt bestämmelsen får verkställighet inte äga rum om svaranden visar att han har fullgjort betalningsskyldighet eller annan förpliktelse som ansökningsgen om verkställighet avser. Detsamma gäller om svaranden till kvittning åberopar fordran, som har fastställts genom exekutionstitel vilken får verkställas eller som grundas på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis, och i övrigt förutsättningar för kvittning föreligger. Gör svaranden gällande att annat förhållande som rör parternas mellanhavanden utgör hinder mot verkställighet och kan invändningen inte lämnas utan avseende, får verkställighet inte äga rum. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att frågan om preskription beaktas som hinder mot verkställighet endast efter invändning från svarandens sida (prop. 1980/81:9 s. 1085 f.).

I utsökningsbalken finns också bestämmelser om utmätning av lön. I 7 kap. 3 § stadgas att lön som inestår hos arbetsgivaren får utmätas genom att arbetsgivaren åläggs att innehålla och betala ut en viss del av lönen till Kronofogdemyndigheten. Beslutet om löneutmätning får avse framtida utbetalningar av lön eller vis lönepost. Utmätning av lön ska ske endast om det är försvarligt med hänsyn till det belopp som kan beräknas flyta in. Liksom vid skuldsanering får gäldenären vid löneutmätning, enligt 7 kap. 4 §, för dennes och dennes familjs försörjning förbehållas ett belopp, som för varje år bestäms av Kronofogdemyndigheten bestående av ett normalbelopp beroende på familjesituation och tillägg av olika slag för t.ex. bostad.

Motionerna

Frågor om skuldsanering behandlas i tre motioner. Raimo Pärssinen (s) föreslår i motion C312 ett tillkännagivande om att regeringen bör göra en översyn av reglerna för beräkning av förbehållsbeloppet vid skuldsanering.

I motion C337 begär Anneli Särnblad och Peter Hultqvist (båda s) ett tillkännagivande om att se över skuldsaneringsreglerna när det gäller betydelsen av vissa humana faktorer som ålder eller sjukdom. Annelie Enochson (kd) föreslår i motion C383 ett tillkännagivande om att regeringen ska lägga fram lagförslag som innebär att skuldsanering ska kunna beviljas på väsentligt kortare tid än i dag (yrkande 1, delvis).

I fem motionsyrkanden behandlas olika frågor om preskription. Egon Frid m.fl. (v) begär i motion C208 att regeringen lägger fram lagförslag som innebär att en absolut preskriptionstid för civilrättsliga fordringar gentemot privatpersoner införs (yrkande 2) samt lagförslag som innebär att Kronofogdemyndigheten självmant ska kunna pröva frågan om en fordran som omfattas av en ansökan om verkställighet är preskriberad (yrkande 3). I motion C241 av Christina Axelsson (s) yrkas ett tillkännagivande om att det bör införas bestämmelser som innebär att ärenden som legat för indrivning hos Kronofogdemyndigheten längre är tio år avskrivs. Anne-Marie Pålsson (m) yrkar i motion C350 ett tillkännagivande om att det bör införas en absolut preskriptionstid på fem år för näringsidkares skulder. Annelie Enochson (kd) föreslår i motion C383 ett tillkännagivande om att regeringen ska lägga fram lagförslag som innebär att det införs en absolut preskriptionstid för civilrättsliga fordringar (yrkande 1, delvis).

Begäran om en översyn av reglerna i utsökningsbalken begärs i två motioner. Egon Frid m.fl. (v) yrkar i motion C208 ett tillkännagivande om att det ska göras en översyn av utsökningsbalken (yrkande 7). Reza Kheili Dylami (m) anför i motion C224 att en stor grupp människor lever under väldigt knappa villkor. Enligt motionären borde det ligga i samhällets intresse att de överskuldssatta lättare skulle kunna komma tillbaka till en normal tillvaro. I motionen begärs ett tillkännagivande om att reglerna kring skuldsättning och möjligheten till löneutmätning borde ses över så att de som fastnat i skuldfällan får bättre förutsättningar att ordna upp sina liv.

I motion C208 begär Egon Frid m.fl. (v) att regeringen lägger fram lagförslag som innebär att det införs ett tak för högsta tillåtna räntesats när det gäller konsumtionskrediter (yrkande 4).

Frågor om de överskuldssattas situation behandlas i två motioner. Lars Gustafsson (kd) föreslår i motion C231 ett tillkännagivande om att det är viktigt att arbetet i Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande inte drar ut på tiden och att regeringen så snart som möjligt återkommer till riksdagen med förslag som förbättrar situationen för personer som drabbats av personlig konkurs. I motion So558 förespråkar Ylva Johansson m.fl. (s) ett tillkännagivande om att regeringen bör ta fram en samlad redovisning av de mest skuldssattas situation och föreslå åtgärder (yrkande 18).

Myndighetsrapporter m.m.

Konsumentverket fick i regleringsbrevet för 2002 i uppdrag att närmare analysera orsakerna till och uppkomsten av skuldfällor och föreslå åtgärder för att begränsa problemen med överskudsättning. Arbetet redovisades i pm 2003:4 Överskudsättning – Omfattning, orsaker och förslag till åtgärder. I rapporten föreslår Konsumentverket ett antal åtgärder för att begränsa problemen med överskudsättning. Myndigheten föreslår bl.a. att en kartläggning ska göras av hur olika offentligt-rättsliga system påverkar hushåll med betalningsproblem, att möjligheten att införa en begränsning av vilken dröjsmålsränta som kan avtalas mellan kreditgivare och konsument utreds, att en översyn görs av reglerna för indrivning av enskilda mål i syfte att införa en tidsgräns efter vilken staten inte längre bistår borgenärerna samt att regeringen ger ansvariga myndigheter i uppdrag att ta fram åtgärder för att förhindra problem med överskudsättning bland egenföretagare.

Skatteverket fick i regleringsbrevet för 2004 i uppdrag att analysera de problem som leder till att personer har svårt att komma ur sin skuldsituation och som till följd av detta riskerar att bli s.k. evighetsgäldenärer samt att lämna förslag till åtgärder. I december 2004 redovisade verket uppdraget genom en skrivelse i vilken man pekar på ett antal möjliga åtgärder som skulle kunna bidra till att minska antalet evighetsgäldenärer hos kronofogdemyndigheterna. De punkter som verket tar upp är följande. Preskriptionsreglerna för civilrättsliga fordringar ges en liknande utformning som för det allmännas fordringar, dvs. en absolut preskription (1). I utsökningsbalken införs regler som sätter en borte gräns för hur länge indrivning av skulder vid kronofogdemyndighet över huvud taget får ske (2). I utsökningsbalken införs regler som innebär att frågan om preskription av en fordran kan komma under prövning även om gäldenären inte gjort invändning härom (3). Krediteringsreglerna vid indrivning ändras så att exempelvis kapital krediteras före ränta (4). Ett räntetak vid indrivning införs (5).

Under år 2006 fick en arbetsgrupp inom Kronofogdemyndigheten och Skatteverket i uppdrag att öka kunskapen om överskudsättning (sedan den 1 juli 2006 är Kronofogdemyndigheten en egen myndighet). Det främsta syftet med uppdraget var att ta reda på de bakomliggande orsakerna till att vissa betalar sina skulder och andra inte. Fokus för arbetet var att öka kunskapen för att på så sätt påverka existerande sätt att tänka. Arbetet redovisades i januari 2008 i rapporten (2008:1) Alla vill göra rätt för sig. I rapporten anförs att överskudsättningsproblemet inte går att eliminera, men det går att minimera. Det betyder att det måste finnas mekanismer som dels försvårar att överskudsättning uppkommer, dels lindrar konsekvenserna när en överskudsättning väl har inträffat. Att människor hamnar i utanförskap och blir sjuka vinner ingen på. Det går inte att placera ansvaret för problemet endast hos de överskudsatta. Ett annat synsätt behövs. Även borgenärer och samhället har ett ansvar. Åtgärderna bör ta sikte på att den överskudsatte ska kunna komma tillbaka till ett värdigt och ekono-

miskt aktivt liv. Det skapar bäst förutsättningar för att skulderna ska bli betalda. – Arbetsgruppens slutsats är att den enda rimliga ståndpunkten för såväl samhället som enskilda individer som på ett eller annat sätt kommer i kontakt med överskuldssatta personer är att utgå från att alla vill göra rätt för sig. Detta synsätt får konsekvenser för hur samhället väljer att agera. Det handlar om att förebygga att individer hamnar i överskuldssättning och underlätta för den överskuldssatte att göra rätt för sig. Detta leder till minskat lidande och samhällsekonomiska vinster.

I regleringsbrevet för 2008 har Kronofogdemyndigheten fått i uppdrag att i samråd med Konsumentverket identifiera risker för och orsaker till överskuldssättning hos ungdomar. I uppdraget ingår att lämna förslag till åtgärder, inklusive förändrad lagstiftning, för att förhindra att ungdomar hamnar i överskuldssättning. Uppdraget ska redovisas senast den 15 april 2008.

Finansministern har nyligen i ett frågesvar anfört att hans bild av situationen är att Kronofogdemyndigheten ägnar stor uppmärksamhet åt det förebyggande arbetet och åt att förfinna metoderna för att lämna det bidrag som myndigheten kan till att förhindra att människor hamnar i överskuldssättning. Om det i det arbetet skulle uppmärksammas något behov av åtgärder från statsmakternas sida med den inriktningen anförde finansministern att han givetvis är beredd att ta detta under övervägande. För närvarande, anförde finansministern, avsåg han i första hand att avvakta redovisningen av Kronofogdemyndighetens uppdrag (svar på fr. 2007/08: 854).

Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande

I april 2007 beslutade regeringen att ge en utredare i uppdrag att bl.a. lämna förslag om skuldnedläggning för överskuldssatta företagare med personligt ansvar för företagets skulder. Utredningen har antagit namnet Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande. Enligt direktiven (dir. 2007:29) ska en utgångspunkt vara att näringsidkaren ska betala så stor del av sina skulder som möjligt utan att förmågan och intresset av att driva verksamhet spolieras. En annan utgångspunkt är enligt direktiven att skuldnedläggning alltid ska övervägas i anslutning till en konkurs. Utredaren ska dock överväga om en skuldnedläggning också bör kunna beslutas i ett fristående förfarande.

Utredaren ska också överväga vilka förutsättningar som bör gälla för att en näringsidkare ska få skuldnedläggning och vad som i övrigt bör gälla för förfarandet. När det gäller den lagtekniska lösningen ska utredaren pröva om skuldsaneringslagen kan göras tillämplig på näringsidkare eller om ett särskilt regelverk bör skapas.

Vidare ska utredaren undersöka hur många evighetsgäldenärer det kan antas finnas, liksom anledningen till att de inte söker eller beviljas skuldsanering. Beroende på vad undersökningen utvisar, ska utredaren föreslå åtgärder för att underlätta för evighetsgäldenärer att ta sig ur överskuldssätt-

ningen. Utgångspunkten ska vara att överskultsättningen helst ska hanteras med tillämpning av insolvensrättsliga regler och principen om likabehandling av borgenärerna. En lösning som utredaren särskilt ska pröva är om de förslag som lämnas i fråga om skultnedsättning för näringsidkare kan gälla generellt för fysiska personer. I den delen av uppdraget ligger också att föreslå de andra åtgärder än lagstiftning som kan vara motiverade för att komma till rätta med problemet. De olika förslag som Konsumentverket och Skatteverket har lämnat ska beaktas (se i föregående avsnitt redovisade Konsumentverkets rapport 2003:4 och Skatteverkets redovisning i december 2004).

Utredningsuppdraget ska vara slutfört senast den 15 september 2008.

Utskottets ställningstagande

Långvarig överskultsättning skapar sociala problem och utanförskap, vilket i sin tur leder till kostnader för samhället. Enligt utskottets mening är det därför angeläget att lagstiftningen har den samhällsekonomiskt mest effektiva utformningen.

Som redovisats ovan är frågor om överskultsättning föremål för överväganden av Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande. I utredningens uppdrag ingår även att överväga de olika förslag som Konsumentverket och Skatteverket har lämnat i sina rapporter. Vid utskottets offentliga utfrågning framgick att utredningen, beträffande överskultsatta företagare, överväger att föreslå ändringar i skultsaneringslagen som innebär ökade möjligheter till skultsanering, vilket i så fall även skulle gälla för andra gäldenärer.

Utskottet kan konstatera att de förslag som lämnas i motionerna omfattas av eller i vart fall har ett nära samband med utredningens uppdrag och att detta ska redovisas senast i september 2008. Enligt utskottets mening är utredningens arbete angeläget, och resultatet av det pågående utredningsarbetet bör inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet ser med stort intresse fram emot att ta del av utredningens överväganden och förslag.

Vad därefter gäller motionsyrkandet med förslag om en översyn av utskottets balken har utskottet erfarit från Justitiedepartementet att regeringen avser att ta ett initiativ till en sådan översyn. Utskottet är därför inte berett att föreslå något initiativ från riksdagen i frågan.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna C208 yrkandena 2–4 och 7, C224, C231, C241, C312, C337, C350, C383 yrkande 1 och So558 yrkande 18.

Reservationer

1. Sms-lån, punkt 1 (s)

av Carina Moberg (s), Johan Löfstrand (s), Christina Oskarsson (s), Hillevi Larsson (s), Ameer Sachet (s) och Eva Sonidsson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:C243, 2007/08:C245, 2007/08:C266, 2007/08:C274, 2007/08:C332 och 2007/08:Ub498 yrkande 22, bifaller delvis motionerna 2007/08:C219, 2007/08:C253, 2007/08:C259, 2007/08:C370 och 2007/08:C420 samt avslår motionerna 2007/08:Fi240 yrkande 4 och 2007/08:C208 yrkande 1.

Ställningstagande

De s.k. sms-lånen är en förhållandevis ny företeelse på den svenska marknaden och det är de senaste årens tekniska utveckling som skapat förutsättningar för den här typen av korttidskrediter. Enligt bl.a. Konsumentverkets rapporter är sms-lånen förenade med ett antal problem för framför allt svaga konsumentgrupper, unga vuxna eller redan skuldsatta.

Att låna pengar via sin mobiltelefon eller dator utan kreditprövning och säkerhet är ett växande problem. Lånen är dessutom förenade med mycket höga avgifter. De som inte kan betala tillbaka lånen måste ofta ta nya lån för att täcka det första. Antalet ärenden hos Kronofogdemyndigheten på grund av obetalda sms-lån har ökat lavinartat. Av alla ansökningar som kom in under år 2007 avsåg 35,9 % unga vuxna mellan 18 och 25 år. Många får betalningsanmärkningar på grund av obetalda sms-lån. En betalningsanmärkning kan senare medföra att man får svårigheter att t.ex. skaffa en egen bostad, mobiltelefonabonnemang, anställning eller ta andra lån. Det är inte någon bra start på vuxenlivet.

Enligt vår uppfattning finns det behov av ändrade regler för denna nya typ av korttidskrediter. Konsumentkreditlagens krav på kreditprövning, på att lämna information i marknadsföringen samt på skriftliga kreditavtal gäller nämligen inte för den aktuella typen av korttidskrediter. De aktuella bestämmelserna i konsumentkreditlagen är föråldrade och inte anpassade till de senaste årens teknikutveckling. Vid utskottets offentliga utfrågning föreslog Konsumentombudsmannen att undantagen i konsumentkreditlagen snarast bör tas bort.

Justitieministern har uppgett att frågan om särskild lagstiftning för sms-lånen ska behandlas i en pågående översyn av konsumentkreditlagen. I det arbetet ska även frågan om genomförandet av det nya konsumentkreditdirektivet behandlas. Direktivförslaget kommer troligen att antas under innevarande vår. Det är dock inte tillämpligt på kreditavtal som avser ett sammanlagt kreditbelopp under 200 euro. Förslaget är inte heller tillämpligt på kreditavtal enligt vilka krediten ska betalas tillbaka inom tre månader och för vilka endast obetydliga avgifter ska betalas.

Vi befarar att genomförandet av direktivet i svensk rätt kan komma att ta tid. Vi är också tveksamma till om direktivet kommer att få någon större praktisk betydelse för den aktuella typen av korttidskrediter. Om inget görs relativt omgående kommer många unga att hamna i skuldfällan. Mot denna bakgrund anser vi, liksom Konsumentombudsmannen, att regeringen omgående måste återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att undantagen i konsumentkreditlagen tas bort. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ.

Vad som anförts ovan bör riksdagen med bifall till motionerna C243, C245, C266, C274, C332 och Ub498 yrkande 22, med delvis bifall till motionerna C219, C253, C259, C370 och C420 samt med avslag på motionerna C208 yrkande 1 och Fi240 yrkande 4, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Sms-lån, punkt 1 (v)

av Egon Frid (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:C208 yrkande 1 och avslår motionerna 2007/08:Fi240 yrkande 4, 2007/08:C219, 2007/08:C243, 2007/08:C245, 2007/08:C253, 2007/08:C259, 2007/08:C266, 2007/08:C274, 2007/08:C332, 2007/08:C370, 2007/08:C420 och 2007/08:Ub498 yrkande 22.

Ställningstagande

Enligt Kronofogdemyndighetens egna rapporter finns det en koppling mellan sms-lån och skuldsättning. Sms-lånen är lättillgängliga, anonyma och snabba och en låneansökan kan göras via Internet eller telefon. Inom 15 minuter kan en person som sedan tidigare har betalningsanmärkningar få tusentals kronor insatta på sitt bankkonto, pengar som många låntagare sedan har svårt att betala tillbaka. Någon ordentlig kreditprövning görs inte. Kreditinstituten som tillhandahåller sms-lån står inte heller under Finansinspektionens tillsyn.

Enligt Kronofogdemyndighetens statistik för hela år 2007 inkom 20 418 ansökningar om betalningsförelägganden avseende obetalda sms-lån, varav 35,9 % avsåg gruppen 18–25 år. Detta är en oroväckande hög siffra, och antalet ansökningar om betalningsföreläggande på grund av obetalda sms-lån ökar stadigt. Av ungdomar med sms-lån har många även andra skulder registrerade hos Kronofogdemyndigheten. Därtill kommer att sms-lånen främst riktar sig till grupper av människor som redan är ekonomiskt utsatta. Sms-lånen har alltså utvecklats till en skuldfälla för framför allt ungdomar, och åtgärder måste vidtas för att stoppa denna låneform.

Mot den redovisade bakgrunden anser jag, liksom motionärerna i motion C208, att regeringen omgående bör lägga fram lagförslag som innebär att sms-lån och andra snabbblån förbjuds. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion C208 yrkande 1 samt med avslag på motionerna C219, C243, C245, C253, C259, C266, C274, C332, C370, C420, Fi240 yrkande 4 och Ub498 yrkande 22, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Överskudsättning, punkt 2 (s)

av Carina Moberg (s), Johan Löfstrand (s), Christina Oskarsson (s), Hillevi Larsson (s), Ameer Sachet (s) och Eva Sonidsson (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:C312, 2007/08:C337 och 2007/08:So558 yrkande 18 och avslår motionerna 2007/08:C208 yrkandena 2–4 och 7, 2007/08:C224, 2007/08:C231, 2007/08:C241, 2007/08:C350 och 2007/08:C383 yrkande 1.

Ställningstagande

Följderna av att vara skuldsatt kan beskrivas i termer som maktlöshet, underläge, ensamhet, social utsatthet och inte minst ovärdig behandling vid kontakter med fordringsägare, sociala myndigheter m.fl. Tyvärr hamnar människor ibland i en fruktansvärt svår situation och vet inte hur de ska komma ur sin skuldfälla. Den nya skuldsaneringslagen var ett steg i rätt riktning, men fortfarande har man inte löst problemen för de s.k. evighetsgäldenärerna.

Överskudsättning är ett stort och växande problem. Enligt vår uppfattning har Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande ett angeläget uppdrag, och resultatet av utredningsarbetet bör inte föregripas genom

några åtgärder från riksdagen. Vi anser dock att regeringen snarast bör ta fram en samlad redovisning av de mest skuldsattas situation och föreslå åtgärder. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ.

Vad därefter gäller förslagen till ändringar i skuldsaneringsförfarandet anser vi, liksom motionärerna i motion C312 och C337, att det finns starka skäl för regeringen att se över möjligheterna att vid beslut om skuldsanering kunna ta hänsyn till humana faktorer, såsom ålder och sjukdom. Det vore rimligt att en människa som är gammal eller svårt sjuk och beviljas skuldsanering skulle kunna få t.ex. lägre återbetalningsbelopp än i normalfallen. Regeringen bör också se över reglerna för beräkningen av förbehållsbelopp vid skuldsanering. Det får ankomma på regeringen ta initiativ till en översyn av den problematik som aktualiseras i nämnda motioner.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna C312, C337 och So558 yrkande 18 samt med avslag på motionerna C208 yrkandena 2–4 och 7, C224, C231, C241, C350 och C383 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

4. Överskuldsetting, punkt 2 (v)

av Egon Frid (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:C208 yrkandena 2–4 och 7 samt avslår motionerna 2007/08:C224, 2007/08:C231, 2007/08:C241, 2007/08:C312, 2007/08:C337, 2007/08:C350, 2007/08:C383 yrkande 1 och 2007/08:So558 yrkande 18.

Ställningstagande

I en marknadsekonomi med ett utvecklat creditsystem finns alltid en risk för att enskilda personer ska råka illa ut till följd av överskuldsetting. Enligt Kronofogdemyndighetens rapport (2008:1) Alla vill göra rätt för sig är ca 400 000 personer överskuldsetta. Det handlar ofta om personer som inte har förmått att betala sina räkningar till följd av oförutsebara händelser som arbetslöshet, långtidssjukskrivningar etc. Konsumtionskrediter är en vanlig orsak till överskuldsetting. Många överskuldsetta har även offentligrättsliga skulder, t.ex. obetalda fordringar på underhållsstöd. Många av de personer som finns i Kronofogdemyndighetens register torde vara, eller löpa stor risk för att bli, s.k. evighetsgäldenärer. Visserligen finns det möjlighet att ansöka om skuldsanering, men det är långt ifrån alla gäldenärer som uppfyller de villkor som gäller för att ansökan ska beviljas. Överskuldsetting leder också till ökad risk för social utslagning.

Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande ska bl.a. lämna förslag om skuldnedsättning för överskuldssatta företagare med personligt ansvar för företagets skulder samt undersöka hur många evighetsgäldenärer det kan antas finnas, liksom anledningen till att de inte söker eller beviljas skuldsanering. Utredningens uppdrag är visserligen bra, men åtgärder mot överskuldssättning bör sättas in så snart som möjligt. Många bra förslag på åtgärder mot överskuldssättning finns redan i rapporterna från Konsumentverket respektive Skatteverket. Mot denna bakgrund anser jag, liksom motionärerna i motion C208, att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med lagförslag som innebär att det införs en absolut preskriptionstid för civilrättsliga fordringar gentemot privatpersoner, lagförslag som innebär att Kronofogdemyndigheten självmant ska kunna pröva frågan om en fordran som omfattas av en ansökan om verkställighet är preskriberad samt lagförslag som innebär att det införs ett tak för högsta tillåtna räntesats när det gäller konsumtionskrediter. Vad därefter gäller frågan om en översyn av utsökningsbalken anser jag att regeringen omgående bör besluta direktiv till en utredning som bl.a. bör ges i uppdrag att se över förutsättningarna för löneutmätning.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion C208 yrkandena 2–4 och 7 samt med avslag på motionerna C224, C231, C241, C312, C337, C350, C383 yrkande 1 samt So558 yrkande 18, som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:Fi240 av Solveig Hellquist och Maria Lundqvist-Brömster (båda fp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att en betänketid för sms-lån införs.

2007/08:C208 av Egon Frid m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i lagstiftning om att sms-lån och andra snabb lån bör förbjudas.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i lagstiftning om att en absolut preskriptionstid för civilrättsliga fordringar gentemot privatpersoner bör införas.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i lagstiftning om att Kronofogdemyndigheten (KFM) självmant ska kunna pröva frågan om en fordran som omfattas av en ansökan om verkställighet är preskriberad.
4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i lagstiftning om att införa ett tak för högsta tillåtna räntesats när det gäller konsumtionskrediter.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra en översyn av utsködningsbalken.

2007/08:C219 av Eva Flyborg (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om sms-lån med varningstext.

2007/08:C224 av Reza Khelili Dylami (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om överskuld sättn ing hos privatpersoner.

2007/08:C231 av Lars Gustafsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om skuld sättn ing.

2007/08:C241 av Christina Axelsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tidsbegränsning för indrivning av fordran.

2007/08:C243 av Christin Hagberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att stoppa de s.k. sms-lånen.

2007/08:C245 av Ann-Christin Ahlberg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om s.k. sms-lån.

2007/08:C253 av Maria Kornevik Jakobsson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av en översyn av sms-lån.

2007/08:C259 av Karin Nilsson och Ulrika Carlsson i Skövde (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av att överväga ny lagstiftning för att kreditgivarna för sms-lån ska tvingas ta ett större ansvar för sina kunder och för uppkomna kreditförluster.

2007/08:C266 av Catharina Bråkenhielm (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om villkor vid lån via mobiltelefon.

2007/08:C274 av Bo Bernhardsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av lagstiftningen som berör s.k. sms-lån.

2007/08:C312 av Raimo Pärssinen (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om beräkning av förbehållsbelopp vid skuldsanering.

2007/08:C332 av Berit Högman och Marina Pettersson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om åtgärder för att förhindra att människor hamnar i en skuldfälla.

2007/08:C337 av Anneli Särnblad och Peter Hultqvist (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att se över skuldsaneringslagen när det gäller humanistiska faktorer som t.ex. ålder eller sjukdom.

2007/08:C350 av Anne-Marie Pålsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en absolut preskriptionstid för näringsidkares skulder.

2007/08:C370 av Emma Henriksson och Peter Althin (båda kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av konsumentkreditlagen.

2007/08:C383 av Annelie Enochson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ändring i skuldsaneringslagen och i preskriptionslagen.

2007/08:C420 av Johan Pehrson (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att motverka att unga människor hamnar i sms-lånefällan.

2007/08:So558 av Ylva Johansson m.fl. (s):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om överskuldssatthet.

2007/08:Ub498 av Mona Sahlin m.fl. (s):

22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av reglerna för sms-lån.

BILAGA 2

Offentlig utfrågning

Offentlig utfrågning om sms-lån och överskuldsättning

Datum: torsdagen den 31 januari 2008

Tid: 08.30–12.10

Lokal: Förstakammarsalen

DELTAGARE

Justitiedepartementet:

Statssekreteraren Magnus Graner

Ämnesrådet Fredrik Ludwigs

Ämnessakkunnige Henrik Holmberg

Integrations- och jämställdhetsdepartementet:

Departementsrådet Britta Ahnmé Kågerman

Departementssekreteraren Jenny Jensen

Socialstyrelsen:

Utredaren Kristina Eriksson

Juristen Anna Schölin

Kronofogdemyndigheten:

Rikskronofogden Eva Liedström Adler

Chefen för avdelningen förebyggande kommunikation Michael Necke

Kronofogden Jan Åkerlund

Konsumentverket:

Generaldirektören Gunnar Larsson

Byråchefen Gunnar Wickström

Enhetschefen Vilhelm Nordenanckar

Sveriges Kommuner och Landsting:

Förbundsjuristen Olof Moberg

Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande (Ju2007:05):

Utredningssekreteraren Anna Billing

Utredningssekreteraren Per Olsson

Folkia AB:

Verkställande direktören Per Spångberg
Marknads- och försäljningschefen Marcus Lindström

Mobillån Sverige AB:

Verkställande direktören Magnus Johansson

Riksföreningen Insolvens:

Ordföranden Lena Nordqvist
Vice ordföranden Ulrika Ring
Rickard Stenberg

Svensk Inkasso:

Ordföranden Claes Månsson
Direktören Charlotte Strandberg

Svenska Bankföreningen:

Verkställande direktören Ulla Lundquist

Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst:

Ordföranden Ingela Pedersén

Ordföranden: Ni ska vara varmt välkomna till civilutskottets offentliga utfrågning på temat sms-lån och överskudsättning. Sms-lån introducerades på den svenska marknaden i början av 2006. Därefter har antalet kreditgivare och låntagare ökat kraftigt. Under såväl föregående som innevarande år har frågan varit aktuell i samhällsdebatten. Utfrågningen ligger med andra ord helt rätt i tiden. Vi vill gärna se det som ett bevis på att den lagstiftande församlingen går i takt med folket vad gäller uppmärksammandet av frågor av allmänt intresse.

Problemen med överskudsättning är en ständigt aktuell fråga. I det sammanhanget kan nämnas att vi, vilket många av er redan vet, sedan den 1 januari 2007 har en ny skuldsaneringslag och att en offentlig utredning med uppdrag att bland annat se över evighetsgäldenärernas situation och arbeta med att föreslå åtgärder. Den utredningen, vill jag gärna nämna, leds av en ledamot i civilutskottet vid namn Jan Ertsborn. I dagarna publicerade Kronofogdemyndigheten en rapport i ärendet.

Utskottet har bjudit in till utfrågningen för att få ett så fullständigt underlag som möjligt inför utskottets kommande behandling av ett antal motioner som rör dessa frågor. Det är motioner som har lagts fram under den allmänna motionstiden 2007. En offentlig utfrågning är inte i första hand ett tillfälle för politiska inlägg, redogörelser för politiska handlingsplaner eller debatt. Det sparar vi till dess civilutskottet återupptar behandlingen av de olika motionsförslagen. Nu är vi inne i en fas av kunskapsinhämtning med möjlighet att ställa frågor till experter och aktörer. Det är mycket tillfredsställande att så många av dem vi har bjudit in har velat komma hit för att lämna information och diskutera de här angelägna frågorna med oss.

Gunnar Larsson, Konsumentverket (bilder s. 78–80): Fru ordförande och övriga ledamöter i utskottet! Jag vill tacka för initiativet till utfrågningen. Jag uppskattar möjligheten att få komma hit och berätta och ge min och Konsumentverkets syn på sms-lånen och överskudsättningsproblematiken.

Vi har tillställt er ett antal rapporter med mera. Jag hoppas att ni har haft tillfälle att gå igenom dem. Jag kommer att koncentrera mig på sms-lånen och avsluta med att lämna några konkreta förslag på hur vi kan komma till rätta med brister i dagens lagstiftning med tanke på syftet att minska de negativa följd effekterna som sms-lånen orsakar och att motverka den växande överskudsättningen.

Redan 2003 överlämnade Konsumentverket en rapport till den dåvarande regeringen där vi med oro pekade på omfattningen av och orsakerna till den växande överskudsättningen. Vi lämnade också några konkreta förslag på åtgärder. Tyvärr är dessa åtgärder lika aktuella i dag som för fem år sedan.

Sms-lånen började säljas för ungefär två år sedan. Det är ingen hemlighet att vi på Konsumentverket alltsedan dess har haft ögonen på den nya konsumentkrediten därför att vi från början kände oro och anade att det skulle kunna uppstå en hel del problem framför allt för svaga konsument-

grupper, unga vuxna eller redan skuldsatta. Tyvärr visade det sig att vi hade rätt. Redan hösten 2006 ökade antalet ansökningar om betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten. Under 2007 fick Kronofogdemyndigheten in 20 000 ansökningar om betalningsföreläggande som härrörde från sms-lån. En stor andel av dem berörde unga vuxna som hade fastnat i skuldfällan.

Det första vi på Konsumentverket gjorde när sms-lånen introducerades på marknaden var att konstatera att avgifterna var orimligt höga. Det var avgifter på flera hundra procent. Därför lämnade vi in en anmälan till åklagaren. Vi misstänkte att detta var ocker enligt brottsbalken. Åklagaren avskrev ärendet utan att göra förundersökning. Det andra vi agerade mot var bolagens aggressiva och ofullständiga marknadsföring. På hösten 2006 lämnade vi in två stämningsansökningar i Marknadsdomstolen riktade mot ett bolag. Första målet avgjorde domstolen sommaren 2007. Det gällde otillbörlig marknadsföring. Det blev ett förbud för bolaget att vid vite upphöra med sin aggressiva radioreklam. Det var i praktiken det enda som Marknadsdomstolen förbjöd. Samtidigt sade domstolen att reglerna i konsumentkreditlagen från 1992 var gamla och behövde ses över. I övrigt kunde bolaget fortsätta med sina marknadsföringsmetoder. En månad efter domen skrev vi till regeringen och påtalade behovet av en översyn av lagstiftningen.

Det andra målet avgjordes i går. Det rörde sig om oskäliga avtalsvillkor. Det målet vann vi från Konsumentverkets och Konsumentombudsmanens sida. Nu menar vi att vi kan tvinga alla aktörer på kreditmarknaden, som tillhandahåller konsumentkrediter, att se över sin prissättning. Jag förutsätter att det blir en omedelbar självsanering. Jag kommer tillsammans med mina medarbetare att aktivt kontrollera att domen efterlevs.

Hösten 2007 gjorde vi tillsammans med Kronofogdemyndigheten en enkätundersökning riktad till unga människor för att få lite dokumentation om sms-lånen. Jag vill peka på några punkter i svaren som vi sammanställde. En fråga löd: Varför valde du sms-lån? Där var det hela sju av tio som svarade att de gjorde det för att pengarna kom direkt. Snabbheten var alltså mycket avgörande. Svaren tyder på ett behov av att få snabba pengar till konsumtion för den som just för tillfället saknar pengar. Två av tre svarade att man ångrade sitt beslut att ta sms-lån. Även det tyder på att en majoritet gjorde ett förhastat och oöverlagt beslut. Anmärkningsvärt är också att fler än var fjärde av dem som lånat uppgav att de endast hade studiebidrag som inkomst. Detta tyder på en avsaknad av eller i varje fall en brist i kreditprövningen.

Den senaste rapporten skickade vi in till regeringen före årsskiftet. Det var i samband med vår omvärldsanalys där vi sammanställde fakta rörande sms-lån. Vi påtalade ånyo ett antal åtgärdsförslag.

Som ni kanske känner till utbildar Konsumentverket kommunernas budget- och skuldrådgivare. De har en jätteviktig funktion i våra kommuner. De är rådgivare i många sammanhang och också första instans i skuldsaneringsprocessen. Vi kommer att ha ett seminarium i februari som inriktar sig på den problematik som sms-lån och överskudsättning innebär.

Den stora utmaningen handlar ytterst om att motverka risken för överskudsättning. I konsumentkreditlagen finns ett generellt krav på näringsidkare som ägnar sig åt kreditgivning att som lagen uttrycker det: ”iaktta god kreditgivningssed och därvid ta tillvara konsumentens intressen med tillbörlig omsorg.” Detta innebär att näringsidkaren ska kontrollera konsumentens återbetalningsförmåga innan kredit beviljas; man ska göra en kreditprövning. Syftet med det är bland annat att motverka överskudsättning. Lagen kräver också att näringsidkaren i sin marknadsföring av krediter ska lämna information om ränta och andra villkor som är viktiga. Det är alltså viktigt för konsumenten att informationen är enkel, korrekt och fullständig. Marknadsföringen av krediter ska alltid vara måttfull och återhållsam. När en konsument ska låna pengar är det också väsentligt med fullständiga och tydliga avtalsvillkor. Just därför är huvudregeln i konsumentkreditlagen att ett kreditavtal alltid ska ingås skriftligen.

De krav i lagen som jag nu har pekat på, och som framstår som ganska självklara när man ägnar sig åt kreditgivning till konsumenter, gäller inte sms-lån. Kraven på kreditprövning, ordentlig information i marknadsföringen och skriftliga kreditavtal gäller alla krediter utom sms-lån. Det är dessa luckor i konsumentkreditlagen som jag som konsumentombudsman vill att lagstiftaren omedelbart täpper till. Undantagna krediter i konsumentkreditlagen avser det vi kallar korttidskrediter. Det är krediter med korta löptider och relativt låga lönebelopp, typ sms-lån.

För några veckor sedan röstade EU-parlamentet igenom ett nytt konsumentkreditdirektiv. Efter det var det många som sade att direktivet kommer att rätta till alla problem vi har med sms-lånen. I direktivet finns visserligen ett antal regler om kreditprövning, marknadsföring, skriftliga avtal och ångerrätt, som är en nyhet. Alla dessa går i skärpande riktning, och det är positivt. Men en implementering av sådana här direktiv i svensk lag brukar tyvärr ta ett antal år. Det är också svårt att överblicka vilket resultat det blir av implementeringen. Dessutom är vissa krediter undantagna även i direktivet. Jag är allmänt sett positiv till direktivet och även till den nya ångerrätt som föreslås, men jag är mycket tveksam till om den i praktiken får någon betydelse, i varje fall när det gäller korttidskrediter. Det är mycket viktigare att jag som konsumentombudsman och ni som lagstiftare arbetar med att försöka förmå konsumenterna att tänka efter innan man tar ett lån och att vi tillsammans arbetar för att motverka impulskrediter.

Som jag nämnde finns det ett undantag även i direktivet, till exempel för krediter som understiger 200 euro. De är alltså undantagna från kraven på ångerrätt, kreditprövning och skriftlighet. Det betyder att långivare som

håller på med sms-lån under ca 2 000 kronor skulle kunna fortsätta som om inget hade hänt även om vi implementerar direktivet. Det löser alltså inte problemen med sms-lån och den överskuldssättning som dessa lån orsakar. Om inget görs relativt omgående kommer fler av våra unga att hamna i skuldfällan. Vi vet alla vilka konsekvenser det får. Rikskronofogden kommer att berätta mer om den problematiken och hur man löser den.

Jag sade inledningsvis att jag skulle avsluta med att presentera ett förslag på hur man som lagstiftare snabbt kan motverka den växande överskuldssättningen. Jag föreslår att man justerar tre paragrafer i konsumentkreditlagen, nämligen §§ 5 a, 6 och 9. Denna lilla justering ligger helt i linje med konsumentkreditdirektivet.

Det var en kort redogörelse för hur jag som konsumentombudsman och vi på Konsumentverket ser på sms-lånen och överskuldssättningen.

Eva Liedström Adler, Kronofogdemyndigheten: Fru ordförande och ledamöter i civilutskottet! Jag vill, precis på samma sätt som Gunnar Larsson från Konsumentverket, säga att vi verkligen välkomnar den här offentliga utfrågningen. Vi är mycket angelägna och tacksamma för att vi får komma hit och prata om två områden och frågeställningar som har varit i fokus för oss, nämligen sms-lånen och framför allt överskuldssättningen.

Kronofogdemyndigheten har under de senaste två åren, som en del i vårt uppdrag från regeringen, bedrivit ett omfattande arbete för att öka vår egen kunskap men också bidra till andras ökade kunskap om överskuldssättningen. Detta gör vi i syfte att kunna se hur problemen uppstår men också för att vi tillsammans ska kunna finna åtgärder som kan bidra till att vi mildrar konsekvenserna av överskuldssättningen, inte bara för de enskilda utan också för samhället i stort.

Den rapport som vi har lagt fram, och som ordföranden hänvisade till, heter Alla vill göra rätt för sig. Det är vår utgångspunkt. Det är det mest grundläggande för oss, och vi vill också att det ska vara ett synsätt i samhället i gemen – man vill göra rätt för sig. Vår rapport har föregåtts av omfattande studier och undersökningar, inte bara av vårt eget lands forskning utan också av flera andra länders, och vi har med hjälp av TNS Gallup gjort omfattande egna undersökningar. Vi har genom detta arbete sett att vilka bilder som finns i ett samhälle avseende överskuldssatta, hur vi ser på dem, är avgörande för vilka åtgärder man vidtar och vilka man väljer att vidta och framför allt, och kanske inte minst, också för den syn som de överskuldssatta därigenom får, både på sig själva och på sin situation. De överskuldssatta skyller inte på andra. De skyller inte på samhället. De är mycket tydligt medvetna om att det är deras eget ansvar. Men de påtalar i mycket hög grad, i de undersökningar vi har gjort, att de behöver stöd och hjälp på ett systematiskt sätt för att komma ur sitt utanförskap och för att komma tillbaka till ett aktivt ekonomiskt liv.

Vad är det som orsakar överskuldssättning? Det var det som vi egentligen, i vårt ursprungliga arbete, hoppades att vi skulle finna – ni vet, den gordiska knuten. Orsakerna till överskuldssättningen är komplexa. Några

gemensamma nämnare för de överskuldssatta hushållen finns inte. Om ett hushåll blir överskuldssatt eller inte beror på en kombination av den egna förmågan, händelser som man inte förmått att råda över men också strukturella orsaker, det vill säga hur samhället ser ut och hur lagstiftningen som vi har reglerat ser ut. Det är för den enskilde inte alltid så enkelt att råda över.

Det vi har sett genom rapporten, som jag hoppas att ledamöterna i civilutskottet har fått ta del av, är att det finns en mycket tydlig koppling mellan överskuldssättning och ett upplevt utanförskap. De överskuldssatta känner skam och en oerhört hög grad av stress. Man drar sig undan socialt umgänge, man förmår inte. Den överskuldssatte talar, i motsats till i andra situationer när vi har problem, inte med omvärlden om sin situation. Man skäms, och vi har ett synsätt att man också bör skämmas. Vi har funnit att de överskuldssatta generellt sett har 35 procent lägre hälsovärden än alla vi andra som sitter här i dag. Man är nio gånger oftare sjuk i allvarliga sjukdomar än vad vi är. Det gör att överskuldssättning och dess omfattning får samhällsekonomiska konsekvenser.

Vem är överskuldssatt? Någon vedertagen definition finns inte. Vi har utgått från att överskuldssatt är den som själv upplever sig ha ständigt återkommande problem med att inte kunna betala alla sina räkningar. Enligt våra undersökningar och enligt de bedömningar vi har gjort är minst 400 000 personer i Sverige överskuldssatta. Vi har också försökt beräkna konsekvenserna för samhället i ekonomiska hänseenden och kommit fram till att detta leder till kostnader i storleken 30–50 miljarder kronor per år. Jag tror att vi därigenom kan vara ganska övertygade om att vi behöver angripa överskuldssättningsproblematiken på bred front. Vi och Konsumentverket jobbar idogt med förebyggande åtgärder för att minska ekonomiska problem hos envar. För en del är ekonomiska problem ett första steg mot överskuldssättning.

Vi måste också snabbt lämna stöd till dem som har kommit i ekonomiska problem. Där bidrar skuld- och budgetrådgivarna på ett oerhört förtjänstfullt sätt till att ge det stödet – och många fler. Men det som behövs är att erbjuda möjligheter för dem som har fastnat i överskuldssättning att kunna ta sig ur det och komma ur sin överskuldssättning. Det är självfallet till gagn för dem själva och deras familjer, men det är också till gagn för borgenär och samhälle att man kommer tillbaka till ett aktivt ekonomiskt liv.

Vi på Kronofogdemyndigheten har tagit fram ett långsiktigt mål som säger att vi ska halvera antalet gäldenärer. I ljuset av det vill vi, som ni förstår, medverka mycket aktivt i det fortsatta arbetet för att motverka överskuldssättning. Vi menar att det inte räcker med att bara vi gör det, utan det måste till ett enat, samlat och gränsöverskridande arbete på nationell nivå för att vi ska lyckas därför att det har påverkan på så många delar i samhället och är departementsöverskridande och myndighetsöverskridande.

England och Finland, som vi har besökt, har tagit frågan på ganska stort allvar och inrättat kraftfulla nationella program för att åstadkomma förändringar. De har tittat på möjlighet till sociala lån och saneringslån och har aktivt ändrat sin lagstiftning. De har kort sagt skapat ett ljus i mörkret för många av dem som är överskulsatta.

Vi på Kronofogdemyndigheten är övertygade om att vi också behöver göra stora förändringar. Vi har sagt att absolut preskription för civilrättsliga fordringar för privatpersoner kanske är den viktigaste och nödvändigaste åtgärden, men det är inte den enda. Vi tror också att utökade möjligheter för skuldsanering för näringsidkare, som är en stor grupp skuldsatta, behövs. Statliga saneringslån måste vi fundera över och rätetakt för konsumentkrediter, som ligger nära verksamheten för Konsumentverket. Vi tror också att de regler vi har för kreditupplysning i dag är för omfattande och långtgående, och framför allt ligger upplysningarna kvar under för lång tid. Vidare kommer man ned på mindre åtgärder. De skuldsatta säger själva att de vill ha en möjlighet att betala av på kapitalet och inte alltid bara betala ränta och kostnader. Kanske ska inte rätten för de sökande att få arvode när man söker på bara ränta och kostnader ligga kvar.

Det finns många åtgärder vi kan göra. Jag tror att vi också skulle kunna genomföra dem om det till exempel fanns en nationell samordnare som svarade för samverkan och agerande utifrån allas vårt arbete. Vi skulle bli mer kraftfulla då, och det behövs.

Konsumentverket lyfter fram den oro som vi känner för sms-lån. Jag ska inte uppehålla mig så mycket vid det. Gunnar har redovisat det på ett bra sätt. I det arbete vi har bedrivit för att ständigt fokusera på ungdomar och ungdomars skuldsättning är det förskräckligt och alarmerande att ungdomar har svarat att man har tagit sms-lån för att det gick snabbt och för att man visste att ens ekonomi inte skulle kollas så noga. Dessutom tar man lån för att betala andra lån. Man sköter sms-lånen för att kunna få en ny chans att låna igen. Detta är ett sätt där man hela tiden flyttar fram problemen och hamnar i en situation där man inte kommer att kunna klara av att betala alla sina räkningar, det vill säga ett första steg in i det vi skulle kalla skuldfällan.

Slutligen är vi som sagt mycket angelägna om att fortsätta detta arbete och oerhört glada för att civilutskottet har tagit detta initiativ.

Kristina Eriksson, Socialstyrelsen: Konsumentverket och Kronofogdemyndigheten har gett mycket bra information om frågan och dess konsekvenser. Jag ska kort uppehålla mig vid socialtjänstens möjliga eller inte möjliga roll i denna fråga.

Socialtjänstens enheter för ekonomiskt bistånd möter personer med försörjningsproblem. Många av dessa personer är dessutom skuldsatta på olika sätt. Socialtjänsten ger i regel bara bistånd till skulder om det finns särskilda skäl för det. I Allmänna råd om ekonomiskt bistånd har vi på Socialstyrelsen gett följande råd till kommunerna när det gäller skulder. ”Socialnämnden bör ge ekonomiskt bistånd till betalning av skulder,

endast om det är enda möjligheten för den enskilde att uppnå en skälig levnadsnivå. Nämnden bör ge bistånd till skulder efter en individuell prövning och när det enligt nämndens bedömning skulle få allvarliga sociala konsekvenser för den enskilde om skulden inte betalas. Det kan t.ex. gälla skulder för boendekostnader eller hushållsel.”

Skälet till detta råd är att det ekonomiska biståndets syfte är att tillfälligt tillgodose grundläggande behov. De allra flesta som vänder sig till socialtjänsten för att få bistånd till en skuld kommer alltså inte att få det. Detta är naturligtvis ingen lätt situation vare sig för de enskilda eller för socialtjänsten, men så ser det ut.

Vad kan då kommunerna göra om de inte kan ge bistånd till skulderna? Som vi har hört nämns här redan, och som vi kommer att få höra mer om sedan, kan de kommunala budget- och skuldrådgivarna göra en stor insats genom rådgivning. Det gör de också för de människor som vänder sig till socialtjänsten.

Ytterst är det naturligtvis den enskildes eget ansvar vilka lån man tar. Men det framgår av det underlag som vi har fått och av det som har sagts här tidigare att sms-lånen går det mycket snabbt och mycket enkelt, utan någon ordentlig kreditprövning, att få. Har man dålig ekonomi eller är ung och oerfaren och inte sätter sig in i villkoren riskerar man att hamna i en ond cirkel av lån och överskuldssättning. Sådant får mer eller mindre sociala konsekvenser. Vi anser att dessa konsekvenser är särskilt allvarliga för ungdomar som för lång tid kan bli förhindrade att skaffa bostad, teckna abonnemang etcetera.

Frågan är om det i dag finns en bra balans mellan den enskildes ansvar och kreditgivarens. Vi anser, i likhet med det som har sagts här tidigare, att det är bra om denna verksamhet och regleringen för mobillån ses över, först och främst med hänsyn till konsekvenserna för ungdomar.

Olof Moberg, Sveriges Kommuner och Landsting: Fru ordförande, ledamöter i utskottet! Jag får tacka för att vi fått komma hit från Sveriges Kommuner och Landsting, som är en intresseorganisation för Sveriges samtliga kommuner, landsting och regioner.

Jag ska fatta mig kort. Som vi hörde Socialstyrelsen säga har kommunerna naturligtvis ett intresse av den här frågan. Vi följer den med stor noggrannhet och har tagit del av Kronofogdemyndighetens rapport om ungas skuldsättning och problemet med sms-lån. Det har naturligtvis sin grund i kommunernas yttersta ansvar för människor när de får ekonomiska problem. Där har kommunen ett ansvar. Kommunen sysslar också med budgetrådgivning och skuldsanering. Det kommer vi att få höra mer om senare, så det tänker jag inte nämna någonting om.

Som vi hörde är kanske inte det största problemet för kommunerna när folk blir överskuldssatta en kostnad i form av socialtjänstutgifter, alltså att man måste ge bistånd till den här typen av lån, för det är ganska strikta regler för det som vi hörde. Ett problem som vi har sett är att väldigt många unga vuxna hamnar i situationen att de tar snabba krediter. De tän-

ker inte på konsekvenserna och får problem med återbetalningen. Det leder till ett förfarande hos Kronofogdemyndigheten med betalningsföreläggande och liknande och sedan till en betalningsanmärkning, vilket är ytterst bekymmersamt. Det är där som vi har sett ett väldigt stort problem för unga vuxna, människor mellan 18 och 25 år, som ska ut i arbetslivet, skaffa egen bostad och liknande, för med en betalningsanmärkning är det väldigt svårt.

Vi har ingen statistik på de här uppgifterna. Sms-lånen har ju funnits sedan 2006. Men vi har gjort en rundringning till olika kommuner som faktiskt har sett tendensen att det kommer unga vuxna som söker hjälp hos socialtjänsten, kanske inte för betalning av sms-lån utan därför att de helt enkelt inte får någon bostad på grund av de kreditanmärkningar som de har. Kommunerna har ju ett yttersta ansvar också för bostadsförsörjningen och den hjälp som människor behöver där. Det är väl där som vi på kort sikt har sett det allvarligaste problemet. Likaså söker unga vuxna hjälp hos socialtjänsten som annars aldrig hade hamnat där, vilket också är olyckligt. Socialtjänsten har helt andra bekymmer som man hellre skulle ta itu med än det här. Just på den punkten skulle jag vilja säga att vi på kort sikt har sett ett bekymmer. Vi tycker att det är bra att man har tagit det här initiativet som förhoppningsvis leder till en något striktare skärpning av de regler som finns.

Ingela Pedersén, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst. Också jag får tacka för att jag fått komma hit och berätta om våra erfarenheter. Jag jobbar som budget- och skuldrådgivare i Göteborg. Jag är också ordförande i Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst med 300 medlemmar i Sveriges snart alla kommuner.

Ni som känner oss vet att vi hjälper skuldsatta med budgetrådgivning, budgetsanering och skuldsanering och alla dem som inte uppfyller skuldsaneringslagens alla krav för frivillig uppgörelse för att göras skuldfria. Vi jobbar också mycket förebyggande.

Det var väldigt skojigt att läsa motionerna, för de innehåller så många vettiga förslag till lösningar på skuldsattas problem. Jag hinner inte så långt i dag, så jag återkommer gärna i saken, men jag ska ta upp det som jag hinner med.

Sms-lånen är en ny företeelse som har poppat upp, och vi stöder alla motioner som ni har skrivit om dessa. Det ska absolut vara krav på kreditprövning. Vi efterlyser att utbetalningen sker dagen efter och med ånger rätt och att man inte beviljas lån om man har betalningsanmärkning. Och naturligtvis ska man kalla ränta för ränta och inte avgifter. 800 procents ränta avskräcker de flesta.

Det vi ser är att det inte bara är unga utan även familjer med bra inkomster som tar sms-lån och i panik betalar gamla skulder med nya skulder. Vi ser också att det är att många spelmissbrukare tar flera sms-lån samtidigt från olika bolag för att täcka spelskulder.

En annan baksida av det här är rånrisken för unga. Jag läste i Sydsvenskan att en 19-åring hade dömts för att ha tvingat två 18-åringar att betala abonnemang på mobiltelefoner. Med dessa mobiltelefoner hade han tecknat sms-lån. Han kom över åtta mobiltelefoner och fyra sms-lån. Det är en annan sida av saken.

En förtvivlad mamma med en lätt förståndshandikappad son ringde och talade om att sonen hade tagit sms-lån. Han hade inte riktigt förstått vad det innebar. Många har svårt att se konsekvenserna av de här lånen.

Vi stöder helhjärtat förslaget om absolut preskription. Vi ser skulder som ligger hos Kronofogden år ut och år in och som växer till en hopplös situation. Hur länge ska man då kunna hålla på med utmätning, och varför ska man ha 30 procents ränta år ut och år in hos Kronofogden? Det blir ju hopplöst till slut.

Vi efterlyser också ett samlat register över skuldsättningar för att göra en kreditprövning. Som det är i dag finns det inget samlat register där man kan se alla skulder som en person har. Vi funderar många gånger över varför en kreditgivare inte funderar mer när han beviljar den 21:a krediten om det finns 20 skulder innan. Det måste ju vara ett klart risktagande. En absolut preskription skulle säkert skärpa kreditprövningen om kreditgivarna visste att möjligheten att kräva in en fordran begränsas med en absolut preskription.

Vi stöder också att Kronofogden själv kan se om en skuld är levande innan en utmätning påbörjas.

Jag kommer nu tillbaka till jätteproblemet med betalningsanmärkningar. Varför i hela världen ska en betalningsanmärkning ligga i tre år när man har betalat en skuld? Är skulden betald ska den strykas direkt, tycker vi, för annars skapar det bara en massa hinder för de skuldsatta. Som man sade från Sveriges Kommuner och Landsting får man ingen bostad och inte heller något abonnemang, och man är hänvisad att betala räkningar på Svensk kassaservice till en kostnad av 49 kronor per räkning, för man får inget privatgiro.

För att samla ihop alla de här bra förslagen vill jag berätta om ett besök. Det var en 82-årig man som kom till mig. Han hade bott länge i en enrumslägenhet, en bostadsrätt. Han hade gått i borgen i början på 80-talet. Både huvudlåntagaren och flera av de övriga borgensmännen var avlidna. Han hade en bruttopension på 10 400, och med den låga inkomsten kunde Kronofogden inte längre göra utmätningar. Det hade man gjort ända fram till 2003, men sedan var inkomsten för låg. När han slutade att betala av sina borgensåtaganden, därför att han inte längre klarade av det, låg skulden på 156 000. I dag, efter 20 års utmätning, är skulden uppe i 720 000. Nu vill fordringsägarna begära försäljning av hans bostadsrätt, ettan. Det är naturligtvis en hopplös situation för honom. Det hade vi också tyckt, men det är ännu värre för en 80-åring att bli bostadslös.

Då tänker jag så här: Om man trots utmätning i över 20 år inte har lyckats att få in en skuld, varför ska man då ställa den här mannen bostadslös nu? Då kan ni förstå att vi helt klart stöder en absolut preskription.

Med de förslag som ni nu har kommit med hade hans situation sett helt annorlunda ut, om man hade haft ett räntetak för förfallna skulder, om man hade haft en absolut preskription, en bättre kreditprövning och inte haft de betalningsanmärkningar som ligger och släpar efteråt.

Vi ser i Göteborg att det blivit en hårdnad attityd, tycker jag i alla fall. Man tvingar fram försäljning av bostadsrätter för folk som ligger för utmätning hos Kronofogden. Det gör de här människorna bostadslösa, för de får ingen ny bostad om de har en betalningsanmärkning.

Vi tycker också att era motioner om att se över förbehållsbeloppen hos Kronofogden är jättebra, för vi ser att folk inte klarar av att leva på dem, speciellt inte om man är frånskild och inte får tillgodoräkna sig kostnader för umgängesresor och umgänge. Vi stöder också den motion som tar upp att det stöd som är riktat till barn ska undantas vid beräkningen av förbehållsbeloppen. Barnbidrag och underhållsstöd ska inte räknas med i den samlade inkomsten. Det drabbar bara barnen att de här pengarna försvinner.

När det gäller barns skuldsättning vet vi att det finns en samverkansgrupp som arbetar med frågan. Barn blir skuldsatta på grund av skulder som föräldrarna egentligen har dragit på dem, till exempel för skolfoto och läkarvård. Man jobbar för att få en lagändring här. Det stöder vi, som också är med och jobbar i den här gruppen, helhjärtat.

Att få till stånd branschöverenskommelser och frivilliga gäldenärsbyten, där föräldrarna tar på sig ansvaret för skulderna, räcker inte, utan det måste komma en lagändring som innebär att barn aldrig ska kunna skuldsättas.

Vi ser också att folk hamnar i kläm genom de nya reglerna för sjukpenning och arbetslöshet. Man är för frisk för Försäkringskassan och för sjuk för Arbetsförmedlingen, och man hamnar mellan stolarna. Man får ekonomiska problem, och dessa möter vi.

Vi efterlyser också hjälpmedlen i de förslag som vi lägger fram om frivilliga betalningsuppgörelser. Vi måste få igenom dem för alla dem som inte uppfyller skuldsaneringslagens krav. Saneringslån och en bra syn från fordringsägarnas sida, att de går med på de här förslagen, gynnar alla – den skuldsatte, kreditgivaren och samhället.

Det finns också en motion om en gäldenärsombudsman. I skuldsaneringslagen står det att budget- och skuldrådgivaren ska ge råd och vara ett stöd under hela skuldsaneringsprocessen, så vi har egentligen redan en gäldenärsombudsman. De ska kunna komma till oss och vi hjälper dem under hela vägen. Den hjälpen kan man få om man ringer till kommunen.

Med detta tackar jag för mig.

Rickard Stenberg, Riksföreningen Insolvens: Jag vill först och främst tacka de föregående talarna här i talarstolen som har sagt så många kloka och viktiga ord. De bekräftar bara den iakttagelse som vi vet är en verklighet.

Kronofogden har i dagarna gett ut en rapport som heter Alla vill göra rätt för sig, som jag hoppas att alla läser. Den är ett av de viktigaste dokument som jag känner till som har getts ut i det här ämnet. Det är egentligen svårt att sätta ord på vad Kronofogdens undersökning betyder för Sveriges hundratusentals överskuldssatta personer. Rapporten har naturligtvis inte förbättrat deras ekonomiska situation, men just bekräftelsen på att systemet är galet är för många så ovärderligt.

På vår förenings diskussionsforum berättar människor varenda dag om förtvivlan, vanmakt och hopplöshet. Bara detta att höra en myndighet säga att det är en omöjlig sits som dessa människor befinner sig i betyder väldigt mycket.

Tänk om vi nu till slut skulle kunna ta bort nidsbilden av överskuldssatta. Det figurerar en vanföreställning överallt om att skuldssatta är slarviga personer, personer som inte är så nogräknade med sina räkningar eller personer som på löpande band handlar platt-tv och prylar eller överkonsumerar i största allmänhet. Förhoppningsvis kan vi nu lämna den gamla dubbelmoralistiska synen, så att vi slipper öppna varje diskussion med att förklara att människor faktiskt hamnar i överskuldssatthet trots att de har gjort allt som har stått i deras makt för att undvika det.

Det finns några synpunkter. Vi har hört en del innan, men vi vill också framföra dem från Insolvens. Det är bland annat att en absolut preskription är en nödvändighet och efterlängtd. Vi tror att en absolut preskription skulle öka borgenärernas vilja att förhandla om en frivillig uppgörelse.

Detta att Kronofogden ska undersöka om en skuld är preskriberad måste vara en självklarhet, därför att om staten tar till ekonomiska sanktioner mot en person ska staten också försäkra sig om att skulden faktiskt är levande, verklig och över huvud taget existerande. Visst är det väl rimligt vid en utmätning att kapital krediteras före ränta? Staten ska ju inte använda ekonomiska sanktioner mot privatpersoner under längre tid än vad som är nödvändigt.

Sedan har vi en märklig sak, och det är detta med räntetak. Att räntetak vid indrivning inte redan har införts är verkligen underligt. Ska staten via Kronofogden försätta människor i vanmakt och fattigdom för att driva in räntor på upp till 34 procent och när det gäller sms-lånen upp till 400 procent?

Sedan har vi också det som budget- och skuldrådgivaren sade om betalningsanmärkningar: Vem upprätthåller det systemet och varför? Att tvingas stå kvar med dumstruten på huvudet i tre år efter en reglerad skuld andas en medeltida moralfilosofi om skuld, skam, straff – i tre år ska du minsann hängas ut i det offentliga och inte få leva över huvud taget, fast du har gjort rätt för dig.

Det måste också finnas en möjlighet att göra sig skuldfri eller att få en ekonomiskt dräglig situation genom att kunna låna pengar för att lösa gamla skulder och kunna gå vidare i livet. Finlands exempel med sociala lån genom en kreditgarantifond som ställer upp som borgensmän är också

nödvändigt. Finlands exempel visar på att det faktiskt fungerar och att betalningsviljan är långt mycket större bland de människor som har fått en ny chans i livet än vad den är bland andra människor.

När vi sedan kommer till bidragssystemet blir det lite byråkratiskt. När det gäller utmätning säger man att bidrag i sig inte utmäts. Men bidrag sänker kostnaderna så att det blir mer kvar i så kallad utmättningsbar inkomst. Oavsett hur man räknar är det skattepengar som utmäts. Nu talar vi alltså inte om inkomster eller försäkringar som ska kompensera bortfall av inkomst utan om rena bidrag, skattepengar som staten skjuter till för att hjälpa hushåll till en mindre utsatt situation.

Jag kan ta ett litet enkelt räkneexempel. Om Anna har två äpplen kan Kronofogden ta ett i utmätning. Men om Anna får ett äpple till i bidrag, så att hon har tre, ja då kan Kronofogden plötsligt ta två. Då undrar man ju varför, därför att bidrag och ersättningar i Sverige bygger ofta på en utredning om en rimlig normalkostnad. Denna normalkostnad används för att hitta en lämplig nivå för bidrag. Men utsökningsbalken ser inte till normalkostnad, utan där gäller endast, bara och allena existensminimum, och det finns ingen tidsbegränsning.

För er som inte vet det eller känt på det innebär existensminimum att leva på något som heter normalbelopp. Det är ett belopp som en person tillåts behålla för alla sina utgifter förutom hyra och kostnader för nödvändigheter. Beloppet är 4 374 kronor per månad. Och vet ni, det går inte att leva i 20 år på 4 374 kronor i månaden och fortfarande vara obruten till kropp och själ. Det går inte ens att leva i 2 år på 4 374 kronor i månaden. Det går inte att leva på det beloppet. Du kan överleva, men det är något helt annat. Men den människa som har kommit på att kalla detta för normalbelopp skulle jag vilja ha ett samtal om vad normal är. Normalbeloppet måste höjas.

Det finns en statlig utredning under ledning av Jan Ertsborn. Utredningen, som tillsattes i maj 2007 och beräknas vara klar i september i år, heter Insolvensutredningen. I utredningen ingår 18 personer, en stor grupp med mycket kunskap. Det är jätteduktiga människor: representanter för arbetstagare, arbetsgivare, lagstiftare, borgenärer och så vidare.

En sak som gruppen ska utreda, och det är också anledningen till att vi är här, är evighetsgäldenärerna. Då tycker man att det är lite konstigt att ingen i denna utredningsgrupp representerar de överskuldsetta. Sedan slutet av förra året sitter visserligen budget- och skuldrådgivare med i utredningen, men de representerar ju också en myndighet och har ett offentligt uppdrag. När vi har frågat varför det inte finns någon gäldenärsrepresentant med i gruppen har vi fått en mängd olika svar. Men plötsligt kommer vi sanningen nära när vi läser kommittédirektiven, för där står det: Det övergripande syftet med ett samordnat insolvensförfarande skall vara att ta tillvara borgenärernas intressen. Ni hörde inte fel, och jag läste inte fel: skall vara att ta tillvara borgenärernas intressen. Då förstår man naturligtvis varför ingen gäldenärsföreträdare finns med i Insolvensutredningen, för

gäldenärerna är ju inte bäst skickade att ta tillvara borgenärernas intressen, eller hur? Att vi sedan inte sitter här i dag just för att borgenärskollektivet för en tynande tillvaro hör kanske inte hit.

Jag ska snabbt nämna något om sms-lån och snabb lån. De är faktiskt inte något problem. Nu vet jag att en del studsar till när gäldenärsrepresentanten säger att sms-lånen inte är något problem. Handeln med fordringar är inte heller något problem. Men problemet är att staten ställer upp med att utfärda ekonomiska sanktioner utan att ställa relevanta krav på att avtalet är skäligt.

Ekonomiska sanktioner mot en människa är ett strängt straff. Man kan nog nästan inte hitta något som är strängare. Det är ett stort integritetskränkande ingrepp som i alla andra sammanhang kräver försiktighet och återhållsamhet, eller hur? Men varför inte i detta sammanhang?

Det finns två vägar att gå för att få bukt med problemet: Antingen får lagstiftarna ägna sig åt en defensiv katt-och-råtta-lek där det alltid kommer att finnas någon kreativ, offensiv person som hittar en ny väg för att tjäna pengar eller så får staten bestämma vad som krävs för att den ska införa ekonomiska sanktioner mot sina medborgare.

I Göteborgs-Posten den 18 januari stod det på ledarsidan: Frågan är om inte utlånare som struntar i att göra en seriös kreditprövning borde få stå sitt kast om de blir utan återbetalning.

Är det egentligen inte detta som är frågan? Vill och kan staten tvinga människor att leva i fattigdom? Om vi utgår från att staten ska gå in när en kredit är misslyckad, oavsett varför, bör Kronofogdens uppdrag utgå från en skademinimering. Har en kredit misslyckats bör avvägningen vara att borgenären ska förlora så lite som möjligt till minst möjliga lidande för gäldenären. Då kommer den gamla vrångbilden fram igen om en gäldenär på obestånd som har handlat hej vilt, och när räkningen kommer passar inte galoscherna. Men om vi utgår från verkligheten, att ytterst få har valt överskuldssatthet, är vi tillbaka till skademinimeringen – minsta möjliga skada för borgenären till minsta möjliga lidande för gäldenären.

Till slut: Vi har en avtalsfrihet i Sverige. Men det innebär inte att staten ska acceptera indrivning av räntor på 34 eller 400 procent, speciellt inte om skulden är köpt för 10 procent av sitt fulla värde. I ett sådant läge jagar staten sina medborgare för att driva in rena vinster till företag. Det kostar pengar – 30–50 miljarder sade Kronofogdemyndigheten. Det förvånar oss inte.

Frågan är vem som ska betala notan. Är det försvarbart att det är skattebetalarna som ska stå för fiolerna? Frågan är alltid om detta bara handlar om pengar, vinster, paragrafer och evighetsgäldenärer eller om det finns någonting som heter människovärde bakom siffrorna.

Minsta möjliga skada för borgenären till minsta möjliga lidande för gäldenären är faktiskt allt vi begär.

Ordföranden: Vi ska nu gå in på nästa del. Vi har försökt göra en indelning så att alla lätt ska kunna följa med i programmet. Innan jag ger ordet till den förste talaren vill jag meddela att Ulla Lundquist från Svenska Bankföreningen har bett att få säga några ord från talarstolen under detta pass. Detta välkomnar vi.

Jag lämnar ordet till Magnus Johansson från Mobillån Sverige AB. Välkommen!

Magnus Johansson, Mobillån Sverige AB (bilder s. 81–86 överst): Jag är vd för företaget Mobillån Sverige AB. Jag tänkte inleda med att säga att vi från Mobillån Sverige AB välkomnar en strängare lagstiftning och strängare reglering på marknaden för sms-lån.

Jag ska berätta om själva företaget Mobillån Sverige AB och även gå in på kommentarer kring den debatt som pågår i medierna och som diskuteras här i dag. Sedan har jag förslag på åtgärder.

Företaget Mobillån grundades den 20 mars 2006. Vi är 13 anställda varav 7 timanställda. Vår affärsidé är att ge svenska folket möjlighet att fylla på plånboken med korttidslån när ekonomin är tillfälligt svag. Vad vi sysslar med är mindre krediter på 2 000 och 3 000 kronor som ska vara betalda inom 30 dagar. En engångsavgift tillkommer till dessa krediter på 450 kronor för lånet på 2 000 och 600 kronor för lånet på 3 000, det vill säga ingen ränta utgår. När den lånesökande genomgått en kreditkontroll finns pengarna på kontot ganska snabbt, inom 15 minuter. Vi erbjuder dessutom ett så kallat prepaid-kort med Mastercardfunktion.

Varför behövs sms-lån? Tidigare i Sverige har det egentligen inte funnits någon möjlighet för konsumenterna att låna precis det man behöver. Bankerna har velat låna ut större belopp, från 10 000 kronor och uppåt, men om du har gått in på ett kontor hos en bank och försökt låna en mindre summa har det inte gått. Det har exempelvis funnits mindre aktörer, som pantbanker och liknande, där man har kunnat gå in och lägga pant på sin gitarr eller vad det kan vara för att få ut lite pengar.

Genom sms-lån täcks nu alla lånebehov på marknaden, det vill säga även de minsta beloppen som bankerna själva inte vill tillhandahålla. Sms-lån löser akuta eller tillfälliga likviditetsproblem. Sms-lån ger människor som tidigare har haft problem med ekonomin en chans att temporärt lösa sitt likviditetsproblem.

Den kreditprocess som vi har inom Mobillån går till så att vi genomför en kreditkontroll vid varje ansökan om lån. Det har varit en stor debatt om att företagen ska genomföra en kreditkontroll när låneansökan kommer in. Jag vet inte vilka företag som inte gör det, men vi har gjort det på alla våra kunder sedan dag ett.

Mobillån använder en kreditscoremodell från ett av Sveriges ledande kreditupplysningsföretag. Den här modellen anpassas och vidareutvecklas så att vi hela tiden kan följa hur återbetalningsförmågan ser ut hos våra kunder. Om den försämras får man göra en stramare kreditprövning.

Kreditkontrollen tittar på historiken hos våra kunder.

Man har en scoremodell som tar hänsyn till många parametrar, bland annat hur gammal en person är, kön, vilken region han eller hon bor i, om några adressändringar har skett de senaste åren, civilstånd – är man gift, sambo eller singel – totalinkomst samt den procentuella förändringen i totalinkomst de senaste två åren, inkomst av kapital och förmögenhet, fastighetsinnehav, tidigare förfrågningar och, självklart, alla betalningsanmärkningar.

Om jag går in lite på den debatt som har pågått har man pratat väldigt mycket om ”skuldfällan”. Jag anser inte att det är sms-lån som stjälpur en människas ekonomi. Många av de personer som hamnar i skuldfällan på grund av sms-lån har ofta, om inte alltid, andra stora skulder dessutom. Exempel på det kan vara kreditkortsskulder, mobiltelefonsskulder, skulder för el, tv köpt på kredit och butikslån – det finns mängder av olika typer av krediter i vårt samhälle i dag. Att låna 2 000 och få en avgift på 450 kronor eller 3 000 och få en avgift på 600 kronor är inte det som stjälpur en människas ekonomi.

Alla beviljas inte ett sms-lån. I den debatt som pågår i medierna tror man att företaget Mobillån Sverige AB lånar ut pengar till vilka som helst. Vi märker det även på ansökningar som kommer in till vårt företag. Många människor har läst det i tidningen och tror att de kommer att kunna bli beviljade ett lån trots att de har betalningsanmärkningar i mängder, stora skulder till Kronofogdemyndigheten eller att Kronofogdemyndigheten ska driva in skulderna till andra fordringsägare. De söker sig kanske till den här typen av produkter där de tror att de ska kunna få ett lån. Så är självklart inte fallet. Vi genomför en noggrann kreditprövning. Under 2007 beviljades 62 procent av ansökningarna medan 38 procent fick avslag.

Det handlar inte om att låna ut stora belopp utan någon säkerhet, att överskuldsätta, att tvinga individer att ta ett större lån eller att försöka få ut så mycket pengar som möjligt, utan vi pratar om att låna ut små belopp. En lånesökande för bankkrediter kan bli lika anonym som vid sms-lån. Vi ställer inte frågor om till exempel vad en person ska använda sina pengar till eller varför man vill ta det här lånet, precis som många andra blankoföretag inte heller gör det i dag, därför att människor i Sverige anser det vara integritetskränkande.

Mobillån är en seriös kredittjänst. Debatten gör ingen åtskillnad mellan de olika aktörerna på marknaden. Det har funnits aktörer som exempelvis har inriktat sig på pokerspelande, vilket gör att man drar hela vår bransch över en kam, vilket är väldigt negativt. Vi vill inte bli dragna över den kammen. Vi är ett exempel på att det går att tillhandahålla en seriös sms-lånetjänst utan att den missbrukas.

Mobillån följer och kommer alltid att följa rådande regleringar på marknaderna.

Mobillån genomför sedvanlig kreditprövning med en sträng kreditscoremodell för att bedöma blivande kunders solvens.

Vi har låga kreditförluster, som ligger lägre eller i paritet med andra kreditinstitut som förmedlar lån utan säkerhet. Vi har i dag 2 procent eller till och med mindre i kreditförluster.

Inga personer under 18 år beviljas lån, och snittåldern hos Mobillån är 32 år. Det är alltså medelålders vuxna som lånar pengar av oss, inte unga, knappt myndiga personer.

Mer än hälften av våra kunder är återkommande kunder, vilket betyder att våra kunder tycker att våra produkter är prissatta på ett bra sätt. Man tycker att det är en bra produkt. Man kommer alltid fram, och det finns en bra kundtjänst. Man gillar helt enkelt företaget.

Mobillån praktiserar en ångervecka, vilket är exakt detsamma som ett regeringsförslag och förslag i flera motioner till riksdagen. Det har vi gjort sedan dag ett. Vi har tolkat distans- och hemförsäljningslagen så att vi måste göra det, så vi har tillämpat en sådan regel hela tiden.

Vi talar om räntefria lån med engångsavgift. Lånet är räntefritt i dag. Avgifterna uppgår till 450 eller 600 kronor per lån beroende på lånebelopp. Mobillån är räntefritt, och en effektiv ränta förutsätter att lånet är belastat med en ränta. Då våra lån inte är belastade med någon ränta blir det omöjligt att tala om en effektiv ränta. Jämförelser är också missvisande, anser vi, då Mobillån och bankerna har olika återbetalningstid. Mobillån har 30 dagars återbetalningstid, jämfört med banker och andra låneinstitut som gör beräkningar på årsbasis och på mycket större belopp.

Vi har förslag på åtgärder.

Vi välkomnar en hårdare kontroll från exempelvis Finansinspektionen av bolag som bedriver låneverksamhet. Vi tycker att Finansinspektionen bör utfärda förbud mot företag som inte lever upp till dess krav. Däremot tycker vi att förbud mot en viss kreditform skulle innebära en diskriminerande lagstiftning till fördel för andra kreditformer. Man bör inte se över förbud på ett sådant sätt, utan man ska i stället titta på vad det finns för specifika åtgärder som man kan genomföra.

Det har pågått en stor debatt i medierna om bedrägerier. E-legitimation – att uppmuntra konsumenter att använda sig av e-legitimation för att identifiera sig själva – är ett mycket bra sätt att minska bedrägerier. Mobillån kommer som enda sms-låneföretag, vad jag vet än så länge, att införa e-legitimation under första halvåret 2008 för att öka säkerheten för företagets kunder.

Vi välkomnar självklart att det införs krav på kreditkontroller i branschen: krav på sedvanliga kreditkontroller för branschen för att förhindra att ekonomiskt utsatta personer med återbetalningssvårigheter tar lån. Det är självklart, även för företagen. Att låna ut pengar till människor som inte har råd att betala tillbaka är inte lönsamt, inte för något kreditföretag. Mobillån genomför, som jag tidigare nämnt, redan sådana kontroller. Vi har gjort det från dag ett. Vi har inte en enda kund i hela vårt system som någonsin har passerat utan att det har gjorts en kreditkontroll.

Sammanfattningsvis: Det här är en efterfrågad tjänst som behövs. Mobil-lån har funnits i två år och har blivit fruktansvärt populärt. Över 100 000 lån har redan beviljats av vårt företag i dag.

Under kontrollerade former går det att erbjuda sms-lån utan att redan utsatta personer far illa. Det innebär att följande krävs: bättre kontroll från Finansinspektionen och strängare krav för att få bedriva verksamhet som tillhandahåller sms-lån, ökat användande av e-legitimation samt krav på att företagen genomför sedvanliga kreditprövningar.

Ordföranden: Tack så mycket. Då lämnar jag ordet till Per Spångberg från Folkia AB.

Per Spångberg, Folkia AB (bilder s. 86 nederst–91): Jag är verkställande direktör i Folkia AB. Jag välkomnar den här dagen, och vi tycker att det är väldigt bra att vi får komma hit.

Vi känner inte alls igen oss i den debatt som förs i medierna. Ofta när medierna får tag på ett ämne skriver man mycket och länge och inte alltid med så noggrann faktakontroll.

Det har sagts mycket klokt här. Ingela sade mycket som vittnar om hur det ser ut i verkligheten för många personer. Jag hörde också Rickard säga kloka saker om hela det system som omgärdar skuldsättning och indrivning av fordringar.

Jag tänkte prata lite om Folkia, framför allt berätta vilka vi är och hur vi jobbar och komma med förslag på åtgärder.

Vi är ett dotterbolag till norska Folkia AS. Vi är ett norskt finans- och kreditmarknadsföretag. Vi har i vårt företag en styrelse som har lång erfarenhet av bank- och kreditverksamhet. Vi har bland annat en kreditkommitté i företaget. Ordföranden i kreditkommittén är en man som heter Eilif Bjerke, och han var tidigare kreditchef på Nordea i Norge. Innan det blev Nordea hette företaget Kreditkassen, som råkade ganska illa ut i den norska så kallade bankkrisen, och han hade tidigare i uppdrag att arbeta med det här. Vi tycker att vi i vårt företag har väldigt bra kompetens att göra kreditbedömningar.

Vi ser oss själva inte som ett sms-låneföretag. Vi har kommit ut för att utmana det vi tycker är en bransch där det finns alldeles för lite konkurrens och alldeles för lite valfrihet och alternativ för konsumenterna både i Sverige och i Norden i övrigt. Bankerna har länge kunnat dominera många områden på det vi tycker är en marknad för vardagsnära finansiella tjänster.

Det går lätt att trola med procent och kronor. Vi vill vara väldigt tydliga i allt vi gör, all vår kommunikation, all vår prissättning. Gårdagens Uppdrag granskning behandlade just detta hur bankernas fondavgifter på blygsamma procenttal, kanske 1 ½ procent som var exemplet, kan komma att äta upp så mycket som 40 procent av ett sparkapital över en längre period. Därför anger vi alla våra priser i både procent och kronor, för att vara väldigt tydliga.

Företaget har 15 heltidsanställda, och det arbetar även ett antal deltidsanställda. Vi ser att det är ett växande företag som erbjuder både nya produkter och nya arbetstillfällen i en tjänstebransch. Vi har många kunder, och de är väldigt nöjda. Jag har varit vd i flera företag och har också arbetat med annan typ av verksamhet där man pratar med kunder på olika sätt. Sällan har jag upplevt så många positiva reaktioner på de tjänster vi erbjuder. Vi får julkort av våra kunder och får väldigt bra respons.

Vi har tagit mer än 200 000 kreditupplysningar, som vi har köpt. Vi använder oss av samma typ av kreditpolicy som de flesta stora företag som jobbar med små krediter, till exempel mobiloperatörer och energiföretag, och i linje med de stora bankernas finansbolag.

Vi är inte här bara för att erbjuda olika små korta kreditprodukter, utan vi kommer att erbjuda fler produkter på sikt för att tillfredsställa olika behov kring det vi kallar vardagsnära finansiella tjänster, för att ge konsumenterna en större valfrihet och bättre alternativ.

Våra första produkter:

Vi har mikrolån. Det är små lån på 1 000, 2 000 eller 3 000 kronor. De löper på 30 dagar. Sedan har vi traditionella blankolån som vi kallar folk-lån upp till 25 000 kronor som löper mot nominell ränta.

En viktig sak i vår modell för prissättning och hur vi kommunicerar med våra kunder är de fasta avgifterna på mikrolån. Vi har också en och samma räntesats på alla de folklån vi ger ut. I annan typ av marknadsföring och reklam från olika kreditinstitut ser man ”ränta från” si och så mycket. Sannolikt är det relativt få kunder som får den frånränta som annonseras, men det är inget som tydliggörs. Vi kör en och samma ränta för alla – det ska vara väldigt tydligt och klart.

Vi har tagit med våra öppettider. Vår kundtjänst stänger kl. 8 på kvällen. I massmedierna ser man också en viss debatt kring att det skulle vara personer som tar sådana här lån sent på kvällen eller i berusat tillstånd. Självklart beviljar vi inga lån vare sig till berusade personer eller mitt i natten. Däremot finns det flera stora svenska banker som har kundtjänst för långivning öppen dygnet runt.

Vårt främsta budskap när vi tilltalar marknaden – och det är här vi ser att det finns ett behov – är: Låna inte mer än du behöver! Det är just för att det historiskt har kostat att producera ett lån därför att man ska ta en kreditprövning; man har personal som arbetar i kundtjänst, man behöver lokaler, man ska finansiera sitt lån och så vidare. Det kostar. Det är en fast kostnad att producera lånet.

Det kom ett utslag i Marknadsdomstolen i går som handlar om så kallad kreditavgift, och det ska bli väldigt intressant att se vad det får för effekt på bankernas så kallade uppläggningsavgifter. Det är vanligt förekommande att banker tar ut både 500 och 700 kronor och ännu mer för att bara bevilja en kredit. Jag kommer tillbaka lite till hur man kan prata om

avgifter och hur vi tycker att kreditmarknaden över huvud taget ska bli tydligare när det gäller prissättningen. Låna inte mer än du behöver! Det är vår främsta devis.

Vi ställer självklart krav på våra kunder. Det är väldigt viktigt för mig att påpeka det. Vi är ett företag som naturligtvis, som alla företag som verkar, vill gå med vinst. Det gör vi om våra kunder betalar tillbaka sina lån. Därför är det väldigt viktigt för oss att säkerställa att så sker. Samtliga ansökningar kreditprövas. Vi har 20 års åldersgräns. Dessutom ska man för att få våra mikrolån ha en viss inkomst och för folklån en betydligt högre inkomst, 120 000 kronor. Man ska inte ha några betalningsanmärkningar. Vi ger bara ett lån åt gången. Det krävs alltså att man betalar tillbaka det lån man har hos oss innan man får ett nytt.

När vi får in nya kunder ringer vi själva upp. Här är också just det begrepp viktigt som i massmedierna sprids som en löpeld: sms-lån. Det fungerar inte så att någon skickar ett sms och får en kredit direkt hos oss. Vi tar kontakt med kunden, genomför en identitetskontroll och en kreditprövning, och därefter beviljar vi ett lån.

Vi håller naturligtvis hårt på integriteten hos våra kunder, men några saker kan man säga. Genomsnittskunden är ungefär 35 år. Det är personer som har en stadig årsinkomst. Däremot passar inte alla i det moderna samhälle vi lever i in på begreppet fast anställning. Det är många som har projektanställningar, timanställningar, arbetar för bemanningsbolag och så vidare. Man kan ha en stadig ekonomi och sköta den väldigt bra men ändå inte passa in på begreppet fast anställning.

Vi är väldigt öppna med att visa våra kreditförluster. Det känns viktigt för oss. Vid all kreditgivning får man dessvärre kreditförluster. Det är tråkigt för oss som företag: Vi förlorar pengar. Det är naturligtvis väldigt tråkigt för dem som hamnar i en sådan situation att de inte kan betala tillbaka. Men jag vill också skingra lite av de missuppfattningar som finns: Tittar man i bankernas årsredovisningar ser man att våra kreditförlustsiffror inte skiljer sig nämnvärt, och definitivt inte om man tittar på de typer av företag och verksamheter både inom och utanför bankväsendet som sysslar med så kallade blankokrediter. Vi känner att vi har både en fungerande kreditprövning och förlustsiffror som för alla parter, både borgenärer och gäldenärer, är normala och acceptabla.

Jag vill peka på några andra exempel. Vi känner lite att just rubriceringen av dagens utfrågning, sms-lån och överskudsättning, visar hur man ser på någonting som man uppfattar som en ny företeelse. Så har det alltid varit. Man kan historiskt i samhället peka på massor av saker som så snabbt de kommer ut får klä skott. Mobiltelefoner, som i dag är något helt naturligt för alla, har ofta varit föremål för kritik. Det här är också någonting nytt. Liknande produkter erbjuds av andra. Nordea, som vi alla vet är en delstatlig bank, erbjuder så kallade 30-minuterslån i Finland, som ett direkt svar på många av de låneföretag med små lån som har kommit fram i Finland. SEB har en sajt som heter 1-2-3-Kredit där man kan ta lån

på upp till 350 000 kronor dygnet runt. Man behöver bara vara 18 år, och sedan görs det naturligtvis en kreditprövning. Det är så kallad frånränta som tillämpas.

Swedbank har också sådana här korta och snabba lån, och det finns många fler exempel. Vi känner oss lite som toppen på ett isberg.

Ordföranden: Det är ljud i salen. Vad kan vi härleda det till?

Per Spångberg, Folkia: Det är min dator. Det var meningen att ljudet skulle komma ut i högtalarna. Vad som spelas är ett reklamslag från ett företag som heter Sergel Kreditjänster. Det är ett dotterbolag till Telia, för er som inte känner till det. Telia är som ni vet också ett delstatligt företag. Sergel gör regelbundet reklam i kommersiella radiokanaler för hur man kan arbeta med kreditprövningar, dels för att göra affärer med människor som har betalningsanmärkningar, dels för hur man kan arbeta för att effektivare driva in sina skulder. Jag känner, som Rickard pekar på, att detta är ett helhetssystem som behöver ses över. Vad har staten för roll? Hur kan man arbeta tillsammans med Kronofogdemyndigheten? Hur kan borgenärer och gäldenärer samverka för att det här ska lösas för alla på bästa sätt?

Vi känner också att det finns väldigt många dubbla budskap, och vi får klä skott för andra som inte träder fram. Att statliga företag gör reklam för att göra affärer med människor med betalningsanmärkningar måste komma in i debatten på något sätt.

Vi är ett av de företag som anger vad våra små lån kostar som ränta. Vi lät göra en undersökning i höstas bland tusen svenskar, och vi använde ett välkänt undersökningsföretag som bland annat TV 4 anlitar mycket. Det är inte så många svenskar som kan räkna ut vad ränta betyder i kronor och ören. Vi har kommit till marknaden för att prissätta våra produkter på ett tydligt sätt. Det här med ränta kan ganska lätt gå snett.

Jag har ett sista exempel på något som är viktigt att belysa. Säg att man får en räkning på 149 kronor per månad under ett helt år. Det är en normal avgift för till exempel ett bredbandsabonnemang, en prenumeration på någonting eller ett telefoniabonnemang. Har man då en så kallad aviavgift – observera att det inte är någon ränta utan en aviavgift – eller en fakturaavgift på 25 kronor per räkning innebär det 543 procent effektiv ränta. 543 procent! Är det ocker, eller är det inte ocker? Debatten behöver nyanteras. Vad kallar man det när man kapitaliserar sina kostnader? Det är väldigt viktigt för oss att alla som verkar på en marknad får visa sina kostnader på ett tydligt sätt.

Vi har valt att prissätta både i procent och i kronor så att alla kan se exakt vad det kostar. Det är svårt för många att förstå precis vad en effektiv ränta är, och ännu svårare är det med en så kallad från-ränta som dessutom kan justeras under låneperioden. Vi har fasta avgifter, fasta räntor.

Vi ville belysa statistiken lite grann. Vi tycker även här att det är en lek med absoluta och relativa tal. Det är naturligtvis väldigt olyckligt att människor hamnar hos kronofogden, oavsett om det handlar om det som i

medierna har kallats sms-lån eller något annat. Men man ska också komma ihåg att detta måste ställas i relation till hur många som nyttjar en produkt eller en tjänst.

Den allra största ingivaren av betalningsförelägganden är Trafikförsäkringsföreningen för obetalda försäkringar på fordon. Sedan förekommer alla stora mobiloperatörer, bredbandsoperatörer, energiföretag med flera. Vi vill naturligtvis samverka för att våra kunder inte ska hamna hos kronofogden utan kunna betala på normalt sätt.

Det är viktigt att man ställer allt i relation till vartannat. Om vi ska visa räntan i procent är det också viktigt att man visar antalet människor som kommer till Kronofogdemyndigheten som en andel av hur många som faktiskt har nyttjat en produkt eller tjänst.

Vi välkomnar det nya EU-direktivet. Som jag har sagt tillämnar vi redan flera av de saker som sägs där. Självklart gör vi en kreditprövning. Vi har ångerrätt. Dessutom visar vi väldigt tydligt – tydligare än alla andra aktörer inklusive etablerade banker och finansinstitut – precis vad det kostar att nyttja våra produkter.

Vi är öppna för ett samarbete med kronofogden, och där har jag ett förslag. Vi vill inte föra en debatt i medierna där man uppträder på tv och förfäras sig, utan vi vill faktiskt lösa den här situationen. Vi är intresserade av en nära dialog. Det pratades tidigare om gemensamma register, och vi skulle välkomna ett sådant där man kan se totalt skuldsaldo. Vi har inget intresse av att låna ut pengar exempelvis till människor som redan har skulder hos kronofogden, vilket inte syns i en kreditprövning. Vi skulle gärna hitta möjligheter för att bättre belysa sådana frågor.

Vi välkomnar alltså denna debatt och en fortsatt dialog. Vi hoppas också att ni har fått en bättre bild av vad vi gör och vad vi inte gör. Tack så mycket!

Ordföranden: Tack så mycket! Ni har i förväg fått reda på att ni har tio minuter på er att tala. Jag vill upprepa det jag sade inledningsvis, att vi försöker hålla oss till dessa tio minuter. Med detta lämnar jag ordet till Claes Månsson från Svensk Inkasso.

Claes Månsson, Svensk Inkasso: Fru ordförande! Riksdagens ledamöter! Svensk Inkasso är branschorganisation för den svenska inkassomarknaden. Jag är advokat och ordförande i branschföreningen. Inkassobranschen är en betydande spelare på svensk tjänstemarknad. Bolagen tillhandahåller bland annat uppdragsinkasso, reskontratjänster, administrations- och finansieringstjänster, factoring, fakturabelåning, fakturaköp och förvärv av fordringsstockar. Föreningen har inbjudits av riksdagens civilutskott för att bidra med sina kunskaper och ge sin syn på sms-lån och överskuldättning.

Sms-lån och den lagreglering som behövs för denna finansieringsprodukt är en viktig fråga och förtjänar den uppmärksamhet som civilutskottet nu har gett den. Sammankopplingen mellan sms-lån och överskuldättning är däremot mindre självklar. Det är en relativt ny produkt på finansmarkna-

den som avses, och det är relativt låga belopp som lånas. Ingen kan, i varje fall för närvarande, sägas ha kommit i vad som är överskudsättning till följd av sms-lån.

Överskudsättning har debatterats tidigare i dag, och det har påståtts att det inte finns någon bra definition. Men ni som är riksdagsmän vet naturligtvis att det finns en sådan bra definition, en definition som ni själva har instiftat i skuldsaneringslagen – nämligen det kvalificerade insolvensrekvisitet. Man är överskudsatt när man inte kan återbetala sina skulder inom överskådlig tid. Det är det begrepp som vi tycker att man måste hålla sig till, i alla fall tills riksdagen beslutar något annat. Det skulle förenkla debatten om vi höll oss till de regler som riksdagen har föreskrivit. Det hindrar inte att man ska debattera frågan om att förändra reglerna, men när man diskuterar problemet bör man utgå från det regelverk som gäller.

När det gäller sms-lån skulle jag vilja föreslå ett annat begrepp för att komma till rätta med problemen. I de fall en person tar på sig en skuld som han eller hon kanske ångrar dagen efter skulle man kunna kalla det för ”obetänksam skuldsättning”. Det är ett bättre begrepp.

Den här skuldsättningen tycks följa ett mönster i snabb kreditgivning. Det handlar om ny teknik och om en viss typ av kredittagare. Antalet ärenden om betalningsföreläggande ökar snabbt. Nu ska man inte överdriva den frågan. Det är fortfarande ett väldigt litet antal betalningsföreläggandearenden som har sms-lån som grund om man jämför med det totala antalet som är på någonstans runt 900 000. Sms-lånen kanske svarar för 15 000.

Mot den bakgrunden anser Svensk Inkasso att frågan om sms-lån och deras reglering får hanteras inom ramen för konsumentkreditlagens bestämmelser, inom ramen för EU:s konsumentkreditdirektiv och inom distansavtalslagens bestämmelser. Samhället ställer också krav på ökade informationsinsatser. Det är viktigt att alla medborgare, också unga vuxna, får möjlighet och insikt att klara sin privatekonomi.

Det hindrar inte att andra åtgärder kan behövas. Det är uppenbart att lagstiftaren, alltså riksdagen, får fundera på att införa EU:s konsumentkreditdirektiv. Som vi hörde Konsumentombudsmannen redogöra för är det inte säkert att det löser problemen eftersom det även i det direktivet, liksom i den svenska konsumentkreditlagen, finns undantag för lån med korta löptider och små belopp. Vi tror att vägen till framgång är information i marknadsföring och i avtal, precis som det föreslås i konsumentkreditdirektivet. Vi har ingen invändning mot att riksdagen gör en översyn av den svenska konsumentkreditlagen redan tidigare om det anses erforderligt. Det kan vara klokt att ange effektiv ränta även för små lån. När lagstiftningen skrevs och undantaget skrevs in för smålån med korta löptider fanns inte den här tekniken. Tekniken har ändrats – kanske måste konsumentkreditlagen ändras. Det är ingen stor sak att en långgivare får rätta in sig i ledet och ange effektiv ränta om det är det som erfordras för att folk ska förstå att detta belastar ekonomin.

När det gäller överskudsättningen finns det ett större problem. Det är uppenbart att det finns ett problem i samhället när det med 12 års erfarenhet av en skuldsaneringslag fortfarande finns människor som inte kommer ur skuldproblemet. Hade lagen varit korrekt utformad skulle naturligtvis de som är överskudsatta – de påstås vara allt från 100 000 till 400 000, det är svårt att ange i frågan – ansöka om skuldsanering, men de som verkligen anser sig nå upp till det kvalificerade insolvensrekvisitet och faktiskt ansöker är extremt få. Antalet har ökat betydligt sedan riksdagen ändrade lagen per januari 2007, och nu kanske antalet ansökningar kommer upp i 10 000–15 000 per årsbasis. Det är en väldig skillnad mot de 400 000 som nämndes.

Alla de förslag och åtgärder för att komma till rätta med överskudsättningen som har visats och debatterats på senare tid, bland annat i era motioner, utgår från att angripa följderna av överskudsättningen. Knappt någon av er redovisar något om undersökningar om orsakerna. Kronofogdemyndigheten har gjort en förtjänstfull undersökning, en mycket bra rapport, som underlag för att förstå problemet överskudsättning. Däremot kanske man inte ska dra så långtgående slutsatser som myndigheten gör.

Vi anser att det för vår bransch är oklokt att ändra i civilrätten för att komma till rätta med ett insolvensrättsligt problem. Civilrätten med fordringspreskription framför allt och avräkning av kapital före ränta och liknande förslag slår rätt igenom hela civilrätten i alla frågor. Samma sak är det med den processuella förändring som föreslås, nämligen att man ska ändra återopsörda när det gäller preskriptionsanvändningen i den exekutiva processen.

Ytterligare något som lagstiftaren bör fundera över i frågan om Kronofogdemyndighetens roll i denna debatt är att folk tycks tro att det är en myndighet som verkar som en förlängd arm för borgenärskollektivet. Så är det naturligtvis inte. Kronofogdemyndigheten är oväldig myndighet i den exekutiva processen. Det är en kausalitetsprocess. Det är två parter. Det är sökande och svarande, och båda har lika rätt att få sina inlägg beaktade.

Fordringsrätten i Sverige är enkel: Avtal ska hållas, innehav av fordringar, precis som vilken lös eller fast egendom som helst, försvaras av staten och gäller för evigt. Det finns preskriptionsregler, men de är inte till för att avsluta fordringsförhållanden i klara tydliga fall utan i oklara fall. Preskription ska alltså drabba fordringar där borgenären är passiv. Det är oklokt att låta fordringar vara giltiga om borgenären inte gör gällande sin fordring. Men om borgenären gör gällande sin fordring och gör det enligt gällande rätt så ska det försvaras av staten. Det är staten som ska stå bakom att rättsordningen står stabil och att fordringar kan drivas in om man har förbrukat den nyttighet eller den tjänst som man borde ha betalt för.

Med det sagt ska jag avsluta med att säga att lösningen inte finns i ändringar i civilrätten. Lösningen ligger i att ändra i insolvensrätten. Man kan inte ändra en lagreglering som är århundraden gammal och slår igenom

civilrätten för 9 miljoner medborgare för att lösa ett problem för kanske maximalt 400 000 personer. Det är där problemet ligger: Vi ska lösa problemet för dessa 400 000 – om det nu handlar om det – och inte för de 9 miljonerna.

Om riksdagen kommer fram till att skuldsaneringslagen är otillräcklig är det den lagen som ska ändras, inte förutsättningarna för ett korrekt kreditgivnings- och fordringsrättsligt samhälle.

Ordföranden: Som ni märker drar vi över lite grann, och det gör vi medvetet. Den enda tid som är helig i denna offentliga hearing är ledamöternas möjlighet att ställa frågor. Den tullar vi inte på. Men vi har greppet, så var inte oroliga. Vi hinner nu också välkomna Svenska Bankföreningen och Ulla Lundquist upp i talarstolen. Därefter är tanken att vi ska ta paus.

Ulla Lundquist, Svenska Bankföreningen: Tack för ordet! Från bankernas sida anser vi att det är viktigt att få stopp på oseriös långivning, eftersom det leder till överskuldsättning vilket får mycket tragiska konsekvenser för många människor.

Man kan konstatera att spelreglerna skiljer sig åt mellan olika företag som beviljar lån i dag. Konsumentkreditlagen ger skydd åt konsumenten, det är ju syftet bakom den lagstiftningen, men för att inte byråkratisera, eller vad anledningen nu var, har man undantagit mindre lån från lagens bestämmelser. Det innebär att man inte behöver kreditpröva mindre lån, och man behöver inte heller informera om vad lånen kostar.

Alla företag, också bankerna, har naturligtvis att följa konsumentkreditlagens bestämmelser. Men bankerna ska också följa bankrörelselagstiftningen, och där finns en bestämmelse om kreditprövning. Det sägs att bank bara får bevilja lån till den som på goda grunder kan förväntas återbetala lånet. Det ger naturligtvis en återhållande effekt på all långivning, även på små lån. Det finns också andra och mer komplicerade regler om kapitaltäckning. Vi ska inte gå in på det här och nu, men det innebär i princip att bankerna mycket noga måste följa sina kreditrisker och naturligtvis undvika dem från början.

Man kan då undra varför vi ska ha olika spelregler för olika aktörer på lånemarknaden. Det finns även ett annat exempel på olika lagregler. Det gäller banklagstiftningen, där man 2004 förde in bestämmelser om att allmänna aktiebolag och ekonomiska föreningar kan ta emot inlåning från allmänheten – från konsumenten 50 000 kronor men från företag obegränsade belopp. Vi tyckte detta var ett stort steg att ta som man inte har gjort i Europa i övrigt, eftersom det bara är banker som har bankoktroj som får ta emot inlåning från allmänheten. Och det har tyvärr också redan uppträtt ett par fall av konkurser, där inlånare har blivit av med sina pengar som inte heller skyddas av insättningsgarantin.

Vi tycker alltså att man bör ha samma spelregler för företag som beviljar lån eller tar emot inlåning. Principen är samma förutsättningar. När det gäller just lånen tycker jag att dessa samma spelregler kan åstadkommas på det sätt som Konsumentombudsmannen föreslog, nämligen genom att

man ändrar i konsumentkreditlagen. Det tycker vi vore en rimlig åtgärd för att se till att samma spelregler gäller för alla företag som jobbar på samma marknad, dels som ett skydd för konsumenten – det är mycket viktigt – dels också med anledning av konkurrensförhållandena. Man ska ha jämställda konkurrensförutsättningar för alla typer av företag.

Ordföranden: Då har vi kommit så långt att det är dags för paus med kaffe som finns utanför Förstakammarsalen. Vi försöker verkligen hålla paustiden på 20 minuter, så vi återsamlas klockan 10.39!

Ordföranden: Ni kan titta på programmet och se att vi har kommit fram till ytterligare ett antal anföranden. Jag kan meddela att det har skett en samordning inom Regeringskansliet som har resulterat i att det är statssekreterare Magnus Graner och därefter Per Olsson från Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande som medverkar med anföranden. Vi hälsar Magnus hjärtligt välkommen.

Magnus Graner, Justitiedepartementet: Tack för det, fru ordförande, och tack för möjligheten att få komma hit och lämna lite synpunkter på detta. Tack också för möjligheten att få komma hit och lyssna på alla de synpunkter och informationer som vi har fått del av här under förmiddagen.

Justitiedepartementet ansvarar för en stor del av den lagstiftning som rör sms-lån och överskuldsättning. Det är två nu pågående lagstiftningsprojekt som är av central betydelse i det här sammanhanget: dels Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande, dels arbetet med de nya konsumentkreditreglerna, baserade på EU:s nya konsumentkreditdirektiv. Vi har hört om det redan under förmiddagen.

När det gäller Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande eller 2007 års insolvensutredning utsåg regeringen i våras som ni alla vet utskottets ledamot Jan Ertsborn till utredare. Det är flera frågor som denna utredning ska titta på. Uppdraget är väldigt omfattande och ska redovisas i början på hösten.

Ett stort frågekomplex rör sambandet mellan företagsrekonstruktion och konkurs för näringsidkare. Det är från det sammanhanget – jag vill gärna säga det redan nu – som citatet är hämtat som Rickard Stenberg från Riksföreningen Insolvens läste upp nyss, citatet som handlade om att man skulle beakta borgenärernas intresse. Det är från det sammanhanget det citatet är hämtat, inte från det sammanhang som vi nu talar om, nämligen överskuldsättning.

I direktivet till utredningen tas, förutom det frågekomplex jag nyss nämnde, upp två frågor som är av central betydelse för dagens ämne, dels ett system för skuldavskrivning för näringsidkare, dels åtgärder som underlättar för så kallade evighetsgäldenärer att komma ur sin skuldsättning. Regeringens inställning är att det skulle vara till gagn inte bara för den enskilde gäldenären utan också för samhället om dessa två frågor löstes. Både näringsidkare och andra ska snabbt kunna komma tillbaka från en överskuldsättning, genom nytt arbete kunna förbättra sin situation och där-

med bidra till samhällsekonomin och inte bli kvar i årtal i en hopplös ekonomisk situation som ofta leder till sjukdom och oförmåga på olika sätt och därmed samhällsekonomiska kostnader, förutom allt det mänskliga lidande som vi alla naturligtvis förstår.

Jag vill i det sammanhanget notera att så gott som samtliga de förslag Konsumentombudsmannen och rikskronofogden har nämnt tidigare på morgonen är uppe till behandling i denna utredning. Ni får väl begära replik om ni tycker att det är någonting som är missat, så får vi fundera på det. Jan Ertsborn sitter och lyssnar.

Direktiven tar sikte på de så kallade evighetsgäldenärerna. Med det avses personer som är så pass skuldsatta att det inte är sannolikt att de någonsin kommer att klara av att betala sina skulder. Ungdomar med sms-lån kan visserligen vara överskuldsatta på så sätt att de för tillfället inte klarar att betala sina skulder, men i regel kan de knappast kvalificeras som evighetsgäldenärer. Frågor med direkt sikte på sms-lån torde därför typiskt sett falla utanför utredningens uppdrag. Detta har vi fått belyst redan i tidigare inlägg i dag.

Sms-lånen behandlas i stället inom departementet i samband med genomförandet av det nya EU-direktivet om konsumentkrediter. Formellt har direktivet ännu inte antagits, men som ni alla känner till har rådet och EU-parlamentet nyligen enats i sakfrågorna. Förhoppningsvis kan det därför antas inom kort. Från svenskt håll välkomnar vi det nya direktivet, som innebär ett starkt konsumentskydd samtidigt som en hög grad av harmonisering uppnås, och det är inte minst viktigt.

Direktivet, som i princip är ett så kallat fullharmoniseringsdirektiv, kommer att innehålla flera regler som har bäring på sms-lånen. Till exempel kräver direktivet att all reklam för kreditavtal där det anges en räntesats eller andra sifferuppgifter som rör kreditkostnader för konsumenten ska innehålla standardinformation som anges i direktivet. För reklam som inte anger någon sådan räntesats eller sifferuppgift har en medlemsstat möjlighet att ändå uppställa krav på att kreditens effektiva ränta ska anges.

Direktivet ställer vidare upp krav bland annat på att kreditgivaren eller kreditförmedlaren ska se till att konsumenten får del av information i god tid innan kreditavtalet ingås. Detta ska ske genom att konsumenten får del av en blankett benämnd Standardiserad europeisk konsumentkreditinformation. Om avtalet tecknas på konsumentens begäran genom distanskommunikation, till exempel sms, ska denna förhandsinformation i stället lämnas så snart kreditavtalet har ingåtts. Där finns, som ni förstår, måhända ett litet dilemma.

Kreditgivaren ska innan kreditavtalet tecknas göra en bedömning av konsumentens kreditvärdighet, det vill säga kreditprövning ska alltid genomföras. Den ska ske på grundval av tillräckliga uppgifter, som i förekommande fall erhållits från konsumenten, och, när det är nödvändigt, på grundval av sökning i relevant databas.

Det finns avslutningsvis även en bestämmelse om ångerrätt, något som för övrigt redan finns i 2002 års distansavtalsdirektiv om finansiella tjänster. Konsumenten ska ha rätt att inom viss tid frånträda kreditavtalet utan att behöva ange några skäl. Liksom tidigare gäller dock att konsument som utnyttjar sin ångerrätt inom viss angiven tid måste betala tillbaka lånebeloppet inklusive upplupen ränta till kreditgivaren.

Så långt om konsumentkreditdirektivets innehåll. Det är, som jag sade, i praktiken ett så kallat fullharmoniseringsdirektiv. Varje medlemsstat har alltså rätt att ha sina egna nationella regler, dels på områden som inte alls är harmoniserade inom direktivet, dels för sådana krediter som är undantagna från direktivets tillämpningsområde. Till exempel är direktivet inte tillämpligt på kreditavtal som avser ett sammanlagt kreditbelopp på under 200 euro. Det är inte heller tillämpligt på kreditavtal enligt vilka krediten ska betalas tillbaka inom tre månader och för vilka endast obetydliga avgifter ska betalas.

För de krediter som är undantagna från direktivets tillämpningsområde kan Sverige följaktligen välja om direktivets bestämmelser i sak ska gälla även för dessa krediter eller om andra regler ska gälla. Direktivet ska vara genomfört i medlemsstaterna senast två år efter ikraftträdandet, och vi har som framgått tidigare, inte minst i denna riksdag, redan inlett en översyn av konsumentkreditlagen, där utformningen av ett regelverk rörande sms-lån är av central betydelse. Översynen kommer att resultera i en departementspromemoria, som därefter i sedvanlig ordning kommer att remitteras. Målsättningen är att promemorian ska kunna remitteras före årsskiftet.

Ambitionen är att den kommande regleringen ska göra läget tydligare för konsumenterna, så att färre får problem, samtidigt som man inte krånglar till det i onödan för alla dem som uppskattar att det finns nya och enklare sätt att låna pengar.

Per Olsson, Utredningen om ett samordnat insolvensförfarande (Ju2007:05): Jag är tillsammans med Anna Billing, som också är närvarande här, sekreterare i 2007 års insolvensutredning, som alltså leds av Jan Ertsborn. Orsaken till att vi är här är utredningens uppdrag, som tidigare har berörts. Huvuduppgiften enligt direktiven kanske inte är av så stort intresse för auditoriet i dag. Det handlar om att vi ska överväga hur förfarandet för företagsrekonstruktion kan förbättras och samordnas med konkursförfarandet.

Mer intressant i detta sammanhang är att utredaren därutöver ska lämna förslag om skuldnedläggning för överskuldssatta företagare med personligt ansvar för företagets skulder. Tanken bakom det är att verksamhetens misslyckande kan leda till en privatekonomisk katastrof för många företagare. Det omöjliggör i sin tur företagarens försök att starta på nytt. Det finns enligt direktiven sociala skäl som talar för att det bör finnas en möjlighet till skuldnedläggning för näringsidkare, i varje fall i större utsträckning än i dag, då skuldsaneringslagen endast i viss mån är tillämplig på dem. Samti-

digt framhåller man i direktiven att det ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är viktigt att en seriös företagare snabbt kan komma tillbaka efter en konkurs.

Men vi ska alltså också, som Magnus Graner säger, undersöka varför privatpersoner som är så skuldsatta att de inom överskådlig framtid inte kan betala sina skulder inte söker eller inte beviljas skuldsanering. Här talar vi alltså inte bara om företagare, utan också om de så kallade evighetsgäldenärerna. Utredaren ska, beroende på vad våra undersökningar visar, föreslå åtgärder som underlättar för de här gäldenärerna att ta sig ur sin överskuldssättning.

Jag vill ändå börja med att prata om de överskuldssatta företagarna. De preliminära lösningar som vi har diskuterat i den delen leder nämligen in på evighetsgäldenärerna och deras situation. Enligt direktiven ska vi för företagarnas del pröva om skuldsaneringslagen kan göras tillämplig på näringsidkare eller om vi bör skapa ett särskilt regelverk för dem.

Vi har hittills lagt störst kraft på att undersöka hur skuldsaneringslagen skulle kunna luckras upp. Med dagens regler är den lagen mer eller mindre stängd för aktiva näringsidkare, alltså företagare som inte har avvecklat verksamheten, typiskt sett genom en konkurs. Så bör det möjligen vara i framtiden också, men för företagare som har gått i konkurs är det inte lika självklart att man inte skulle kunna hitta en utväg. Hur vi gör i de frågorna är ännu inte klart. Fortfarande diskuteras möjligheten att låta de aktiva näringsidkarna gå in i skuldsaneringslagen.

Det stora problemet i dag är väl under alla omständigheter att en företagare som just har gått i konkurs hindras av skuldsaneringslagens krav på skuldernas ålder. Åldern på skuldbördan är nämligen en sådan omständighet som särskilt ska beaktas när man gör bedömningar kring om det är skäligt att bevilja skuldsanering. Tanken bakom det har givetvis varit att det inte har framstått som skäligt att bevilja skuldsanering om skulderna är helt nya. Men i praktiken finns det också ett krav på att själva överskuldssättningen ska ha pågått några år innan kravet kan sägas vara uppfyllt. En företagare som nyss har gått i konkurs har kanske bara varit i ekonomiskt trångmål under en betydligt kortare tid än så.

Man kan nog i praktiken säga att en företagare som har gått i konkurs med personligt betalningsansvar för sitt företags skulder nog får vänta tre fyra år innan han eller hon kan anses mogen för skuldsanering. Under den tiden växer givetvis skuldberget, och det är i praktiken omöjligt att starta ett nytt företag på de premisserna.

Vi arbetar därför med utgångspunkten att åtminstone en före detta företagare ska kunna släppas in i skuldsaneringslagen betydligt tidigare. Det gör man genom att tona ned betydelsen av skuldernas ålder vid skälighetsbedömningen.

Om de andra krav som ställs för skuldsanering är uppfyllda skulle alltså företagaren kunna gå in i en skuldsanering ganska kort tid efter en konkurs. Att skulderna då kanske är relativt färska skulle inte i sig diskvalifi-

cera honom eller henne från skuldsanering. Med ett sådant scenario skulle man alltså kunna fånga upp företagaren innan han eller hon helt har knäckts av sin skuldbörda.

Men vi ser också andra möjligheter att korta tiderna i proceduren. I dag löper en betalningsplan i en skuldsanering normalt sett i fem år. Vi tittar på möjligheterna att korta den tiden. Tre år är en lösning som har diskuterats.

Om vi skulle gå fram med förslag enligt det som jag nu har sagt skulle alltså vägen in i och vägen ut ur en skuldsanering bli väsentligt förkortad. Men inte nog med det. Vi tittar också närmare på vilket ekonomiskt krav som bör gälla för att någon ska beviljas skuldsanering. I dag är det kvalificerad insolvens som gäller, alltså ett krav på att gäldenären är så skuldsatt att han inte kan antas ha förmåga att betala sina skulder inom överskådlig tid. I praktiken är det nog så att tidsperspektiven i prognoserna är orimligt långa. I vissa fall verkar det som att man ser tio–tolv år framåt i tiden i bedömningarna. Det är nog rimligare att i framtiden låta prognosen sträcka sig över en betydligt kortare tid. Effekten av en lindring i den delen skulle kunna vara att fler gäldenärer kan passera nålsögat för det vi kallar kvalificerad insolvens, det vill säga om man omdefinierar vad kvalificerad insolvens ska anses vara.

Faktum är att vi i utredningen också åtminstone har diskuterat om det skulle kunna vara rimligt att sänka kravet ytterligare, möjligen till enbart insolvens. I så fall skulle det bli detsamma som kravet för det ekonomiska kravet för konkurs, alltså insolvens eller obestånd.

Nu har jag enbart talat om företagare eller före detta företagare. Men utredningen ser här egentligen inte några skäl till att göra åtskillnad mellan personer som har skulder från näringsverksamhet och andra gäldenärer. Alltså: Om vi angriper problematiken med överskuldsatta företagare genom att föreslå kraftiga lättnader i skuldsaneringslagen bör det i så fall nog också komma andra gäldenärer till godo. Hit hör givetvis evighetsgäldenärerna.

Vi skulle alltså kunna öka attraktionskraften i skuldsaneringslagen ganska kraftigt och på så sätt med all säkerhet få betydligt fler sökande än de som i dag söker sig till skuldsaneringsinstitutet. Dessutom skulle många gäldenärer ha möjlighet att söka och kvalificera sig för skuldsanering innan de helt har passiverats av sin skuldbörda. Det tror vi är en väldigt viktig faktor i sammanhanget.

I direktiven sägs också att vi har möjlighet att titta närmare på andra lösningar för att komma till rätta med överskuldsättningsproblematiken. De olika förslag som Konsumentverket och Skatteverket har lämnat i olika sammanhang ska beaktas av utredningen, sägs det. Det rör sig om en del av de åtgärder som har förts fram i dag, bland annat rätetakt för indrivning, sociala lån och olika förslag som tar sikte på de nuvarande preskriptionsbestämmelserna, bland annat absolut preskription. I de delarna har vi ännu inte nått så långt att vi är beredda att förutspå var vi hamnar, men

man kan nog utgå från att om vi stannar för att föreslå kraftiga lättnader när det gäller skuldsaneringslagen så kan nog behovet av åtgärder på andra plan mot överskuldsättning minska i någon mån.

Jag vill avsluta med att säga att vi ska redovisa vårt uppdrag senast den 15 september i år.

Ordföranden: Tack så mycket! Vi har kommit fram till punkten Frågor från utskottens ledamöter. Eftersom vi alla riksdagsledamöter är intresserade av att ha så mycket tid som möjligt för att få ställa frågor till den samlade kompetens vi har här i dag tänkte jag ta på mig att säga att det har varit väldigt intressant, informativt, givande och emellanåt ganska färgstarkt – vilket vi är väldigt glada för. Nu slipper alla ledamöter inleda sina frågor med att säga det. Det var ett förslag för att vi ska vinna lite tid. Jag tackar redan nu för alla genomförda inlägg.

Ledamöterna uppmanas att ställa korta frågor. Vi behöver inga föreläsningar. Denna diskussion har vi ständigt. Försök gärna rikta frågorna ganska tydligt till den vi önskar få svar av – gärna till en i taget, om det är möjligt.

Jag återupprepar detta med mikrofonerna. Det är ett önskemål från stenoograferna att vi är noga med att slå på våra mikrofoner såväl när vi frågar som när vi svarar, så att allting går att ta upp och redovisa i det betänkande vi så småningom ska producera.

Inger René (m): Jag har tre mycket korta frågor. Det går antagligen att svara ja eller nej på åtminstone vissa av dem.

Det lär ska finnas ungefär 30 olika företag som verkar i samma bransch när det gäller de små och snabba lånen. För att få göra det måste man anmäla sig till Finansinspektionen. Det verkar inte som om det är så många företag som har anmält sig till inspektionen som det i verkligheten finns. Jag undrar vilka legala möjligheter företagen har att verka utan att vara anmälda.

Min andra fråga handlar om de snabba lånen och fortsatt överskuldsetting. Är det så att om man börjar ta de snabba lånen fortsätter man med fler lån av olika typer, och att det är en väg in till en möjlig överskuldsetting?

Med min sista fråga hamnar jag i Afrika till exempel. Där finns det gott om så kallade mikrolån, som har varit på tapeten nu, inte minst efter den senaste Nobelprisutdelningen.

Min fråga är då: Finns det någon skillnad i fråga om återbetalning när det gäller kvinnor och män, när de tar den här typen av lån? Som vi allihop vet är skillnaden mycket stor när det gäller mikrolånen, till kvinnors fördel, om jag uttrycker mig så.

Jag vet inte riktigt vem jag ska rikta frågorna till, så jag hoppas att det är någon som har möjlighet att svara på dem.

Rickard Stenberg, Riksföreningen Insolvens: Jag skulle bara kort vilja svara på fråga två, om det här är en väg in i en överskuldssättning. Jag tror att det är en väldigt liten risk att detta leder till en stor överskuldssättning. Problemen är på ett annat plan. Risken finns inte när man lånar ett antal tusen, utan risken finns när du lånar större saker, köper på krediter hos radio- och tv-handlare och så vidare. Risken finns inte med de här så kallade sms-lånen, om det finns en kreditkontroll, som man har sagt att det finns.

Eva Liedström Adler, Kronofogdemyndigheten: Jag skulle också vilja uppehålla mig vid den andra frågan, nämligen den om snabba lån. Vi har sagt att vi vill värna ungdomarnas situation. Vi har kanske inte någon tro att det leder till en överskuldssättning. Däremot kan man, när man står i porten till vuxenlivet, få betydande svårigheter, som har tydliggjorts. Det handlar om att hyra lägenhet och så vidare. Det är mer det som är problemet. Det kan vara en väg till en betalningsanmärkning. Så jag håller med om att man inte kan sätta likhetstecknen.

Ingela Pedersén, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst: Jag tror att det för unga kan vara en väg in i överskuldssättning. Har man flera sms-lån och väldigt låg inkomst är det ju en överskuldssättning för de personerna. Däremot tror jag att det för andra hushåll mer är ett tecken på att man gör panikåtgärder. När man inte klarar av sina gamla lån går man in och tar sms-lånen, men då är man ju redan överskuldssatt eftersom man inte klarar ut sin situation.

Michael Necke, Kronofogdemyndigheten: Jag tänkte haka på det här med mikrolån. Även om jag inte vet så mycket hur det fungerar i Afrika är väl den beskrivning som har givits att det handlar om personliga relationer mellan långgivaren, den lilla banken och låntagaren. Skillnaden här – här får vi nämligen mikrolån – är att det sköts helt elektroniskt, så att säga. Man kanske då inte känner det personliga ansvaret gentemot långgivaren när man betalar tillbaka. Det jag har hört är att betalningsfrekvensen när det gäller det som vi kallar för de riktiga mikrolånen är väldigt god.

Magnus Johansson, Mobillån Sverige AB: Jag tänkte bara ge ett litet svar på det som sades senast beträffande personlig relation till kunderna. Det är en missuppfattning att företagen inte har en personlig relation till sina kunder, i alla fall när det gäller det företag som jag representerar, Mobillån Sverige AB. Vi har samtal med alla våra kunder.

Som Per Spångberg tidigare nämnde har även Folkia det. Jag tror att det är många av de här sms-låneföretagen som faktiskt har en god relation till sina kunder. Vi har en god kunskap om vad det är för typer av människor som söker lån hos oss.

Det har talats väldigt mycket om överskuldssättning här i dag. Ändå är det här bara en utfrågning kring sms-lånen. Det borde kanske ha varit en utfrågning om kreditmarknaden i stort. Precis som flera har sagt före mig

gäller det här mycket små krediter. När man pratar om överskudsättning vill jag säga att det är väldigt mycket enklare att bli överskudsatt om man tar ett stort lån än om man tar ett litet lån.

Det finns självklart en risk att man missbrukar den här typen av lån, precis som när det gäller vilka andra typer av lån som helst på den svenska marknaden i dag, genom att man går till flera olika aktörer och söker lån. Men hos en enskild aktör, i alla fall hos oss, går det inte att låna mer än en gång, i alla fall inte innan man har betalt tillbaka det lånet. Men man kan som sagt – och det känner väl de flesta som sitter här redan till – exempelvis ta ett butikslån när man köper en tv-apparat samtidigt som man kan gå och skaffa ett kreditkort.

Du kan skaffa dig väldigt stora krediter genom att gå till flera olika aktörer på kreditmarknaden i övrigt redan som det ser ut i Sverige i dag. Då kan du skaffa dig väldigt mycket större krediter än vad du kan göra om du skulle gå till samtliga sms-låneaktörer och ta ett lån på en och samma dag.

Eva Sonidsson (s): Jag har en fråga kring Finansinspektionens roll i det här. Jag hoppas att statssekreteraren Magnus Graner kanske kan svara på den. Vilken roll har Finansinspektionen när man ansöker om att starta den här typen av verksamhet? Vilket ansvar får de när det gäller att kontrollera den så kallade affärsidén när företaget startas?

Sedan har jag en fråga till Konsumentverket – det fick jag egentligen svar på av Konsumentverket – angående det här med självsaneringen. Hur lång tid tar det innan det har blivit en självsanering på marknaden utifrån att den här domen kom i går?

Jag har också en kort fråga till Mobillån Sverige. Den gäller kostnaderna för den så kallade personkontrollen. Hur går personkontrollen till när man vet att det finns de som lånar mobiltelefoner och söker lån i andras namn, så att säga? Det kanske har blivit bättre nu, men det har i alla fall varit problem tidigare. Kommer ni att överleva nu, med tanke på att ni har haft höga kostnader för allt det här, när ni måste sänka kostnaderna och ta bort vissa kostnader? Hur kommer ni att ha en ny affärsidé kring det här?

Magnus Graner, Justitiedepartementet: Eftersom jag är direkt apostroferad får jag ta ordet, men jag måste tyvärr säga att jag inte vet svaret på den fråga som du ställde om Finansinspektionens roll. Om jag ska vara lite byråkratisk får jag säga att det är en fråga som ligger på Finansdepartementet – tyvärr.

Jenny Jensen, Integrations- och jämställdhetsdepartementet: De här företagen ligger under Finansinspektionens tillsyn. Nu är det ingen här, så jag tänkte försöka prata om skillnaden mellan det här med att vara anmälningsskyldig och att stå under tillsyn. Sådana här företag, som inte är inlåningsföretag, är bara anmälningsskyldiga och står inte under full tillsyn. Det

innebär att man inte kan göra platsbesök. De har inte samma möjlighet att förlora ett tillstånd. Det finns fortfarande regler som ska följas, så där är det ingen skillnad. Men just när det gäller tillsynsfrågan skiljer det sig åt.

Claes Månsson, Svensk Inkasso: Vi har delvis fått svar på den fråga som ställdes. Jag ska bara komplettera. Det är alltså en tillsynsfråga. Finansinspektionen har möjlighet att infordra uppgifter från ett sådant bolag som de får kännedom om verkar på den här marknaden och som eventuellt har underlåtit sin anmälningsskyldighet. Om jag minns rätt har de också sanktionsmöjlighet, en möjlighet att förbjuda bolagen att verka ifall de inte kommer in med en sådan anmälan.

Gunnar Larsson, Konsumentverket: Jag fick en fråga angående självsanering. Den dom som åberopas av frågeställaren kom i går kl. 11. Jag gick ut med ett pressmeddelande ganska snabbt på eftermiddagen. Det är nämligen fullständigt självklart att det enskilda företaget men också hela marknaden, alla aktörer som tillhandahåller konsumentkrediter, berörs av de domskäl som finns i domen. Jag förutsätter att till och med sådana som Ulla Lundquist, som företräder Bankföreningen med Nordea, SE-banken och stora drakar på marknaden, läser domen, går hem och tittar vad det betyder för dem, ser över sina avgifter, så att de är i balans. Det gäller inte bara det företag som vi har haft som motpart. Att vi har haft dem som motpart betyder att de var först på plan, i mars 2006, som vi hörde. Den här domen gäller alla, men det är bara det här företaget som har fått vitesförelägganden på sig på 750 000 kronor, och de har säkert redan börjat jobba med det här.

Det är klart att vi kommer att fortsätta att ha vår tillsyn över de här företagen och hela marknaden. Vi försöker hitta överenskommelser. Vi har ju det med många branschorganisationer. Men, som sagt var, nu har vi vunnit framgång. Då ska vi se till att detta efterlevs. Jag kan inte svara på om det dröjer en vecka eller en månad, men nu vet vi att vi har rätt i att de villkor som tillhandahålls är oskäliga.

Magnus Johansson, Mobillån Sverige AB: Själva kreditprocessen, som vi talade om, var jag inne på redan under mitt anförande tidigare. Det man kontrollerar är självklart personens ålder och kön, vilken region personen bor i och adressändringar. Man kontrollerar de vanligaste parametrarna, som man egentligen går igenom i en kreditprövning. Det är adressändringar de senaste tre åren, civilstånd, total inkomst samt den procentuella förändringen i den totala inkomsten de senaste två åren, inkomst av kapital och förmögenhet, fastighetsinnehav, tidigare förfrågningar och även betalningsanmärkningar.

Det pratades tidigare om de här evighetsgäldenärerna. Man talar också om människor som hamnar i Kronofogdens register och som tvingas stå kvar med skuldstruten, som någon lustigt uttryckte det tidigare. Samtidigt skriker många människor om att företag ej ska låna ut pengar till människor som har betalningsanmärkningar, vilket gör att den här debatten har

två sidor. Det blir lite dubbla budskap i den här debatten. Tar man exempelvis bort de här betalningsanmärkningarna, som kreditföretagen arbetar med när de ska titta på om en kund kan betala tillbaka ett lån eller inte, tar man bort en viktig parameter när det gäller att se om man överskudsätter en person eller inte. Ju fler sådana här parametrar som man tar bort, desto svårare blir det för företagen att bedöma om en kund är kreditvärdig eller ej.

Som det är i dag betalar vi inte ut lån till människor som har betalningsanmärkningarna.

Det var det om kreditprocessen. Sedan var det en fråga om hur man säkerställer och om det är problem med bedrägerier. Vi har till en början sett att det har varit mycket försök till bedrägerier i den här branschen. Så är det egentligen för alla företag som sysslar med någon form av kreditgivning. Människor söker sig till den branschen för att försöka lura till sig pengar.

Mobillån Sverige AB har absolut inga problem i dag. Vi har jättesäkra rutiner för att säkerställa att vi inte betalar ut till fel personer. Ytterligare ett steg som man kan ta för att förbättra det här gäller en av de åtgärder som jag tog upp i mitt anförande. Det handlar om att införa en så kallad e-legitimation och uppmuntra konsumenter i det svenska samhället att använda sig av denna. På så vis kan man med hjälp av bankerna i Sverige och den här e-legitimationen, som är ett samarbete mellan alla svenska banker, säkerställa att man inte betalar ut pengar till fel människor.

Ordföranden: Det är flera som har viftat och vill svara på de här frågorna. Men jag gör så, möjligen till er besvikelse, att jag släpper in ledamöterna. Sedan får ni återkomma när ni ändå har ordet och kommentera även tidigare frågor.

Egon Frid (v): Alla vill göra rätt för sig. Denna slutsats, att alla med skuldproblematik vill göra rätt för sig, ligger helt i linje med vad jag och Vänsterpartiet anser. Det är då naturligt att vårt ansvar är att underlätta för överskudsatta att göra rätt för sig. Vi behöver en sanering av kreditmarknaden, och vi behöver hjälpa evighetsgäldenärer. Snabbregleringen av konsumentkreditlagen är viktig och även en lagreglering för att hjälpa evighetsgäldenärerna. Jag vill därför fråga Ingela Pedersén och kronofogden Eva Liedström hur viktigt det är med skuldavskrivning, preskription och skuldsaneringslån för att hjälpa överskudsatta att få skuldsanering och att kunna göra rätt för sig.

Ingela Pedersén, Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst: För alla dem som inte uppfyller skuldsaneringslagens krav och där man måste lita till att det ordnas fram frivilliga betalningsuppgörelser med fordringsägarna är alla medel som vi kan ta till för att ordna fram en sådan uppgörelse jätteviktiga för att lyckas.

En av de delar som det är lättast att åstadkomma något med är när man får fram en ackordsuppgörelse med fordringsägarna. De får alltså pengarna direkt mot en viss nedskrivning. Förstår ni hur jag menar? Får de pengarna direkt går de alltså med på en viss nedskrivning. Det är alltid det lättaste sättet att få till en uppgörelse, och det är ett väldigt bra sätt. Kan man få fram någon typ av sociala lån eller statliga möjligheter att låna pengar på det sättet med en godkänd betalplan, som de naturligtvis också ska sköta, är det ett jättebra sätt att komma till rätta med många problem.

Det handlar även om att fordringsägarna har en välvillig inställning till de betalningsplaner och förslag som man kommer med. De är nämligen väl underbyggda. Det ska man lita på.

Rickard Stenberg, Riksföreningen Insolvens: Jag vill bara säga att möjligheten att få ett lån till en vettig ränta för att sanera sin skuld är fruktansvärt viktig. Man vill göra rätt för sig – det är inte tu tal om saken – men man har inte de här pengarna för att kunna göra ett ackord. Ska man låna finns det säkert en och annan aktör om man har ett jobb och så vidare, men då är det hutlösa räntor, och så sitter man fast ändå.

Lennart Pettersson (c): Jag tror att det står helt klart att vi behöver både förändringar och förbättringar av den gällande lagstiftningen. Men jag tror också att vi måste uppmärksamma att om det finns en skuld finns det också en fordran. Är det någon som inte kan betala är det någon annan som förlorar pengar. Jag tror att det är viktigt att våga erkänna att det finns de som inte kan betala, men det finns också de som inte vill betala. Det gör att vi får förhålla oss till de här olika grupperna. Och icke minst i den roll vi har ska vi balansera de här partsintressena.

Nu har jag inte läst boken från Kronofogdemyndigheten än. Jag har inte hunnit det. Men jag är nyfiken på orsakerna till att man hamnar på ekonomiskt obestånd. Är det i huvudsak en intellektuell oförmåga, eller är det en ekonomisk oförmåga som ligger till grund för att man hamnar i den här situationen?

Är det så – jag kan ställa frågan till Eva Liedström men också till SKL och Olof Moberg – att skolan har missat det här med privatekonomi i sin utbildning? Det handlar då också om att man tittar på attityder och på konsekvenser. Man skulle kunna ha det som en praktisk matematik. Har det av någon anledning försvunnit på vägen?

Jag har också en fråga om det finns skäl att diskutera möjligheten att ha någon ny sorts god man eller ekonomikonsult som man skulle kunna vända sig till för att inte hamna i den här situationen. Med all respekt för skuldrådgivarna i kommunerna, men man kanske inte med automatik känner det bekvämt att vända sig dit, utan vi skulle kunna förebygga. Min fråga riktar sig framför allt till Kronofogdemyndigheten och SKL.

Ulrika Ring, Riksföreningen Insolvens: Jag tänker bara svara jättefort på det här med betalningsanmärkningar. Betalningsanmärkningar säger inte någonting om betalningsförmåga eller betalningsvilja. De säger bara någon-

ting om din betalningshistorik. Däremot säger ett aktivt skuldsaldo hos Kronofogden mycket om din betalningsförmåga, för då är du också bortkopplad från möjligheten att styra din ekonomi, det som du pratade om.

Sedan var det detta med att vilja betala men inte kunna. Jag ska bara ta upp det väldigt kort. Jag tror att den rapport som Kronofogdemyndigheten har kommit med är oerhört viktig för att vi, precis som Rickard sade, ska kunna vrida den här vrångbilden rätt. Det här handlar inte om dem som inte vill men som kan betala. Den största delen av Kronofogdens ärenden rör säkert människor som vill men inte kan.

Och där kommer jag också tillbaka till att vi behöver få fler verktyg. Då kommer också den biten att rätta till sig. Men Kronofogdens rapport spelar absolut störst roll när det gäller att peka på verkligheten. För finns det en vilja finns det också en väg.

Olof Moberg, Sveriges Kommuner och Landsting: Jag ska kommentera det som sades i slutändan först, det här med en ombudsman eller någon som kan ta hand om de här frågorna och så vidare. Som jag var inne på när jag talade nyss finns naturligtvis ytterst socialtjänsten som en hjälp för folk. Men sedan har kommunerna budget- och skuldrådgivning. Jag tror att den fungerar alldeles utmärkt. Att gå till socialtjänsten kan möjligen kännas lite svårt, men jag tror att de flesta människor inte har svårt att ta sig till de här skuld- och budgetrådgivarna, som heller inte brukar verka tillsammans med socialtjänsten. Så jag tror att det institutet redan finns. Kommunerna erbjuder den hjälpen, och jag tror att det är tillräckligt.

Sedan kan jag återgå till skolan för att svara på den frågan. Jag vet inte riktigt hur man hanterar de här frågorna i skolan. Jag diskuterade lite hastigt i pausen med en ledamot av utskottet. Vi sade att det kanske behövs bättre kunskaper och just att skolan undervisar om vad det innebär att få en betalningsanmärkning. Vi har kommit in i det som Kronofogdemyndigheten kallar kreditsamhället. Krediter blir vanligare och vanligare. Då måste man också veta vad det innebär. Vad innebär en skyldighet att återbetala? Vad händer om man inte kan det? Ja, då kan man ytterst få en betalningsanmärkning. Det kan få förödande konsekvenser, som Kronofogdemyndigheten har visat, framför allt när man tidigt i livet, unga vuxna, ska skaffa bostad och telefonabonnemang och allt vad det är. I många sammanhang görs det en kreditkontroll. Har man då en betalningsanmärkning är det svårt. Där kan säkert skolan göra mycket mer.

Jag vet till exempel att Kronofogdemyndigheten har något skolpaket på sin hemsida som lärare kan ta hem, men riktigt hur detta bedrivs i skolan törs jag inte säga. Jag är inte så insatt i skolfrågorna, men det är naturligtvis någonting som jag kan ta med mig tillbaka till SKL och vidarebefordra till den sektion som håller på med skolfrågor.

Eva Liedström Adler, Kronofogdemyndigheten: Det var ganska många frågor i ett och samma paket.

Vad gäller orsakerna har vi sett att en stor grupp som i dag är exkluderad, till följd av de regler som finns inom ramen för skuldsaneringslagen, är före detta näringsidkare. Det är en viktig grupp om man ser till vad det är för grupper som man värnar om i det avseendet. Vi har också fått en redovisning från Insolvensutredningen när det gäller hur man ser på den frågan.

Vi har sett genom den nya lagstiftningen, skuldsaneringslagen, att vi har fått ett väsentligt ökat tillflöde av personer. Det är bara att välkomna. Många väljer också i dag att söka direkt till Kronofogdemyndigheten, vilket naturligtvis ger en möjlighet att föra dialog. Men det finns också ett ganska stort krav hos oss när det gäller stöd för att man ska kunna fylla i ansökan och också förstå hela förfarandet.

Sedan handlade det om att kunna hitta enstaka orsaker. Som jag sade förut var det egentligen det vi avsåg och hoppades att vi skulle göra. Men det är mål och medel. Det är inte lätt att avgöra. Blir man överskuld satt till följd av sjukdom, eller blir man sjuk till följd av överskuld sätningen? Det är individuella förhållanden. Jag kan inte säga hur det är. Det finns alla kombinationer och alla varianter. Så är det väl också i våra liv, generellt. Men de avgörande är näringsverksamhet, skilsmässa, dödsfall, svår sjukdom och arbetslöshet. Sedan har ni kombinationer i otaliga exempel.

Vi ser att det är viktigt att skapa möjlighet. Eftersom före detta näringsidkare har varit utestängda, som jag sade, till följd av skuldsaneringslagens regler har det naturligtvis där varit viktigt med kreditmöjligheter. Det här öppnar. Det handlar om att skapa möjligheter på bredden. Verktyg, sade någon. Det är det som det handlar om.

Frågan om privatekonomi har jag själv tagit upp tidigare i en debattartikel. Det är det som behövs. Detta säger jag naturligtvis utifrån att vi har fört en dialog med ungdomar på webben, och jag har själv barn i de övre tonåren. När man får frågor som "Hur gör man när man sparar?" förstår man att vi vuxna nog behöver ta ett samlat grepp. Jag tror att skolan är viktig där.

Vi har jobbat väldigt mycket med gymnasieelever. Där är det *too late*, kan man säga. Man behöver vara betydligt lägre ned i klasserna, och det är väl det som vi har varit tydliga med. Vi skulle välkomna att man inför ett ämne i skolan som handlar om privatekonomi, konsumentkunskap och helt enkelt hur man fungerar som en samhällsmedborgare och vilka krav och rättigheter det medför.

"Gäldenärsombudsman" myntade vi för ett antal år sedan. Vi är, som jag sade, jättenöjda med och har verkligen stor hjälp och stort stöd av skuld- och budgetrådgivarna. Men det är en otillräcklig resurs, särskilt i ljuset av de krav som skuldsaneringslagen i dag ställer. De ska kunna ge stöd under hela betaltiden till den skuldsaneringsbeviljade. Vi behöver kort sagt fler resurser, en gäldenärsombudsman som kanske också jobbar på mer strategisk nationell nivå, en nationell samordning, exempelvis.

Vilhelm Nordenanckar, Konsumentverket: Jag vill först bara understryka det som rikskronofogden sade om den komplexa bilden. I alla våra undersökningar som vi har gjort och tagit del av framgår också att det oftast inte är oförstånd som leder till överskuldssättning, utan det är någonting som inträffar efter det att man har tagit lånen.

Sedan har jag bara en kort kommentar till det här med undervisning i skolan, vilket vi har föreslagit ett flertal gånger. Det är säkert jättebra, men det löser nog inte hela problemet. Dessutom gör vi en hel del på det här området och har gjort en hel del. Tillsammans med Finansinspektionen har vi en stor kampanj för att öka kunskapen hos ungdomar, och vi har flera projekt tillsammans med kronofogden. Vi ger ut en tidning som också riktar sig till ungdomar.

Vi har jobbat med de här frågorna sedan slutet av 70-talet, och det är väldigt svårt att nå ut till målgruppen.

Jag var med i något som hette Spardelegationen på 80-talet. Det var en bred kampanj när det gällde de här frågorna. Den hade en del framgång, men sedan sjönk det tillbaka igen. Det är något ständigt pågående. Information löser inte alla frågor.

Vi har också ett samarbete med Konsumenternas Bank- och finansbyrå i de här frågorna, som också har uppgiften att informera i skolorna och allmänt. Och inte minst finns budget- och skuldrådgivarna ute i kommunerna som även har den här upplysande funktionen och kan gå ut till skolorna och upplysa ungdomarna om vad som gäller.

Katarina Brännström (m): Egentligen ställer jag min fråga till flera av dem som har pratat om preskription och statliga saneringslån, men jag riktar min fråga till Eva Liedström Adler.

Lån och krediter innebär både möjligheter och problem, och vi lever i ett kreditsamhälle. De flesta människor har lån om de äger en bostad, en bil eller någonting annat. Det innebär också en ekonomisk utveckling både för den enskilde och för hela samhället.

Men det är en stor obalans i debatten. Ätminstone här i dag framställer man gäldenären nästan enbart som offer. Det talas lite om "varför" och om det personliga ansvaret. Sedan kan vi väl alla konstatera att det är oerhört märkligt att skolan inte har tagit ett ansvar för att man ska lära för livet när det gäller så här viktiga saker. Så det får vi väl göra någonting åt.

Det finns naturligtvis många människor som utan egen förskyllan hamnar i en skuldfälla och som verkligen vill göra rätt för sig. Det tycker jag är självklart, och det ska vi verkligen respektera och ta på allvar. Men det finns människor som genom brott, kriminalitet, total oansvarighet och nonchalans mot samhälle och andra har stora skulder till samhället, till enskilda, till företag. Jag måste naturligtvis fråga då, när man talar om statliga saneringslån och absolut preskription: Ska detta verkligen gälla alla människor? Anser ni det, när ni talar så? Då tror jag att vi får ett märkligt samhälle när det gäller det egna ansvaret, och möjligheten att få ta lån i framtiden kommer att bli mycket sämre. Det vore intressant att höra just

den debatten. Det finns ju människor som faktiskt är kriminella och som har väldigt stora lån eller som har skaffat sig skulder av ren nonchalans, helt enkelt.

Eva Liedström Adler, Kronofogdemyndigheten: Jag tror att det är väldigt viktigt att man först och främst säger att det här är en väldigt minoritet. Jag säger inte att det inte förekommer, för då ljuger jag. Men vi talar om den totala populationen i Sverige, om alla oss. Vi har lån. Vi har förmodligen belånat för att kunna bo och så vidare. Den grupp som undandrar sig att betala och undandrar sig rättvisa i förhållande till totalen är väldigt liten.

Finland har tittat på detta och har absolut preskription. De har också beaktat det här förhållandet, nämligen skadestånd till exempel på grund av brottslig gärning – det skulle kunna vara det som du appellerar till. Där gjorde man en differentiering i preskriptionsreglerna för det fall att det skulle belöpa sig på brottslig gärning. Men man omfattade dem slutligen. Det gör man utifrån perspektivet att Finland har 20 år i det avseendet mot 15 i övrigt. Någon gång, precis som det gäller med preskription av brott, tar straffet slut.

Rickard Stenberg, Riksföreningen Insolvens: Det du sade var jättebra, Eva. Man blir lite ledsen när man hör att det trycks hårt på att det finns kriminella. Man glömmer bort det som Eva säger, att det är en liten promille. Lennart ställer två frågor om man är intellektuellt mindervärdig eller dum i huvudet i matematik. Han sade det inte med de orden. Det var min tolkning naturligtvis.

Det handlar inte om det. Det handlar inte heller om, som du säger, att gäldenären blir ett offer. För gäldenären är inte offer. Det är precis som Kronofogdemyndighetens rapport säger. Man vill göra rätt för sig. Men när man hamnar i en krissituation, sjukdom och allt vad det är, saknas instrumenten för att man ska kunna göra rätt för sig. Det läggs på en hög ränta, upp till 30 procent. Du behöver alltid betala av räntan, vilket gör att kapitalsskulden aldrig minskar, så räntan blir aldrig mindre. När instrumenten saknas för att man ska kunna göra rätt för sig är gäldenären ett offer – ja.

Johan Löfstrand (s): Jag tycker att det har varit en bra diskussion. Jag har inte hunnit läsa hela boken, men jag tycker att den ger en bra bild av de problem som finns. Jag vill framför allt lyfta fram det som Rickard Stenberg sade i sitt anförande. För jag tror att det är viktigt att man ser helheten här, att det faktiskt finns problem över hela kreditmarknaden, kanske inte enbart de frågor som vi diskuterar just nu.

Jag har två stycken funderingar. Den första funderingen är hur sms-lånebranschen, om jag nu får uttrycka mig så, ser på ett förslag där man skulle ta bort de undantag som i dag finns för kortfristiga skulder och på så sätt ge samma spelregler för alla inom kreditmarknaden samtidigt som man ser över spelreglerna på kreditmarknaden generellt.

Den andra frågan är en fråga som kanske inte har berörts så jättemycket här. Men jag undrar om Kronofogdemyndigheten eller någon annan skulle vilja lyfta upp och belysa problematiken kring handel med fordringar, för det är ett av de problem som jag har stött på vid överskudsättning och stor överskudsättning. Handeln med fordringar leder lätt till att man inte har kontroll över vem man är skyldig pengar och framför allt inte över den ränta man sedan måste betala till fordringsägarna. De två frågorna skulle jag gärna vilja ha svar på.

Per Spångberg, Folkia AB: Jag instämmer i att det är en bra diskussion med mycket bra frågor som kommer upp. Jag ska svara på det som handlar om förändrade regler. Som jag redogjorde för tidigare sysslar vi med små lån. Sms-lån är väldigt mycket ett massmedialt begrepp. Om man ska förändra reglerna för småkrediter måste man också fundera på regler för distanshandel, regler där man sätter folk i ett kreditförhållande även om det inte är en kreditprodukt eller kreditjänst som man tillhandahåller. Det finns många exempel på telefonförsäljning av fysiska produkter, tjänster, telefonabonnemang, olika typer av prenumerationer och så vidare. I så fall måste det ske en harmonisering av regler.

Jag välkomnar Gunnar Larssons uttalande om den dom som kom i går. Det gäller naturligtvis alla på marknaden, inte minst stora väletablerade företag. Vi pratar om avgift, och vi pratar om ränta. Jag var mycket inne på hur man kan dribbla med siffror. En del är absoluta, en del är relativa.

Till riksdagsledamöterna: Den som känner sig manad får gärna svara. Jag undrar hur ni tänker kring jämställdhetsfrågor. Som ni vet finns det många människor i vårt samhälle. Vi kommunicerar på många språk på vår hemsida. Det finns grupper som har en religiös övertygelse som gör det svårt att betala just ränta medan man kan ta andra typer av tjänster mot avgift. En av de snabbast växande produkterna i Mellanöstern är kreditprodukter för muslimer som i praktiken låter en bank eller ett kreditinstitut köpa ett hus, och så hyr man. När man pratar om att avgifter, som här har blivit centralt via en dom, kanske inte ska vara tillåtna eller bara tillåtna på vissa villkor lyfter det fram jämställdhetsperspektivet.

Eva Liedström Adler, Kronofogdemyndigheten: Frågan om handeln med fordringar kommer upp både nu och då. Omfattningen vågar jag inte uttala mig om. Vi ser den, och vi möts av den. Just handeln med fordringar kommer upp i samband med preskriptionsinvändningar. Väldigt uppenbart är att det för den enskilde, för gäldenären, är oerhört svårt att förhålla sig till det här. Man tappar lätt bort sig i räkningen. Det som vi kan se i de här sammanhangen är att preskriptionsinvändningen ofta leder till att fordran återkallas. Det som vi tycker är mest anmärkningsvärt är att kostnaderna och räntan i samband med handel med fordringar ökar väldigt mycket. När fordran kommer in för indrivning har kapitalbeloppet blivit en väsentligt mindre del av den totala fordran. Det är naturligtvis en del av vårt förslag. Vi tror att det är viktigt att man får möjlighet att avräkna på kapitalet först.

Vi har också tidigare i samband med att vi var en del av Skatteverket – det hänvisades till det förut – framhållit att det skulle vara angeläget att överväga om Kronofogdemyndigheten ex officio fick rätt att göra preskriptionsprövningar utan föregående invändning från gäldenären.

Finansinspektionen och Datainspektionen har tittat på omfattningen. De har sett att det förekommer fast inte i den omfattning som görs gällande i pressen. Men för den enskilde har det en helt annan dimension.

Yvonne Andersson (kd): Jag vill först tacka för alla spännande och intressanta inlägg. Jag har lärt mig en hel del den här förmiddagen. Jag har några frågor. Jag skulle vilja höra någon från insolvensföreningen och någon från Utredningen om ett samlat insolvensförfarande. Kronofogdemyndigheten har redan uttryckt sin syn.

Det gäller att alla vill göra rätt för sig. Det tror jag också. Men jag tror att många upplever att det moraliskt är väldigt konstigt att den skuld de hade kan de inte få betala. De ska på något vis betala för systemet däremellan, alltså räntor och de kostnader som har blivit genom att man har haft handel med fordringar och så vidare. Den synpunkten har jag hört från flera. Jag tror att det tillhör självkänslan att man gärna vill betala en del på ursprungsskulden. Ändå är jag inte alls negativ mot absolut preskription.

Jag skulle vilja höra er syn på att man får gå in och betala av den skuld man hade och inte alla de andra kostnaderna. Som en annan fråga skulle jag vilja höra hur Svensk Inkasso tänker kring handeln av fordringar, de kostnader som det betingar, de räntor som finns genom förfarandet och att det många gånger är oförutsägbart hur lång tid det tar. Är Svensk Inkasso nöjd med de förhållanden som gäller i dag?

Ulrika Ring, Riksföreningen Insolvens: Det är självklart. De som sitter och inte kan klara av kapitalskulden tycker att det är ännu jobbigare när det läggs på fler avgifter, räntor och så vidare. Det är kaka på kaka. Det blir bara svårare. Det är därför vi har försökt säga i dag att det kanske inte är så stor idé att man pratar om de avtal som görs och säljs fram och tillbaka. Det kanske handlar om när staten ska gå in och säga att en person ska utsättas för ekonomiska sanktioner. Hur mycket ränta får man driva in? 15 procent? 25 procent? 12 procent? Det blir en jättesvår avvägning. Jag tror vi behöver titta på minsta möjliga förlust för borgenären. Vi pratar inte vinst. Vi pratar förlust. För det har gått åt skogen. Det gick inte bra. Så minsta möjliga förlust för borgenären och minsta möjliga lidande för gäldenären.

Vi intar inte ett gäldenärsperspektiv eller borgenärsperspektiv, utan staten intar ett samhällsperspektiv helt enkelt. Vad är konsekvenserna för skattebetalarna, och vad är konsekvenserna för samhället? Då tror jag att vi har löst en stor del av den frågan.

Jan Ertsborn (fp): Jag vill betona när det gäller den utredning som jag leder att vi har med oss alla de förslag som har diskuterats här under förmiddagen. Vi sitter här, jag och två sekreterare, med minst dubbla öron

för att ta till oss allt som sägs. Vi ska naturligtvis beakta allt detta. Men i dagsläget har vi hanterat skuldsaneringslagen och de rekvisit som Per Olsson redogjorde för. När det gäller de andra bitarna är det alldeles för tidigt för oss i utredningen att i dag gå ut och säga var vi hamnar. Men vi har dem på bordet.

Claes Månsson, Svensk Inkasso: Jag skulle gärna vilja kommentera frågan om fordringsöverlåtelse som har ställts och inte fått något tillfredsställande svar. Företagen i inkassobranchen tillhandahåller många tjänster, inte bara inkasso utan också, som jag nämnde inledningsvis i mitt anförande, förvärv av fordringar. Förvärv av fordringar sker för att fordringar är som vilken annan nyttinghet som helst i samhället till salu. Det sätts ett pris på en marknad. Alla leverantörer, alla banker överlåter fordringar till inkassoföretag i slutändan, nästan alla, för det är där kompetensen finns. Det är de företagen som är specialiserade tjänsteföretag för att hantera fordringar där betalning inte har influtit. Det är de bolagen som har tekniska system och kunniga medarbetare för att klara indrivning och bevakning av fordringar.

När det gäller ränta på försummade fordringar är även det ett utflöde av samhällets syn på fordringar. Ränta är priset på ett lån, en kredit. Om man försitter den betalningstid som har avtalats finns det drag av repression hos lagstiftaren. Det är ni, riksdagens ledamöter, som faktiskt har varit med och beslutat om att det ska finnas dröjsmålsränta för den som inte betalar i tid. Den dröjsmålsräntan ska naturligtvis betalas alldeles oavsett hur lång tid lånet inte har varit betalt. Det är klart att det blir stora summor. Här finns det alla möjligheter i världen, det mål som Kronofogdemyndigheten aldrig ser, för gäldenär och borgenär att komma överens. Vi ska ha klart för oss att det är mycket stora volymer av uppgörelser som sker mellan parterna, borgenär och gäldenär, som över huvud taget aldrig kommer till Kronofogdemyndigheten eller in i några register. Det är tvärtom det vanliga att folk träffar uppgörelser under resans gång, där samhällets och statens repression och indrivning över huvud taget inte tas i anspråk.

Andreas Norlén (m): Jag har två frågor, bland annat till Sveriges Kommuner och Landsting. Det finns exempel på offentliga aktörer, kommuner och landsting, som anlitar inkassoföretag för att driva in fordringar. Det finns exempel på landsting som anlitar inkassoföretag för att driva in sjukhusräkningar. Man kan se sjukhusräkningar för barns sjukhusvård som man säljer till inkassoföretag där företagen ligger och väntar på att barnen ska fylla 18 år och så slår till. Man funderar på om det är ett rimligt sätt för kommuner och landsting att ta ansvar för sina medborgare att agera på det sättet. Hur ser man från SKL:s sida på den typen av förfarande?

Jag skulle vilja koppla på det som Claes Månsson, Svensk Inkasso, just var inne på med inkassoföretagens agerande. Det är riktigt som han sade i sitt anförande att vi har avtalsfrihet i landet. Jag är naturligtvis en vän av avtalsfrihet, men man kan samtidigt konstatera att det finns många exempel på inkassoföretag som fortfarande håller på och driver in till exempel

postorderskulder från 80-talet med avtalade räntor som ligger väsentligt högre än dagens marknadsräntor. Man hade ju ett helt annat ränteläge för många år sedan. De räntenivåerna håller man fortfarande fast vid i avtalsbindningens namn. Då är frågan om detta är ett skäligt agerande. Eller kan man tänka sig att senare inträffade förhållanden, det vill säga ett kraftigt fall i marknadsräntorna, borde göra att man omprövar sin hållning till gamla krediter med höga räntor?

Olof Moberg, Sveriges Kommuner och Landsting: Jag kan generellt säga att när det gäller Sveriges Kommuner och Landstings indrivning av egna fordringar har man i demokratisk ordning med stöd av den lagstiftning som finns taxor för olika typer av verksamhet. Det kan vara barnomsorg. Det kan vara sjukhusavgifter och liknande som kommuner och landsting tar betalt för. I kommunallagen finns det en likabehandlingsprincip – man ska behandla alla medborgare lika. Det finns ett förbud mot att utge bidrag till enskild utan stöd av lag, det vill säga man får inte efterge fordringar. Det finns en regel om god ekonomisk hushållning. Så från kommuners och landstings sida måste man naturligtvis driva in de här fordringarna. Det hör till den goda ekonomiska hushållningen. Kommuner och landsting skulle göra fel om man inte värnade det. Det ligger i linje med alla kommunmedborgares intresse att man gör på det sättet. Man kan driva in det på olika sätt. Ibland anlitar man inkassoföretag. Man säljer fordringarna, låter någon annan göra det eller i egen regi. Det har vi väl inga synpunkter på egentligen.

Du tangerar ett annat problem. Det är problemet med barns skulder. Landstingen nämndes. Barn får vårdavgifter under hela sin uppväxttid, och när de fyller 18 försöker man driva in de skulderna. Det är självfallet ett problem som vi tittar på. Man kan se olika lösningar, kanske inte att man ska efterge skulderna, men man kanske kan se till att föräldrarna blir betalningsansvariga för sina barn. Det är ett stort problem över huvud taget med barns skulder. Det tittar vi på. Det medges att det är ett problem. Vi får se. Det kommer att hända saker där.

Claes Månsson, Svensk Inkasso: Det är naturligtvis alldeles riktigt som du säger att man med gamla avtal stundtals ligger kvar med räntor som är satta i en annan tid. Problemet är emellertid inte särskilt stort. De allra flesta räntor är inte avtalsräntor utan följer räntelagens bestämmelser, diskontot plus 8 procent, precis som lagstiftaren har bestämt att dröjsmålsräntan ska vara. I den mån det förekommer avtalsräntor som du anser är av oskäligt slag är det precis det som sker som jag sade i min korta replik tidigare. Inkassoföretagen, i vart fall om de kan påverka frågan, om de äger fordringen – är de uppdragstagare är det naturligtvis borgenären som beslutar – avtalar part och part emellan om att komma till rätta med skulden. Då får naturligtvis både kapital och ränta stryka på foten om det blir en god uppgörelse för båda parter.

Christina Oskarsson (s): Fru ordförande! Jag hade egentligen ställt en fråga om den förebyggande informationen i skolan om bland annat de korta lånen, sms-lånen. Nu har jag fått lite svar på det. Ni tycker att det är viktigt att man går ned i åldrarna och inte nöjer sig med gymnasieåldern när det gäller informationen om vad det innebär att ta kredit. Jag vill verkligen stödja att man går ned lägre i åldrarna.

Min fråga till Kronofogdemyndigheten blir: Kan ni se att skolans personal har ett intresse av ert informationsmaterial? Ni har ett bra sådant vet jag sedan tidigare. Finns det ett tryck på att använda den informationen i skolan?

Jag har en fråga till Magnus Graner som handlar om EU-direktivet, konsumentkreditdirektivet som ska komma, förhoppningsvis under året. Vi kan se att det direktivet inte kommer att handla så mycket om de här korta lånen, eftersom det handlar om 200 euro för att det ska ingå i direktivet. Då undrar jag: Kommer ni att skynda på med nationell lagstiftning för att skydda konsumenter från att ta de här korta lånen och för att de också ska inrymmas under konsumentlagstiftningen?

Michael Necke, Kronofogdemyndigheten: Vi har sedan ett antal år tillhandahållit material till skolorna i vårt så kallade lärarrum. Frekvensen av användandet är väldigt olika. Det finns många lärare och skolor som är väldigt intresserade av att använda det och andra som är mindre intresserade. Vi håller nu tillsammans med Konsumentverket på att ta fram utbildningsmaterial under Finansinspektionens överinseende i det som har nämnts tidigare.

Vi har också valt andra kanaler för att kommunicera med ungdomar, så kallade chattar. Förra året hade vi tre chattar på tre olika sajter. Huvudfrågan i chattarna rörde ganska mycket sms-lån. Det var utifrån det som vi gjorde enkäten tillsammans med Konsumentverket. Vi försöker hitta olika kanaler att komma ut med informationen. Det handlar kanske inte i första hand om att framföra vad vi vill utan om att svara på de frågor som ungdomarna har. Det är ofta inte riktigt samma sak. Men det är ett spännande och nytt sätt att kommunicera med den grupp som är i riskzonen när det gäller sms-lån.

Magnus Graner, Justitiedepartementet: Utgångspunkten är att hantera de korta och små lånen, om jag får kalla dem så, i samma sammanhang som direktivets förslag. Det är sannolikt den snabbaste vägen att få båda frågorna hanterade. Det skulle sannolikt fördröja behandlingen om man skulle försöka dela upp det. Det är utgångspunkten. Det är dock inte helt avslutat.

Får jag bara lägga till en närmast personlig reflexion när det handlar om att lära barnen hur man ska hantera sparande och lånande. Man kan inte undgå att göra reflexionen att vi har ett samhälle där vi vuxna tycker att det är fullt rimligt att åka i väg på semesterresor på kredit, vilket var helt otänkbart om ni tänker efter för två generationer bakåt i tiden. Samtidigt försöker vi lära barnen att det är viktigt att sätta in pengar på banken och

låta bli att konsumera nu. Jag tror ändå att när vi talar om hur vi ska lära barnen att bete sig på ett ekonomiskt ansvarsfullt sätt vi nog måste börja lite grann hos oss själva. Men det är inte regeringens uppfattning. Det är min alldeles personliga reflexion.

LiseLotte Olsson (v): Jag har en fråga som jag tidigare lyft upp i en interpellationsdebatt. Även några av er talare har berört det tidigare i dag. Det handlar om hur utsökningsbalken kan slå mot enskild person. I det här fallet handlar det om umgängesföräldrar. Det finns exempel på föräldrar som har utmätningsbeslut och där kronofogdens tolkning av utsökningsbalken inte tillåter något tillägg för umgängesbarn. Det betyder i förlängningen att föräldern kan behöva och även beviljas ekonomiskt bistånd från sin kommun. Då får man det för kostnader för umgängesbarn. Reglerna säger att då normalbeloppet inte räcker till utgifter för underhållsstöd har den underhållsskyldige rätt och möjlighet att söka socialbidrag. Det betyder i sin tur att kommunala skattepengar kan gå till skulder hos privata aktörer, till exempel telefonbolag.

Jag har några korta frågor. Jag riktar dem till Kronofogdemyndigheten och Insolvens. Anser ni att det är rätt att en person som egentligen via sina inkomster skulle klara av sitt liv och sin försörjning behöver kommunens eller statens hjälp för att klara av umgänget med sina barn? Vad anser ni om regeländringen som gjordes för några år sedan i utsökningsbalken som gör att just den här tolkningen för Kronofogdemyndigheten kan slå på det här sättet? Anser ni att det finns behov av att se över utsökningsbalken igen och hur den tillämpas?

Eva Liedström Adler, Kronofogdemyndigheten: Jag tror att vi ska börja i den sista ändan, att en översyn av utsökningsbalken är aviserad. Den välkomnas av oss. Den har många år på nacken. Den är inte bara i det här avseendet utan även i andra avseenden i behov av en förändring.

De regler som du refererar till handlar om hur vi tolkar utrymmet vid förbehållsbelopp vid löneutmätning. Det här är inte vår tolkning vad gäller umgängeskostnader. Den är prövad av domstol. Vi har full förståelse för den vanmakt och det värde som umgängesföräldern känner inför att kunna fullgöra sin umgängesrätt och de kostnader som uppstår med det, men det är prövat i domstol. Där har man lagt fast att det inte omfattas. Då är vi naturligtvis skyldiga att följa det. Men vi är angelägna om och vi vet att det finns direktiv för en översyn av utsökningsbalken. Det här är ett område. Den löneexekutiva hanteringen behöver ses över. Den är restriktiv och förmodligen för restriktiv.

Ulrika Ring, Riksföreningen Insolvens: På fråga ett: Nej, det är fullständigt vansinne att en människa som kan bära sina egna kostnader utmäts så hårt att han eller hon behöver socialbidrag. Det tror jag att alla kan skriva under på. Så det är nej. Det tycker vi inte.

Vad gäller om den ordning som finns är fel så tycker vi det. Det är klart att vi som jobbar med det här hela tiden tycker att det är fel. Men frågan är vad syftet är med lagen och utskökningsbalken. Är tanken att ta så mycket pengar som möjligt av en person och distribuera det till ford-ringsägarna? Då uppfyller det sitt syfte. För då behöver man inte ha pengar till sina barn som inte bor varaktigt hos en. Men om syftet skulle vara att pappa eller mamma ska vara med sina barn blir det bara ännu mer fel.

Vad gäller Försäkringskassan och den betalordning som finns i dag har jag och flera i föreningen ägnat jättemycket tid åt att prata med Försäkringskassan. Vi har frågat dem: Om en umgängesförälder vill betala direkt till boföräldern, får han eller hon göra det? Vi får inget riktigt svar, men i de fall som vi har skickat in är det i princip boföräldern, den mamma eller pappa som barnen bor med, som får pengarna som kan säga: Jag går med på att du ska betala till mig. Eller: Nej, det gör jag inte, du får betala till Försäkringskassan. Där sitter de igen.

Hillevi Larsson (s): Sms-lånen är en väldigt god affär för långivarna. Hade det inte varit så hade man inte kunnat se så extremt många nya företag under senare år. Det är en väldigt dålig affär för dem som tar lånen, och det kan man se genom tillströmningen till kronofogden. Fler och fler blir alltså skuldsatta. Det är en ockerränta. Vare sig man kallar det avgift eller ränta är det fullständigt orimliga nivåer, och det är det som ger vinsterna för dessa företag.

Min fråga till Magnus Graner är: Måste man ändå inte göra något åt de här orimligt höga nivåerna? Är inte undantagen för de här snabblånen också helt orimliga? I ungdomskanaler i radio hör man ”sms:a, låna, sms:a, låna”. Man får inte veta villkoren eller hur hög avgiften är, det görs ingen kreditprövning och så vidare. Det är min andra fråga till Magnus Graner: Kan vi inte ta bort undantagen?

Anti Avsan (m): Vilken tur att min fråga gäller ungefär samma sak! En kreditgivares utgångspunkt bör rimligtvis vara att få avkastning från olika typer av kreditgivning. När det gäller sms-lån är en grundfråga om avkastningen av verksamheten står i överensstämmelse med gällande lagstiftning. I konsumentkreditlagens förarbeten exemplifieras ett antal rörelsekostnader som inte kan anses hänförliga till krediterna som sådana, vilket i vart fall typiskt sett klart försvårar en snäv kreditgivningsverksamhet som gäller kortfristiga krediter till konsumenter. Avkastningskravet har kreditgivarna uppenbarligen i många fall hanterat genom att kalla det som tas ut för avgifter.

Min fråga riktar sig i första hand till företrädare för kreditgivarna, även om jag gärna lyssnar på kommentarer från andra, exempelvis Konsumentombudsmannen. Hur anser ni att gårdagens dom från Marknadsdomstolen påverkar förutsättningarna för att fortsättningsvis bedriva kreditgivning

som är kortfristig, exempelvis genom sms-lån? Möjligheten att kalla sin avkastning för ränta verkar kreditgivarna ju inte ha valt, möjligen med hänvisning till ockerbestämmelserna i avtalslagen och i brottsbalken.

Ordföranden: Detta blev nog de sista frågorna, men jag hoppas att ni har tid att sitta kvar och försöka svara på dem.

Magnus Graner, Justitiedepartementet: Utgångspunkten för Hillevi Larssons fråga var att det var en bra affär för företagen och en dålig affär för låntagaren. Det är inte alldeles säkert att det är på det sättet. Uppenbarligen är det många människor som anser att det är en bra affär att ta de här lånen. Man kan inte ha utgångspunkten att alla de som lånar på det här sättet är, känner sig eller kommer att uppleva sig lurade, utan någonstans finns det uppenbarligen en efterfrågan på detta.

Jag tror att man måste bena ut det här på en massa olika sätt. Det är alldeles tydligt, utan att föra de här företagens talan, att om man ska göra samma noggranna kreditprövning för ett litet lån som för ett större lån blir kostnaden per lånad krona naturligtvis mycket större, bara för att ta ett exempel.

Vad leder då detta oss in på? Jo – ska vi ta bort undantagen? Detta måste man pröva rätt noggrant. Låt mig bara ta ett litet exempel. Det är nog uppenbart för oss allihop att om man går in och köper en tv så kan det mycket väl tänkas att man får en fakturakredit på 30 dagar för att betala den. Det händer inte alldeles sällan. Man kanske till och med får betalningen uppdelad på tre månader. Vad är skillnaden mellan detta å ena sidan och att sms:a till ett företag och få pengarna insatta på kontot och sedan betala från kontot till radio- och tv-affären å den andra? Se där en liten fråga att fundera över.

Häromdagen gick jag på bussen i Uppsala. Jag betalade 30 kronor via sms till bussbolaget och fick gå på bussen tack vare att jag skickat detta sms – det handlade uppenbarligen om något slags kreditförhållande mellan mig, mobiloperatören och något annat företag. Vi var på apoteket för en tid sedan. Deras datasystem var nere. Vi fick handla medicin ändå, och några veckor senare fick vi en faktura från ett företag som heter Payex som uppenbarligen anlitas av statliga Apoteksbolaget. Det var en himla tur att vi hade möjlighet att köpa på kredit den dagen, för annars hade vi inte kunnat handla på apoteket alls.

Det finns alltså ett antal situationer där det är fullt rimligt att man har korta, små krediter, och det gäller att inte kasta ut barnet med badvattnet. Men det är också alldeles klart att detta är ett område – det har dagens hearing visat – som man måste gå igenom noggrant och se om det finns skäl för ändringar i lagstiftningen. Som jag sade kommer detta antagligen att göras i samband med att vi tittar på konsumentdirektivets införande i svensk lagstiftning.

Per Spångberg, Folkia AB: Jag svarar som kreditgivare eftersom det ställdes frågor till oss. Jag återkommer till begreppen avgift-ränta, relativt-absolut. Jag undrar till exempel hur man ska hantera en faktura på 149 kronor när man tar ut en avgift på 25 kronor som blir 543 procents effektiv årlig ränta.

Som nyss påpekades finns det många olika typer av ny teknik som innebär kreditförhållande eller köp på nya sätt. Ungdomar och ungdomars förhållningssätt till kreditprodukter och andra produkter har också diskuterats. Det finns även andra debatter, till exempel om fildelning, olika typer av kontaktskapande på nätet och så vidare. Ny teknik ställer nya frågor, och man kan inte alltid lösa dessa frågor med gammal lagstiftning eller gamla sätt att se på saker. Vi välkomnar naturligtvis olika typer av lagförslag, granskningar och annat som leder till att alla som ska leverera tjänster, oavsett om det är kreditjänster eller andra tjänster, omfattas av rimliga regler. Därför undrar vi just över kravet på ränta. Varför inte också ställa krav på att man faktiskt berättar vad saker och ting kostar i kronor och ören? Det är som sagt var inte alla som har så lätt att ta till sig vad ränta betyder i kronor och ören.

Vad kostar och vad ger vinst? Att producera ett lån kostar naturligtvis någonting om man gör kreditprövning och annat. Vi har kommit in på marknaden med kreditprodukter för att vi tror att vi med ny teknik kan sänka kostnaden till gagn för konsumenten och därmed också naturligtvis göra en förtjänst i slutändan. Men vi har kommit hit med avsikten att öka valfriheten – inget annat.

Gunnar Larsson, Konsumentverket: Jag ska försöka fatta mig kort. Jag vill ha en snabbreglering, det förstod ni. Jag nöjer mig inte med ett och ett halvt års harmonisering och implementering. Det är ett alldeles för lågt tempo.

Den radioreklam som Hillevi Larsson sjöng här borta förväntade jag mig hade stoppats för länge sedan. Någon gång i juli fick vi framgång i Marknadsdomstolen med ett vite på 500 000 kronor mot denna aggressiva radioreklam. Om den fortfarande pågår ska vi givetvis kontrollera det.

Som jag sade nyss tolkar jag den dom som kom i går som att den gäller hela marknaden. Den är enligt min uppfattning väldigt ingripande, och om jag i måndags bedrev sådan verksamhet skulle jag vara otroligt orolig för om jag kunde fortsätta med den i morgon.

Fakturakrediter tycker jag faktiskt är lite annorlunda, fast jag kan hålla med Justitiedepartementet om att man kan diskutera det. Men det är undantaget i kreditdirektivet. Det var så tekniskt så det ville jag inte gå in på tidigare, men det ska givetvis undantas på sikt.

Ordföranden: Tack allihop för en mycket intressant och lärorik offentlig hearing! Jag hoppas att ni är beredda på att de fem ledamöter som inte hann ställa sina frågor kommer att höra av sig till er i särskild ordning.

Det som har sagts i dag kommer att finnas med i det betänkande som vi arbetar fram med hjälp av den kunskap vi har uppnått och kommer alltså också att finnas tillgängligt för er så småningom.

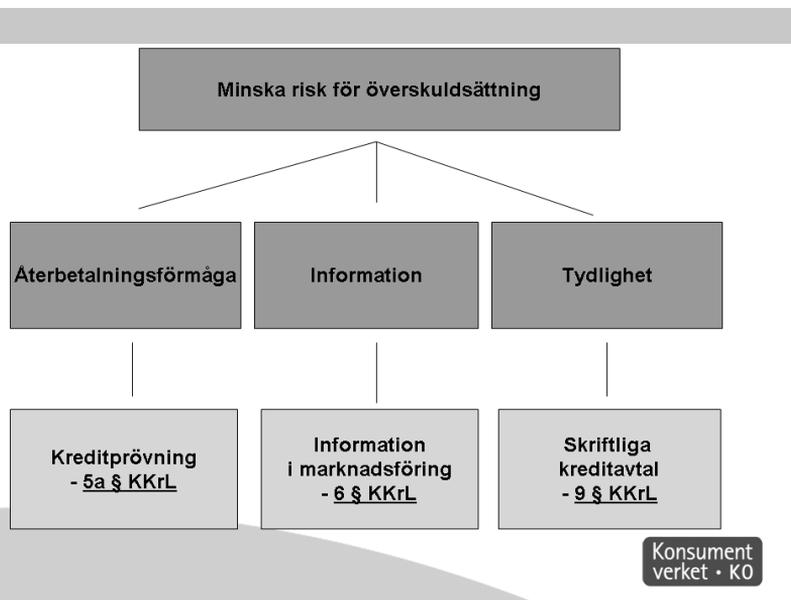
Härmed avslutas den offentliga hearingen.

Bilder från den offentliga utfrågningen

Konsumentombudsmannens åtgärder

- 2003 Rapport överskudsättning
- Mars 2006 Anmälan till åklagare (ocker)
- Okt 2006 Två stämningsansökningar till Marknadsdomstolen (otillbörlig marknadsföring och oskäliga avtalsvillkor)
- Aug 2007 Hemställan till Regeringen
- Okt 2007 Enkätundersökning med KFM på Playahead
- Dec 2007 Rapport om unga och sms-lån
- Feb 2008 Info budget- och skuldrådgivare

Konsument
verket • K0

Konsument
verket • K0

Undantagna krediter

Konsumentkreditlagen

	<u>Löptid</u>	<u>Lånebelopp</u>
• 5a § Kreditprövning	3 mån	alt. ca 4.000 kr
• 6 § Marknadsföring	3 mån	alt. 1.500 kr
• 9 § Skriftligt avtal	45 dagar	alt. 1.500 kr

Konsument
verket • KO

Konsumentkreditdirektivet

- Kreditprövning
- Marknadsföring
- Skriftliga avtal
- Ångerrätt

Konsument
verket • KO

Undantagna krediter

Konsumentkreditdirektivet

- Under 200 Euro

Konsument
verket • KO

Förslag till åtgärder

- Snabbreglera §§ 5a, 6 och 9 i KKrL
- I sak – i överensstämmelse med KKredDir

Konsument
verket • KO

Agenda

1. Om Mobillån AB
2. Kommentarer kring rådande debatt
3. Mobillåns förslag på åtgärder

© 2007 Mobillån Sverige AB

Mobillån AB

- ✓ Grundades 20 mars 2006
- ✓ 13 anställda varav 7 timanställda
- ✓ Affärsidé: Att ge svenska folket möjlighet att fylla på plånboken med ett korttidslån när ekonomin är tillfälligt svag
- ✓ Beviljar mikrolån på 2000 eller 3000 kr, som ska vara återbetalt inom 30 dagar
- ✓ Engångsavgift på 450 eller 600 kr, dvs. ränta utgår inte
- ✓ När lånesökande genomgått en kreditkontroll finns pengarna normalt på kontot inom 15 min
- ✓ Mobillån AB erbjuder också ett så kallat prepaid-kort med MasterCard-funktion

© 2007 Mobillån Sverige AB

Därför behövs SMS-lån

- ✓ Genom SMS-lån täcks nu alla lånebehov på marknaden, dvs. även de minsta lånebeloppen som bankerna inte själva vill tillhandahålla
- ✓ SMS-lån löser akuta/tillfälliga likviditetsproblem
- ✓ SMS-lån ger människor som tidigare haft problem med ekonomin chans att lösa ett temporärt likviditetsproblem

© 2007 Mobillån Sverige AB

Kreditprocessen

- ✓ Mobillån genomför kreditkontroll vid varje ansökan om lån
- ✓ Mobillån använder en kreditscoremodell från ett av Sveriges ledande kreditupplysningsföretag
- ✓ Kreditkontrollen tittar på historiken
- ✓ Kreditscoremodellen tar bland annat hänsyn till följande:
  - ✓ Personens ålder, kön och vilken region han/hon bor i
  - ✓ Adressändringar senaste tre åren
  - ✓ Civilstånd
  - ✓ Total inkomst samt den procentuella förändringen i total inkomst de två senaste åren
  - ✓ Inkomst av kapital och förmögenhet
  - ✓ Fastighetsinnehav
  - ✓ Tidigare förfrågningar
  - ✓ Betalningsanmärkningar

© 2007 Mobillån Sverige AB

”Skuldfällan”

- ✓ Det är inte SMS-lån som stjälper en människas ekonomi
  - ✓ Många av de personer som hamnar i skuldfällan på grund av sms-lån har ofta sedan tidigare skulder, så som kreditkortsskulder och mobiltelefonsskulder. Det är därmed inte en avgift på 450 eller 600 kronor som är avgörande
  - ✓ Alla beviljas inte ett SMS-lån. Mobillån genomför en noggrann kreditprövning. Under 2007 beviljades 62 procent av ansökningarna medan 38 procent fick avslag
- ✓ SMS-lån handlar inte om att låna ut stora belopp utan någon säkerhet
  - ✓ Rör sig om små belopp
  - ✓ Låneansökande för bankkrediter kan förbli lika anonym som vid SMS-lån

© 2007 Mobillån Sverige AB

Mobillån en seriös kredittjänst

- ✓ Debatten gör ingen åtskillnad mellan de olika aktörerna på marknaden
- ✓ Mobillån är ett exempel på att det går att tillhandahålla en seriös SMS-tjänst utan att den missbrukas
  - ✓ Mobillån följer rådande reglering på marknaden
  - ✓ Mobillån genomför sedvanlig kreditprövning med sträng kreditcore-modell för att bedöma blivande kunders solvens
  - ✓ Låga kreditförluster som ligger lägre eller i paritet med andra kreditinstitut som förmedlar lån utan säkerhet
  - ✓ Inga personer under 18 år beviljas lån och snittåldern hos Mobillån är 32 år
  - ✓ Mer än hälften av Mobillåns kunder är återkommande kunder
  - ✓ Mobillån praktiserar redan idag 2 ångerveckor, vilket är längre än det regleringsförslag på 1 vecka som nyligen lades fram

© 2007 Mobillån Sverige AB

Räntefria lån med engångsavgift

- ✓ Räntefritt
- ✓ Avgifterna uppgår till 450 eller 600 kronor per lån beroende på lånebelopp
- ✓ Mobillån är räntefritt och en effektiv ränta förutsätter att lånet är belastat med ränta. Då våra lån ej är belastade med ränta blir det omöjligt att tala om effektiv ränta.
- ✓ Jämförelser också missvisande då Mobillåns och bankernas lån har olika återbetalningstid. Mobillån har 30 dagars återbetalningstid jämfört med banker och andra låneinstitut som gör sina beräkningar på årsbasis

© 2007 Mobillån Sverige AB

Hårdare kontroll

- ✓ Hårdare kontroller av Finansinspektionen (FI) mot bolag som bedriver låneverksamhet
- ✓ FI bör utfärda förbud för företag som inte lever upp till deras krav
- ✓ Förbud av en viss kreditform skulle innebära en diskriminerande lagstiftning till fördel för andra kreditformer.

© 2007 Mobillån Sverige AB

E-legitimation

- ✓ Uppmuntra konsumenter att använda sig av e-legitimation för att identifiera sig själva
- ✓ Mobillån kommer som enda SMS-låneföretag införa e-legitimation under första halvåret 2008 för att öka säkerheten för företagets kunder

© 2007 Mobillån Sverige AB

Inför krav på kreditkontroller i branschen

- ✓ Krav på sedvanliga kreditkontroller för branschen för att förhindra att ekonomiskt utsatta personer med återbetalningssvårigheter tar lån
- ✓ Mobillån genomför redan idag kreditkontroller

© 2007 Mobillån Sverige AB

Sammanfattning

- ✓ SMS-lån är en efterfrågad tjänst som behövs
- ✓ Under kontrollerade former går det att erbjuda SMS-lån utan att redan utsatta personer far illa. Detta innebär dock att följande krävs:
  - ✓ Bättre kontroll av FI och strängare krav för att få bedriva verksamhet som tillhandahåller SMS-lån
  - ✓ Ökat användande av e-legitimation
  - ✓ Krav på att företagen genomför sedvanliga kreditprövningar

© 2007 Mobillån Sverige AB

FOLKIA

Fakta om Folkia

- Folkia AB – Dotterbolag till Folkia AS
- Norskt Finans- och kreditmarknadsföretag
- Står under tillsyn av Kredittilsynet
- Utmanare på bank- och finansmarknaden
- 15 heltidsanställda, 5 deltidsanställda
- 50 000 kunder – 98 procent nöjda
- Folkia tog mer än 200 000 kreditupplysningar 2007
- Kreditpolicy helt i linje med bankernas finansbolag

STRICTLY CONFIDENTIAL

© Copyright Folkia AB

FOLKIA™

Våra första produkter....

Mikrolån

- 1.000-3.000 SEK
- 30 dagars återbetalningstid
- 2 veckors ångerrätt
- Ansökan via webb eller telefon
- 1000:- kostar 250:-
- 2000:- kostar 300:-
- 3000:- kostar 375:-

Folk lån

- 10.000-25.000 SEK
- Löptid 1-3 år
- "Traditionellt" blancolån
- Räntan f.n. 19,0 procent

Öppettider
Måndag - Fredag 10-20
Lördag 12-17
Söndag 14-19

STRICTLY CONFIDENTIAL

© Copyright Folkia AB

FOLKIA™

Budskap - Låna inte mer än du behöver!

Låna inte mer än du behöver!

Mikrolån i 30 dagar till fasta priser

1000 kr kostar 250 kr
2000 kr kostar 300 kr
3000 kr kostar 375 kr

020 - 214 214
www.folkia.se

FOLKIA
Svenska Förenade Sparbanken

Mikrolån i 30 dagar till fasta priser

1000 kr kostar 250 kr
2000 kr kostar 300 kr
3000 kr kostar 375 kr

Och låna en krona mer...

Ansök här och nu!

FOLKIA
Svenska Förenade Sparbanken

Låna inte mer än du behöver!

Mikrolån i 30 dagar till fasta priser!
Låna 3000:- för endast 375:-

Ansök direkt på 020 - 214 214 eller www.folkia.se

FOLKIA
Svenska Förenade Sparbanken

STRICTLY CONFIDENTIAL

© Copyright Folkia AB

FOLKIA™

Våra krav och våra kunder

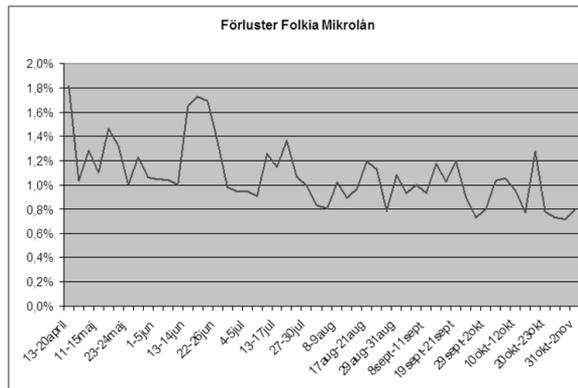
- Samtliga ansökningar kreditprövas
- 20 års åldersgräns
- Taxerad inkomst – 20 tkr respektive 120 tkr
- Inga betalningsanmärkningar
- Max 1 lån åt gången
- Vi ringer upp alla nya kunder

Vår genomsnittskund

- Ca 35 år
- Drygt 200 tkr i årsinkomst
- 51/49 procent – kvinnor/män

STRICTLY CONFIDENTIAL
© Copyright Folkia AB

FOLKIA™

STRICTLY CONFIDENTIAL
© Copyright Folkia AB

Exempel från andra kreditinstitut

Nordea, Finland

Luottoa 30 minuutissa

Tule tekemään hakemus.

Teemme sen mahdollisiksi

Nordea

SEB

1 2 3 Kredit

Låna pengar utan säkerhet

- **Ansöka din säkerhetslösa kredit**
- **Låna pengarna snabbt**
- **Fullt utnyttbara lån**

SEB support center
0770-455 907
Stat i Sverige eller
smått ut i världen.

Swedbank

Swedbank PrivatDirekt

PrivatDirekt

Ansök om kredit

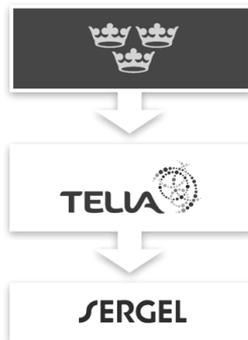
Ansök om kredit

Ansök om kredit

STRICTLY CONFIDENTIAL
© Copyright Folkia AB

Svenska staten uppmanar indirekt till en mer "nyanserad" syn vid kreditbedömningar...

STRICTLY CONFIDENTIAL
© Copyright Folkia AB

Effektiv ränta svårt begrepp* för två av tre svenskar!

- Få svenskar kan räkna ut en lånekostnad utifrån den effektiva räntan
- För närvarande är effektiv ränta den enda prissättning som krävs
- Folkia uppmanar därför kreditgivare att redovisa den totala lånekostnaden även i kronor
- Den effektiva räntan på ett bredbands- eller telefonabonnemang med en fast månadsavgift på 149 kronor och månadsvis fakturering med en avgift på 25 kronor uppgår till **543 procent!**

* Undersökningen genomfördes av Novus Opinion på uppdrag av Folkia den 18-19 oktober 2007 genom 1 000 webbtvjuvar med ett slumpmässigt urval av personer över 18 år.

STRICTLY CONFIDENTIAL

© Copyright Folkia AB

Största ingivarna av betalningsförelägganden 2007

Ranking	Namn	Antal Utslag	BF
1	TRAFIKFORSÄKRINGSFÖRENINGEN	60797	
2	TELIASONERA SVERIGE AB	23414	
3	TELE2 SVERIGE AB	21166	
4	STATEN GENOM CSN	14581	
5	E.ON FÖRSÄLNING SVERIGE AB	13479	
6	GOTHIA FINANCIAL GROUP AB	10660	
7	SVEA EKONOMI AB	9722	
8	ALEKTUM INKASSO AB/INKKLUAB	9625	
9	HJUG ACCESS AB	7566	
10	GE MONEY BANK AB	6388	
11	TELENOR SVERIGE AB	5537	
12	COM HEM AB	4773	
13	YVES ROCHER SU&DE AB	4650	
14	IKANO BANKEN AB (PUBL)	4574	
15	CARPARK AB	4553	
16	ENTERCARD SVERIGE AB	3966	
17	LINDORFF SVERIGE AB	3746	
18	FORTUM MARKETS AB	3605	
19	ENERGIBOLAGET I SVERIGE AB	3349	
20	COLLECTOR CREDIT AB/BYGGMAX	3331	↑
21	HÖMEENTER AB	3005	
22	ELLOS AB	2901	
23	SOCKS INTERNATIONAL	2878	

STRICTLY CONFIDENTIAL

© Copyright Folkia AB

Folkia välkomnar nya EU-direktivet!

- Vi gör kreditprovningar
- Vi anger totalpriset – både som effektiv ränta och i kronor
- Vi har ångerrätt
- Vi vill ha kunder som kan betala tillbaka
- Vi är öppna för samarbete med Kronofogden
  - Samverkan för att undvika "skuldfälla"
  - Information om skuldsaldo
  - Längre tid innan betalningsanmärkning

STRICTLY CONFIDENTIAL

© Copyright Folkia AB